

Elina Kulju

HUOMAA HYVÄ VANHEMMUUDESSA
Vanhemmuuden tuen minimien tarkastelua Mannerheimin
lastensuojeluliiton perhekahviloissa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Sosiaalityön pro gradu tutkielma
Huhtikuu 2019

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

KULJU ELINA: Huomaa hyvä vanhemmuudessa. Vanhemmuuden tuen minimien tarkastelua Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahviloissa

Pro gradu -tutkielma 70 sivua, 12 liitesivua.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Tarja Pösö

Huhtikuu 2019

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan sitä, millä keinoilla vanhemmuuden tuen nähdään toteutuvan tällä hetkellä Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen piirin alueella toimivissa MLL:n perhekahviloissa vanhemmuuden tuen pirkanmaalaisten minimien kautta tarkasteltuna. Tutkielmassa avataan myös niitä keinoja, joilla vanhemmuuden tuen toteutumista minimeissä esiintyvillä tavoilla voisi jatkossa kehittää. Tavoitteena on myös avata teoreettisesta näkökulmasta vanhemmuuden tukemista ajankohtaisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä, sekä tarkastella erityisesti kolmannen sektorin roolia vanhemmuuden tukijana.

Tutkielman taustalla vaikuttaa hallituksen kärkihanke 2018-2019, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Vanhemmuuden tuen minimiit ovat Pirkanmaan LAPE työryhmän kehittämiä vanhemmuuden tukeen liittyviä asioita tai toimintamalleja, joiden tulisi toteutua kaikessa Pirkanmaalla toteutettavassa vanhemmuuden tuessa. Tunnistettuja ja priorisoituja minimeitä on seitsemän kappaletta ja minimiit on kirjattu perhekeskustoimintamallin kehittämisessä hyödynnettäväksi huoneentauluksi. Tässä tutkielmassa tarkastelen kahta ensimmäistä minimeitä, jotka ovat: 1) Kiireetön kohtaaminen ja 2) Huomaa hyvä vanhemmassa, itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen.

Tutkielman aineisto on kerätty MLL:n Hämeen piirin alueen paikallisyhdistysten hallituksen jäseniltä. Aineisto koostuu 32:sta yksilövastauksesta sekä neljästä ryhmäkeskustelun yhteenvedosta.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhemmuuden tuen nähtiin toteutuvan perhekahviloissa jo monelta osin minimeissä esiintyvillä tavoilla. Minimien 1 ja 2 tunnistetuin ja käytetyin tämän hetkinen vanhemmuuden tukemisen tapa perhekahviloissa oli vertaistuen avulla tapahtuva vanhemmuuden tukeminen. Tärkeä huomio oli se, että yhdistyksissä koettiin erittäin tärkeäksi jatkaa keskustelua sekä saada lisää tietoa vanhemmuuden tukemisesta sekä vanhemmuuden tuen minimeistä. Työntekijöiden ja vapaaehtoisten lisääminen sekä kouluttaminen nähtiin myös tärkeäksi kehittämiskohteeksi.

Asiasanat: Vanhemmuus, vanhemmuuden tuki, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), Mannerheimin lastensuojeluliitto, Vanhemmuuden tuen minimiit.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

University of Tampere
Faculty of Social Sciences

KULJU ELINA: Notice the good in parenting. A study of the minimums of parental support at Mannerheim League for Child Welfare family cafés

Master's Thesis 70 pages., 12 appendix pages

Social Work

Supervisor: Tarja Pösö

May 2019

This master's thesis studies by which measures parenting support is currently seen to execute at the Mannerheim League for Child Welfare (MLL) family cafés in the region of Tavastia district, studied by the minimums of The Tampere Region. The remedies, which in the future could be developed to fulfil the parental support, are explained in the thesis. The objective is also to explain parental support as topical and sociological phenomena from a theoretical perspective along with examination of especially the role of the third sector in parental support.

The context of the thesis is the key project of the Government 2018-2019, The Programme to address child and family services (LAPE). The minimums of parental support are subjects or operations models developed by The Tampere Regions LAPE work groups, which should realize in all parental support executed in The Tampere Region. There are seven recognizable and prioritized minimums written in the house rules to be exploited in the developing of the family centre operations model. In this thesis I study the two first minimums, which are: 1) unhurried meeting and 2) notice the good in the parent, resentment the self-esteem and the own agency.

The data of the study is collected from the members of the local committee of the MLL Tavastia regions. The data comprises 32 individual answers and summarizings of four group conversations.

The conclusion is that the parenting support seemed to be realized in multiple ways in reference to the minimums. The most well-known and common ways to current parental support of the minimums 1 and 2 at family cafés were the parental peer support. An important observation was that in the organizations it was experienced as a remarkably important matter to continue discussion and to get more information about parental support and the minimums of the parental support. The training and increasing the amount of employees and volunteers was also seen as an important development target.

Keywords: Parenting, parenting support, The Programme to address child and family services (LAPE), Mannerheim League for Child Welfare, parenting support minimums

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	VANHEMMUUS	4
	2.1 Vanhemmuus käsitteenä	4
	2.1 Riittävä vanhemmuus	6
	2.2.1 Riittävä vanhemmuus lapsen edun näkökulmasta	8
	2.2.2 Riittävä vanhemmuus vanhemman velvollisuuksien näkökulmasta.....	9
	2.3 Vanhemmuuden haasteet ja vanhemmuutta vahvistavat tekijät	10
3	VANHEMMUUDEN TUKI.....	14
	3.1 Vanhemmuuden tuki sosiaalipolitiikassa	14
	3.2 Vanhemmuudentuen tarpeet	16
	3.3 Vanhemmuuden tuesta läheisverkoston tukeen.....	19
	3.4 Kolmas sektori vanhemmuutta tukemassa	22
	3.5 Mannerheimin lastensuojeluliitto vanhemmuuden tukijana.....	25
	3.6 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma.....	27
4	TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN.....	29
	4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	29
	4.2 Tutkimuksen menetelmä ja aineisto	29
	4.2 Aineiston analyysi – sisällönanalyysi.....	33
	4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	36
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	39
	5.1 Tulosten yleistä tarkastelua	39
	5.2 Kiireettömän kohtaamisen toteutuminen.....	41
	5.2.1 Vertaistuki.....	42
	5.2.2 Nähyksi ja kuulluksi tuleminen	45
	5.2.3 Vanhemmat aloitteen tekijöinä	46
	5.2.4 Käytännön toiminta.....	47
	5.3 Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen toteutuminen	49
	5.3.1 Positiivinen ilmapiiri.....	50
	5.3.2 Vertaistuki vaikutusten näkökulmasta	52

5.3.3 Erilaisuuden hyväksyminen	53
5.3.4 Positiivisiin asioihin kiinnittyminen	54
5.3.5 Läheisverkoston huomioiminen perhekahvilan toiminnassa	55
5.4 Minimien 1 kehittämiskohteita.....	58
5.4.1 Aikaan ja paikkaan liittyvät kehittämisen kohteet	58
5.4.2 Vapaaehtoiseihin perhekahvilaohjaajiin ja työntekijöihin liittyvät kehittämisen kohteet	59
5.4.3 Ilmapiiriin liittyvät kehittämisen kohteet.....	60
5.5 Minimien 2 kehittämiskohteita.....	61
5.5.1 Vanhempien toiveiden kartoittaminen.....	61
5.5.2 Yhteisvastuullisuuden lisääminen.....	62
5.5.3 Läheisverkoston huomioiminen ja mukaan ottaminen	63
6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	64
LÄHTEET	71
Liite 1	81
Liite 2	82
Liite 3	87
Liite 4	92

1 JOHDANTO

Puhuttaessa vanhemmuudesta ja vanhemmuuden tukemisesta puhutaan hyvin ajankohtaisesta ja laajasta ilmiöstä yhteiskunnassamme. Yhteiskunta ympärillämme muuttuu ja kehittyy koko ajan ja sitä myötä myös vanhempana toimimisen edellytykset ja vaatimukset ovat jatkuvassa murroksessa. Vanhemmuudessa koetaan monenlaisia avun- ja tuen tarpeita. Haasteena perheissä ovat enenemässä määrin vuorovaikutusongelmat sekä lasten tunne-elämän kehityksen vaikeudet. Tuen tarpeet liittyvät entistä useammin vanhemmuuteen, kasvatukseen ja lapsen hoitoon sekä näiden lisäksi parisuhteeseen ja verkostoihin liittyviin haasteisiin ja pulmatilanteisiin. (Esim. Rautio 2016, 26–27; Myllärniemi 2007, 87; Vuori 2001, 33.)

Vanhemmuuteen on Suomessa saatavilla tukea monesta eri paikasta. Julkisten palveluiden ja läheisverkoston lisäksi tukea vanhemmuuteen saadaan esimerkiksi yksityisiltä toimijoilta, kolmannen sektorin järjestöiltä ja yhdistyksiltä sekä seurakunnalta. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2014.) Suomessa lapsiperheiden tukeminen ja erilaiset lapsiperheille suunnatut palvelut on 2000-luvulla nostettu kehittämiskohteiksi lukuisissa hankkeissa, kansallisissa ohjelmissa ja strategioissa, näitä ovat esimerkiksi Kaste-ohjelma sekä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Palveluntarjoajina näissä ohjelmissa toimivat julkinen, yksityinen ja kolmas sektori, julkisen sektorin ollessa päävastuussa ohjelmien toteuttamisessa. (Rautio 2016, 23.)

Tässä tutkielmassa tarkastellaan vanhemmuuden tuen toteutumisen tapoja Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) paikallisyhdistysten ylläpitämässä perhekahviloissa Pirkanmaalla. Perhekahvilat ovat MLL:n paikallisyhdistysten ylläpitämiä, uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia, matalan kynnyksen palveluita, jotka toimivat pääasiassa vertaistuen periaatteella. Perhekahviloiden tarkoituksena on tarjota perheille avoimia kohtaamispaikkoja, joissa perheet voivat tavata toisiaan, solmia ystävyysuhteita, jakaa kokemuksiaan ja saada näin tukea vanhemmuuteensa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019.)

Tutkimuksen taustalla vaikuttaa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), joka on hallituksen kärkihanke 2018-2019. Hankkeen tarkoituksena on uudistaa lapsi- ja perhepalvelut vastamaan nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut muutosohjelmassa kattavat niin kuntien perus- ja erityispalvelut, kuin järjestöjen,

seurakuntien ja yksityisten palveluntuottajien tuottamat palvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Tutkin vanhemmuuden tukemista LAPE-muutosohjelman aikana Pirkanmaalla tuotettujen vanhemmuuden tuen minimien kautta. Seitsemän tunnistettua ja priorisoitua minimiä on kirjattu perhekeskustoimintamallin kehittämisessä hyödynnettäväksi Huomaa hyvä vanhemmassa-työhuoneentauluksi. Tutkielmassa on tarkoitus selvittää millä tavalla hallitusten jäsenten mielestä vanhemmuuden tuen minimien kohdat 1 ja 2 toteutuvat tällä hetkellä MLL:n perhekahviloissa toteutettavassa vanhemmuuden tuessa sekä tehdä näkyväksi niitä keinoja, joilla vanhemmuuden tuen toteutumista voisi jatkossa kehittää perheiden tarpeisiin paremmin vastaaviksi. Yhteistyö kumppanikseni tutkielmaa varten sain MLL:n Hämeen piirin järjestöpäällikön Tia Waldenin. Hänen kanssaan aloimme yhdessä miettimään ja ideoimaan tutkielmaani.

Vanhemmuuden tuen työhuoneentaulun (Liite 4) minimi on tarkoitettu Pirkanmaan perhekeskustoimintamallin vanhemmuuspuheen perustaksi. Minimit ovat asioita, joiden tulisi toteutua kaikessa vanhemmuuden tuessa Pirkanmaalla. Minimeistä ja niiden laadinnasta Pirkanmaan lapsi- ja perhepalveluiden työryhmässä kerron tarkemmin kappaleessa 3.5. Tähän tutkielmaan olen valinnut kaksi ensimmäistä vanhemmuuden tuen minimiä 1) Kiireetön kohtaaminen, jolla tarkoitetaan: *"Kuulen, kuuntelen, arvostan – näen tarpeet ja toiveet, kunnioitan niitä, vanhempi kokee tulleensa kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi"*. 2) Huomaa hyvä vanhemmassa, itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen, jolla tarkoitetaan, että: *"Positiivinen vahvistaminen on toimintani lähtökohta. Huomioin toiminnassani molemmat vanhemmat. Perhekäsitykseni on laaja ja se kattaa myös vanhemman luontaisen tukiverkoston. Toimintani tavoitteena on vanhemman oman toimijuuden edistäminen"*.

Aineisto on kerätty MLL:n Hämeen piirin alueella paikallisyhdistysten hallituksen jäseniltä. MLL:n keskusjärjestö sekä piirit kehittävät sekä koordinoivat perhekahviloiden toimintaa asiantuntijavetoisesti. Perhekahviloita ylläpidetään paikallisyhdistysten hallitusten toimesta, pääasiallisesti vapaaehtoisesti. Vapaaehtoistoimintaa tuetaan ja ohjataan piirien ammattilaisten toimesta.

Oma kiinnostus aiheeseen heräsi tehdessäni opiskeluihini liittyvää harjoittelua sekä sijaisuuksia Tampereen kaupungin perhepalveluissa. Työskennellessäni havaitsin, että monet vanhemmat

kokivat voimattomuutta ja taidottomuutta vanhempana olemiseen. Toisena käänköpuolena havaitsin, että asiakkaina oli myös vanhempia, jotka eivät kyenneet näkemään oman vanhemmuutensa vaikutuksia lapsen käyttäytymiseen ja hyvinvointiin. Aloin miettimään, kuinka vanhemmuutta yhteiskunnassamme tuetaan ja kokevatko vanhemmat saavansa riittävästi tukea ja ymmärrystä vanhemmuuden haasteisiin.

Tutkimukseni taustalla laajempänä ilmiönä vaikuttaa laaja julkinen keskustelu vanhemmuudesta ja vanhemmuuden tuen tarpeista, sekä yhteiskunnallinen tahtotila uudistaa lapsi- ja perhepalvelut vastamaan paremmin tämän päivän vanhemmuuden tuen tarpeisiin. Tämän vuoksi tutkielman teoreettinen tausta eli viitekehys koostuu melko laajoista käsitteistä. En ole ottanut jotain tiettyä teoreettista käsitettä teoriapohjaksi, vaan tuon esille erilaisia tieteellisessä kirjallisuudesta löytyviä tapoja lähestyä vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukea. Tuon esille kolmannen sektorin toimintaa ja toimintamalleja vanhemmuuden tuessa, sekä muuttuvien perherakenteiden vaikutusta vanhemmuuden tukeen.

Tutkimukseni on lähestymistavaltaan laadullinen. Aineiston analyysin menetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysiä. Tutkimusraportin kirjoittamiseen olen käyttänyt jäsentelyä, joka alkaa tutkimukseni teoreettisen taustan esittelyllä (luvut 2 ja 3), näiden jälkeen tulee tutkimuksen empiirisen toteutuksen esittely ja tutkimusasetelman tarkempi määrittely (luku 4). Tutkielman lopussa on tulososio (luku 5) ja viimeisenä tutkimuksen johtopäätökset ja pohdinta (luvussa 6).

2 VANHEMMUUS

2.1 Vanhemmuus käsitteenä

Vanhemmuuteen liittyy voimakkaita sosiaalisia ja kulttuurisia odotuksia, arvostuksia ja merkityksiä. Lapsi tuo syntymänsä myötä vanhemmilleen suuren elämänmuutoksen, jonka myötä he kasvavat vanhemmuuteen. Tamminen (2005) toteaa, että vanhemmuutta voidaan luonnehtia yhdeksi ihmiselämän merkityksellisemmäksi tehtäväksi ja vanhemmuudessa tapahtuvaa henkistä kasvamisen prosessia yhdeksi psykologisesti monimutkaisimmaksi prosessiksi, jossa kohtaavat tai yhdistyvät kolmen tasoiset ihmissuhdekokemukset. Näitä kokemuksia ovat kokemukset omasta lapsuudesta ja omista vanhemmista, tämänhetkinen vanhemmuus sekä tulevaisuuteen suuntautuva vanhemmuus eli kiintymyssuhde, joka kohdistuu omaan lapseen. (Tamminen 2005, 70.)

Vanhemmuutta, vanhemmuuden tehtäviä ja rooleja on tutkittu paljon, ja tutkimuksella on Aunolan (2005) mukaan pitkät perinteet. Vaikka vanhemmuutta voidaan pitää hyvin arkipäiväisenä ilmiönä, vanhemmuuden selkeää määrittelyä pidetään haastavana tehtävänä sen moniulotteisuuden vuoksi (Aunola 2005). Vanhemmuutta voi lähestyä monesta eri näkökulmasta. Vanhemmuutta tarkastellessa voidaan puhua esimerkiksi erilaisista vanhemmuustyyleistä, kasvatuksesta, vanhemmuuteen liittyvistä uskomuksista, kasvatuskäytännöistä tai riittävän vanhemmuuden näkökulmasta. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009.)

Tässä luvussa ei ole tarkoitus käsitellä vanhemmuutta vain jonkun tietyn näkökulman kautta, vaan tuoda esille erilaisia näkökulmia lähestyä vanhemmuutta. Riittävän hyvää vanhemmuutta käsittelen tämän luvun loppuosassa hiukan tarkemmin.

Vilén, Seppänen, Tapio ja Toivanen (2014) määrittelevät vanhemmuutta neljän eri näkökulman kautta. Näitä näkökulmia ovat biologinen, juridinen, psyykinen eli psykologinen ja sosiaalinen vanhemmuus (Vilén & Seppänen & Tapio & Toivanen 2014, 10). Määttä ja Rantala (2010) taas käsittelevät vanhemmuutta kolmen eri näkökulman kautta. Näitä ovat biologinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus (Määttä & Rantala 2010, 74.) Biologinen vanhempi on geneettisesti yhteydessä lapseen, hän on synnyttänyt tai siittänyt lapsen, eli hän on lapsen biologinen äiti tai isä. Juridinen vanhemmuus taas määräytyy yhteiskunnassa vallalla olevien normien mukaan. (Vilén ym. 2014, 10–11.) Miehen juridinen vanhemmuus määräytyy avioliitossa automaattisesti

isyysolettaman kautta, ja avoliitossa isyyden vahvistamisen kautta (Isyyslaki 11/2015, 2 §, 3§). Adoptiossa molempien vanhempien juridinen vanhemmuus tulee virallisen adoptioprosessin kautta (Adoptiolaki 22/2012, 18§).

Psykologinen vanhemmuus liittyy lapsen mieleen. Sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsi kiintyy johonkin aikuiseen ja alkaa pitämään häntä vanhempanaan. (Vilen ym. 2014, 11.) Psykologinen vanhemmuus voi toteutua esimerkiksi sijaisperheessä lapsen ja häntä hoitavien aikuisten välillä. Sosiaalinen vanhemmuus taas toteutuu aikuisen oikeudellisessa suhteessa lapseen. Tällöin vanhemmuus on laillistettu ja lapsi elää perheeseen sosiaalisessa suhteessa. Sosiaalinen vanhemmuus on esimerkiksi adoptoidun lapsen ja vanhemman välinen suhde adoptioerheessä. (Määttä & Rantala 2010, 74.)

Kun vanhemmuutta tarkastellaan psykologisesta näkökulmasta, keskipisteenä ovat kiintymyssuhdeteoreettiset (attachment theory) käsitykset vanhemmuudesta. Kiintymyssuhdeteorioiden isänä pidetään brittiläistä psykiatri ja kehityspsykologi John Bowlbyä (1907-1990). Bowlbyn oppilas yhdysvaltalainen kehityspsykologian professori Mary Ainsworth täydensi merkittävästi kiintymyssuhdetta käsittelevää ymmärrystä omalla tutkimustyöllään (Hautamäki 2011, 29–30).

Kiintymyssuhteen keskeisimpiä käsitteitä ovat turvallinen ja turvaton kiintymyssuhde. Tämä yhteys on todettu lukuisissa tutkimuksissa Bowlbyn jälkeen. (Esim. Kerns, Abraham, Schlegelmilch & Morgan 2007.) Ne kertovat lapsen ja hänen ensisijaisen hoitajansa välisestä kiintymyksestä ja hoitajan kyvystä vastata lapsen emotionaalisiin tarpeisiin, hätään ja lapsen aloitteisiin. Varhaislapsuuteen liittyvän kiintymyssuhdeteorian keskeinen ajatus on, että kiintymyssuhteen pohja luodaan varhaislapsuudessa. Suhde voi kehittyä joko turvattomaksi tai turvallisiksi. Lapsi peilaa muiden suhtautumista häneen omien kiintymyssuhdemalliensa pohjalta. Hoivasuhteessa olevan kiintymyssuhteen on tutkimuksissa havaittu siirtyvän sukupolvelta toiselle. Vanhemmuus ja kiintymyssuhde ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Ihmislapsella on luontainen tarve olla lähellä ja suuntautua toista ihmistä kohti. Suurimmalla osalla lapsista oma vanhempi on ensimmäinen hoitaja ja suhde vanhempaan on hänelle läheisin. Lapsen saamalla hoivalla ja kiintymyssuhteella on taas merkittävä rooli lapsen tulevien ihmissuhteiden ja käyttäytymisen kannalta. (Leeker & Siepak 2006: ref Rusanen 2011, 57-58.)

Huonosti toimiva vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä kasvattaa myös riskiä lapsen kaltoin kohtelemiseen. Sen sijaan vanhempien ja lasten välillä toimiva hyvä kommunikaatio ja vuorovaikutus näyttävät vähentävän fyysisen kurituksen käyttöä ja huono vuorovaikutus ja turvaton kiintymyssuhde taas lisäävän fyysisen kurituksen mahdollisuutta. (Begle & Dumas 2010; Lammi-Taskula & Bardy 2009, 65.)

Kun vanhemmuutta tarkastellaan vanhemmuuden tuen tarpeiden tai lastensuojelun tarpeen näkökulmasta, voidaan lähestyä sitä tehtävä- tai suhdeluonteen perusteella. Hurting (2003) tuo esille, kun vanhemmuuden tarkastelussa korostetaan sen tehtäväluonnetta, nousevat esille vanhempien ominaisuudet ja kyky toteuttaa vanhemmuuteen kuuluvia velvoitteita. Suhdeluonnetta korostettaessa, nähdään taas vanhemman ja lapsen välinen ja suhde ensisijaisen tärkeänä lapsen tasapainoiselle kasvuille ja kehitykselle. (Hurting 2003, 14.) Tamminen (2004) ja Pitkänen (2011) painottavat kuitenkin, että vanhemmuus ei ole vain pelkkä joukko velvoitteita ja tehtäviä tai jokin rooli, vaan vanhemmuus on ennen kaikkea lapsen ja aikuisen välinen suhde, johon liittyy vastavuoroista aktiivisuutta. Vanhemmuus rakentuu ja sitä rakennetaan erityisessä suhteessa vanhemman ja lapsen välillä ja perheessä, jonka lapsi ja vanhempi tai vanhemmat muodostavat. (Pitkänen 2011, 19; Tamminen, 2004.)

2.1 Riittävä vanhemmuus

Riittävän hyvää vanhemmuutta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Tässä luvussa tarkastelen sitä, kuinka riittävää vanhemmuutta yhteiskunnassamme määritellään ja millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä erilaisia osa-alueita riittävän hyvän vanhemmuuden nähdään pitävän sisällään. Luvun loppuosassa käsitelen riittävän hyvän vanhemmuuden käsitettä lapsen edun ja vanhempien velvollisuuksien näkökulmasta.

Riittävän hyvän vanhemmuuden määritelmä voidaan katsoa jo vakiintuneeksi käsitteeksi vanhemmuuden arviointiin liittyvässä tieteellisessä keskustelussa. Winnicott käytti jo 1950-luvulla käsitettä ”kyllin hyvä äiti” (the good enough mother). Winnicotin näkemyksen taustalla vaikutti Bowlbyn kehittelemä kiintymyssuhdeteoria. Tämän teorian mukaan äidin ja lapsen välinen suhde oli ainutlaatuinen ja sille annettiin runsaasti painoarvoa vanhemmuuskeskustelussa. (Vuori 2001, 39; Hiitola 2015, 41.) ”Kyllin hyvä vanhempi” (a good enough parent) käsitettä käytti myös Bettelheim (1988). Hän perusti ajatuksensa vanhemman johdonmukaisuuden ja varmuuden tunteen

pohjalle. Hänen mukaansa riittävän hyvä vanhempi on oma itsensä ja toimii johdonmukaisesti. Vanhemman tulee tuntea varmuutta vanhemmuudessa ja suhteessa lapseen. Vanhemman varmuuden tunteesta syntyy lapsen itsevarmuus. Bettelheim (1988) tuo esille myös vanhemman lapsen tunteisiin eläytyvän ja ymmärtävän kasvatuksen merkitystä siihen, ettei lapsen persoonallisuus ja kehitys vaurioituisi lapsuusiän aikana. (Bettelheim 1988, 22.) Kaksi edellä mainittua kiintymyssuhdeteoriaan pohjautuvaa käsitystä ovat osaltaan olleet muovaamassa yhteiskunnassamme vallalla olevaa kulttuurista näkemystä riittävän hyvästä vanhemmuudesta.

Juvakka (2005) toteaa, että termi ”riittävän hyvä vanhemmuus” voi herättää vahvoja mahdottomuuden tunteita sen toteuttamisessa. Tässä tehtävässä onnistuminen on jokaiselle kuitenkin mahdollista. Termi ”riittävän hyvä vanhemmuus” ei vaadi vanhemmalta täydellisyyttä vaan sitä, että onnistutaan riittävän hyvin. Kaikkein tärkeintä on, että kodissa ja perheessä lapset saavat riittävästi turvaa ja aikuisen läsnäoloa. Vanhempaa, joka kykenisi täyttämään kaikki hyvän vanhemmuuden odotukset ja ihanteet ei ole olemassakaan. Jokainen vanhempi kokee jossain määrin syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteita ja ne ovat osa riittävän hyvää vanhemmuutta. (Juvakka 2005, 28.)

Riittävän hyvää vanhemmuutta voidaan lähestyä lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta. Tällöin tarkastellaan lapsen vanhemmiltaan osakseen saamaa vanhemmuutta. Hyvinvointia tarkastellessa vanhemmat ja vanhemmuuden toteutuminen asettuvat lapsen hyvinvoinnin kannalta keskeisimmiksi tekijöiksi (Forssén & Laine & Tähtinen 2002, 8). Kristeri (2002) käsittelee vanhemmuutta kasvutapahtuman kautta. Hänen mukaansa vanhemmuus on kasvua, jolloin täydellistä vanhemmuutta ei pystytä, eikä ole edes tarpeen saavuttaa. Riittävä vanhemmuus on lapsen näkökulmasta turvallisuutta ja läsnä olevaa aikuisuutta. Sellaista aikuisuutta, joka kestää lapsen kaikenlaiset tunteet ja vastaa hänen tarpeisiinsa riittävässä määrin. Sellaista aikuisuutta, joka tarjoaa turvalliset rajat sekä riittävän määrän rakkautta niiden sisällä. (Kristeri 2002, 23–24.) Marttunen (2006) mukaan riittävän vanhemmuuden perusteita ovat riittävä psyykinen tasapaino ja kyky asettua lapsen asemaan, taito ylläpitää pitkäkestoisia ja kestäviä ihmissuhteita, taito erottaa lapsen tunteet, tarpeet ja toiveet omista tunteista tarpeista ja toiveista. Riittävän vanhemmuuden perusteina ovat myös selkeys ja johdonmukaisuus kasvatustilanteissa, vahvuus ottaa vastaan lapsensa tunnereaktioita sekä kyky ylläpitää lapselle turvallisia rajoja. (Marttunen 2006.)

Tutkimuskirjallisuudesta nostan esille erityisesti kaksi lähestymistapaa riittävän hyvään vanhemmuuteen, joiden pohjalta käsittelen tässä tutkielmassa riittävän hyvää vanhemmuutta. Näitä näkökulmia ovat 1) riittävä vanhemmuus lasten oikeuksien näkökulmasta ja 2) riittävä vanhemmuus vanhemman velvollisuuksien näkökulmasta. Forssén, Laine & Tähtinen (2002) sekä Nätkin (2003) toteavat, että edellä mainitut näkökulmat ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa ja kietoutuvat toisiinsa, mutta ovat kuitenkin eri asioita. Riittävän vanhemmuuden tehtävät ja velvollisuudet sisältävät niitä hyvinvointiin liittyviä asioita, joita jokaisen lapsen tulisi osakseen saada. (Forssén, Laine & Tähtinen 2002, 8; Nätkin 2003, 29, 39.)

2.2.1 Riittävä vanhemmuus lapsen edun näkökulmasta

Riittävän hyvää vanhemmuutta voidaan tulkita myös lapsen edun käsitteellä. Lapsen edun käsite perustuu Suomessa lastensuojelulakiin ja sen pohjalta määritellään lapsen hyvinvointia ja lastensuojelutyön tarvetta. Lastensuojelulain (2007/417) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lisäksi laissa huomioidaan lapsen oikeus saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapsen edun mukaisen riittävän hyvän vanhemmuuden tulisi turvata lapselle myös taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus, turvallinen kasvuympäristö sekä ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus. Lapsen tulisi saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä saada mahdollisuus osallisuuteen. Lapsen etuun kuuluu myös lapsen oikeus itsenäistymiseen ja vastuullisuuteen kasvamiseen. Lapsen etu on nykyisin otettava huomioon tulkintaperiaatteena kaikissa lapseen liittyvässä lapsioikeudellisessa päätöksenteossa. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) määrittelee lapsen etua ja oikeuksia. Sopimuksessa käsitteet lapsen etu ja lapsen oikeus sisältävät samoja asioita. YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus, joka astui Suomessa voimaan vuonna 1991. Sopimuksen tärkein tavoite on lapsen perusoikeuksien, kuten terveyden, koulutuksen, tasa-arvon ja turvan takaaminen kaikille lapsille. Lasten oikeuksien sopimuksessa todetaan, että *"Kun lapsen oikeudet toteutuvat, lapset saavat kasvaa ja käydä koulua terveenä, pelkäämättä väkivaltaa ja riistoa. Tämä on välttämätön edellytys kehitykselle kaikkialla maailmassa."* Sopimus tuo esille, että vanhemmat ovat avainasemassa lapsen edun toteuttamisessa. Valtion tehtäväksi sopimuksen

mukaan jää luoda olosuhteet, joissa lapsen etu voi toteutua, sekä osaltaan valvoa lapsen edun toteutumista. (YK:n lastensuojelun sopimus 2019.)

Kalland ja Sinkkonen (2003) toteavat, että lapsen etua voi lähestyä lapsen ja aikuisen välisenä suhteena, jossa lapsen hyvinvointi on ensisijainen tekijä. Riittävää vanhemmuutta tarkasteltaessa vanhemmalla tulee olla riittävä kyky asettaa lapsen tarpeet omien tarpeiden edelle. (Kalland & Sinkkonen 2003.) Nätkin (2003) taas rinnastaa lapsen edun ja lapsen hyvän käsitteet. Hänen määritelmänsä mukaan lapsen etu tarkoittaa esimerkiksi pysyvyyttä, turvallisuutta ja jatkuvuutta, oikeutta aikuisten tarjoamaan hoivaan, hoitoon ja rakkauteen, suojeluun ja turvalliseen auktoriteettiin. Erityisen tärkeänä Nätkin (2003) pitää laadukkaita ihmissuhteita tasapainoisen kehityksen turvaajina, sekä lapsen omien kokemusten ja mielipiteiden kuulemista lapsen edun toteutumisen taustalla. (Nätkin 2003, 37–38.)

Holland (2004) tuo esille, että jokaisella lapsella on yksilölliset tarpeensa, mutta on olemassa myös yleisesti hyväksytyjä tarpeita, joiden katsotaan olevan välttämättömyyksiä jokaiselle lapselle. Lapsella on oikeus näihin välttämättömyyksiin, ja niiden tulee tulla näkyväksi riittävän hyvässä vanhemmuudessa. Riittävän hyvän vanhemmuuden lapselle turvaavia asioita ovat fyysinen huolenpito, hellyys, turvallisuus, synnynnäisen kapasiteetin löytämisen kannustaminen sekä ohjaus ja valvonta. Riittävän hyvä vanhemmuus tukee myös lapsen riippumattomuutta, tukee itsetunnon ja identiteetin kehitystä sekä antaa lapselle sosiaalista hyväksyntää ja oman persoonallisen historiansa tuntemusta. (Holland 2004, 89–105.)

2.2.2 Riittävä vanhemmuus vanhemman velvollisuuksien näkökulmasta

Riittävä vanhemmuus vanhemman velvollisuuksien näkökulmasta tuo esiin ne asiat, jotka vanhemman tulee lapselleen turvata. Lastensuojelulain 417/2007, 2 § todetaan, että lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Vanhemman velvollisuus on huolehtia ja elättää lapsi 18-vuotiaaksi asti. Lain mukaan lapsen vanhemman tai muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) määrittää ne keinot, joilla se tulee toteuttaa. Perusopetuslaissa (628/1998) on säädetty myös, että huoltajien velvollisuus on huolehtia, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritetuksi (26 §).

Sihvonen (2016) tuo vanhemmuuden tukea käsittelevässä tutkimuksessaan esille vanhempien vastuullisuuden. Hänen mukaansa riittävän hyvään vanhemmuuteen tarvitaan sisäinen itseluottamus, joka on eräänlainen suutin tai ohjain, johon vanhempi tukeutuu kasvatuksessaan. Vastuullisuuden käsitteen voidaan ymmärtää olevan yhteydessä velvollisuuden käsitteeseen. Päävastuu lasten kasvatuksesta tulisi olla vanhemmilla, sen liiallinen siirtäminen yhteiskunnalle kertoo vanhempien vastuullisuuden mahdollisesta puutteesta. Vanhemmuuden tukemisella tuetaan vanhempien omaa vastuuta lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. On kuitenkin tärkeää huomioida, että riittävän vastuullinen vanhemmuus ei tarkoita täyttä riippumattomuutta asiantuntijoista ja tuesta. Vanhemmuuden tukea ja asiantuntijoita tarvitaan vanhemman oman sisäisen vanhemmuuden vahvistamiseksi ja suunnan näyttämiseksi. (Sihvonen 2016, 78–82.)

Coleman (1997) ehdottaa riittävän hyvän vanhemmuuden mittareiksi aikuisuuden neljää pääroolia. Nämä neljä pääroolia ovat hänen mukaansa niitä velvollisuuksia, joita riittävän hyvälle vanhemmuudelle asetetaan. Rooleja tarkasteltaessa on huomioitava, että vanhemmuus ja vanhempien kyvyt tulkita rooleja voivat poiketa huomattavasti toisistaan. Näitä päärooleja ovat 1) lapsen keskeisten tarpeiden kohtaaminen, 2) lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen ja ohjaaminen, 3) toimiminen lapsen puolestapuhujana, sekä 4) lapsen ja lapsuuden hyvinvoinnin suojeleminen. Vanhempien kykyihin toteuttaa näitä päärooleja vaikuttavat monet ulkoiset ja sisäiset tekijät. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien saama ulkopuolinen tuki, oma sisäinen hyvinvointi ja erilaisten stressitekijöiden kohtaaminen. Näiden tekijöiden vuoksi myös vanhempien kyvykkyys vaihtelee lapsen kasvun ja kehityksen sekä oman hyvinvoinnin mukaan. Koska lapsi kasvaa ja kehittyy ja lapsen tarpeet muuttuvat lapsen kasvaessa, olisi tärkeää, että myös vanhemmuus ja vanhemmuuden kyvyt kehittyisivät. (Coleman 1997, 47.) Myös Holland (2004) toteaa, että vanhemmuuden tulee kasvaa ja kehittyä lapsen kasvun, kehityksen ja tarpeiden mukaan (Holland 2004, 90, 105).

2.3 Vanhemmuuden haasteet ja vanhemmuutta vahvistavat tekijät

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt tutkimusta lapsiperheiden hyvinvoinnista. Lammi-Taskulan ja Karvosen (2014) tutkimuksessa: Lapsiperheiden hyvinvointi 2014, käsitellään sitä, kuinka lapsiperheiden vanhempien voimavaroja voidaan vahvistaa. Lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta keskeisiä voimavaroja ovat vanhempien tyytyväisyys parisuhteeseensa sekä äitinä tai isänä jaksaminen. Näiden asioiden tukeminen perheen hyvinvoinnin kannalta on

erittäin oleellista. Tutkimusten mukaan, parisuhteessa olevat vanhemmat olivat tyytyväisiä molemminpuoliseen kunnioitukseen ja tyytymättömyyttä koettiin puolestaan yleisimmin yhteisen ajan määrästä ja vanhempana jaksamisesta. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014.)

Lammi-Taskula ja Karvonen (2014) tuovat esille niin perheen sisäisiä kuin ulkoisiakin voimavaroja ja haasteita. Myös Forssén, Laine ja Tähtinen (2002) sekä Nätkin (2003) kuvaavat vanhemmuutta heikentäviä tekijöitä jakamalla ne perheen sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Perheen sisäiset haasteet tulevat perheestä itsestään ja heikentävät vanhemmuutta. Kun taas perheen hyvinvointiin vaikuttavat myös sen ulkopuolelta tulevat vaatimukset eli ulkoiset haasteet, jotka voivat osaltaan myös heikentää vanhemmuutta. (Forssén ym. 2002, 8) & (Nätkin 2003, 29–39.) Seuraavaksi käsitellen joitakin ulkoisia ja sisäisiä haasteita, sekä niitä vahvuuksia, joita vanhemmuuteen ja perhe-elämään voi liittyä. Ulkoiset ja sisäiset tekijät eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ulkoiset tekijät ovat edellä mainituiden tutkimusten valossa vahvasti yhteydessä perheen sisäisiin emotionaalisiin voimavaroihin.

Lammi-Taskulan ja Karvosen (2014) mukaan perheen toimeentulolla ja vanhempien työelämällä on suuri merkitys perheen hyvinvointiin ja jaksamiseen. Tutkimuksen mukaan perheitä voidaan tukea muuttamalla ja kehittämällä työpaikkojen käytäntöjä varmistamaan vanhempien jaksamista ja ajan riittämistä paremmin lapsista ja parisuhteesta huolehtimiseen. Lapsiperheiden toimeentuloa voidaan tukea yhteiskunnalliselta tasolta taas korjaamalla lapsiperheiden tulonsiirtoja, esimerkiksi korjaamalla lapsilisän jälkeensä jääneisyys. Työolosuhteita ja tulonsiirtoja kehittämällä voidaan vahvistaa vanhempien voimavaroja ja lasten hyvinvointia. Kehittämisen myötä voidaan tukea lasten tasapainoisen kasvun ja kehityksen edellytyksiä sekä samalla nykyisen ja tulevan työvoiman työkykyä. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014.)

Marttunen (2006) tuo esille, että perheen ulkopuolisia haasteita voivat toimeentulon ja työelämän lisäksi olla esimerkiksi vanhemman tai perheenjäsenen sairaus, työttömyys, vanhempien ero tai jokin muu asia, johon vanhempi ei voi välttämättä itse vaikuttaa. Tilanteissa, joissa vanhempien voimavarat riittävään vanhemmuuteen ovat vähentyneet, on lähiyhteisön tai lähiverkoston tuella suuri merkitys lapsen hyvinvoinnin kannalta. Lähiyhteisö voi olla voimavara ja tukea lapsen kasvua sekä kehitystä. Läheiset ihmissuhteet, kuten tuttu hoitaja päiväkodissa, isovanhemmat tai pysyvä turvallinen opettaja ja luokkakaverit tai muut hyvät

kaverisuhteet voivat olla lapsen tukena ja turvata iänmukaista kehitystä ja kasvua. (Marttunen 2006.)

Perheen sisäisiä vanhemmuutta uhkaavia tekijöitä voivat Marttusen (2006) mukaan olla vanhempien päihteenkäyttö, vanhempien väliset sekä vanhemman ja lapsen väliset pitkäkestoiset ristiriidat. Lapsen kasvua ja kehitystä voi uhata myös vanhemman huolenpidon puute. Tämä voi ilmetä esimerkiksi lapsen ohjauksessa oikeaan, rajojen säilyttämiseen kotona. Se voi näkyä myös niin, että vanhempi ei puutu riittävästi lapsen epäsosiaalisiin ja väärin tekoihin. Toisaalta vanhempien tasapainoinen suhde, perheen yhteenkuuluvuuden tunne, elämän säännöllisyys ja vanhempien terve suhtautuminen lapseen suojaavat lasta ja turvaavat hänelle riittävän vanhemmuuden. (Marttunen 2006.) Vanhempien välisellä työnjaolla on todettu olevan merkitystä perheen jaksamisen ja hyvinvoinnin kokemukseen kanssa. Kotitöiden ja lastenhoidon epätasainen jakautuminen perheessä kuormittaa erityisesti äitejä sekä saa äidit huolestuneiksi omasta jaksamisestaan. Perheissä, joissa kotityöt, vastuu ja työkuorma jaetaan tasaisesti vanhempien kesken, koetaan tyytyväisyyttä myös parisuhteessa. Tyytyväisyyden kokemus kotitöiden tasaisesta jakautumisesta vahvistaa vanhempien voimavaroja. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014.)

Puhuttaessa vanhemmuuteen liittyvästä stressistä voidaan sillä tarkoittaa suurta elämän muutosta tuottavaa stressiä, kuten läheiseen tai itseensä kohdistuvaa vakavaa sairastumista tai menetystä, avioeroa tai jotain suurta elämän muutosta. Yleisimmin puhutaan kuitenkin päivittäisestä vanhemmuuden stressistä, joita kuvataan tutkimuksissa ”hässäköinä”. Tällä tarkoitetaan joko säännönmukaisia tai arvaamattomia, arkisia, turhauttavia perhe-elämässä tapahtuvia vaatimuksia ja arkisia ongelmia. Nämä pieniltä tuntuvat tekijät voivat pitkään jatkuessa olla suuria stressin aiheuttajia, sekä olla yhteydessä tyydyttämättömämpään vanhemmuuteen ja tunteeseen perheen toimivuudesta. (Crnic & Low 2002; Coplan, Bowker & Cooper 2003; Kivijärvi, Rönkä & Malinen & Lämsä.)

Halme (2009) tuo tutkimuksessaan esille myös, että vanhempien kokema stressi nousi vahvasti esille vanhemmuutta heikentävänä tekijänä. Vanhemmuuteen stressiä tuottavia asioita voivat olla esimerkiksi työn ja vanhemmuuden yhteen sovittaminen, taloudellinen tilanne, työ itsessään, parisuhde, suuret elämäntapahtumat ja muutokset sekä itse vanhemmuus. Stressi, kiire ja väsymys näyttävät suomalaisen lapsiperheiden arjessa. Tutkimuksista kävi esille, että

vanhemmuuden laatu vaarantuu voimakkaimmin silloin, kun vanhemman psyykkiset voimavarat heikentyvät tai pettävät. Näin voi käydä silloin, kun vanhempi on voimakkaasti stressaantunut. Vanhempien kokeman stressin on todettu olevan yhteydessä myös tiukkoihin kurinpitokeinoihin ja ongelmiin lapsen kehityksessä ja käyttäytymisessä. Vanhempien stressiin voivat vaikuttaa niin perheen ulkoiset kuin sisäisetkin tekijät. Erityisesti pitkäkestoinen stressi heikentää vanhemmuutta ja altistaa lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä. (Halme 2009, 32–38.) Kivijärvi, Rönkä ja Hyväluoma (2009) vahvistavat edellä mainittuja vanhemman stressiin liittyviä näkemyksiä. Lisäksi he toteavat, että vanhemman kokema stressi voi myös heikentää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta (Kivijärvi & Rönkä & Hyväluoma 2009).

Leinosen (2004) mukaan yksi vanhemmuuteen merkittävästi vaikuttava tekijä on vanhemman omat lapsuudenaikaiset vanhemmuuskokemukset. Omat kokemukset lapsuudesta voivat olla vanhemmalle joko voimavarana tai taakkana. Mikäli vanhemmalla tai vanhemmilla on turvattomia tai traumaattisia kokemuksia omasta lapsuudesta, voivat ne hoitamattomina tai käsittelemättöminä vaikuttaa vanhemmuuteen heikentävästi. Omat positiiviset kokemukset lapsuudessa voivat olla taas vanhemmuutta vahvistava tekijä. (Leinonen 2004, 185.) Omien lapsuudenkokemusten vaikutus ja oma tapa toimia lapsen kanssa voi tulla esiin etenkin stressaavissa tilanteissa (Järvinen ym. 2007, 90).

3 VANHEMMUUDEN TUKI

3.1 Vanhemmuuden tuki sosiaalipoliitikassa

Vanhemmuuden tuen taustalla sosiaalipoliittisena ilmiönä, on ajatus saada vanhemmat sitoutumaan niihin tukimuotoihin ja aktiviteetteihin, joiden avulla he voivat lisätä vanhemmuuteen liittyvää tietämystään, asiantuntijuuttaan ja kompetenssia lasten kasvatuksen suhteen. Vanhemmuuden tukemisen voidaan nähdä ajavan myös tiettyä yhteiskunnallista ja moraalista agendaa, jolla pyritään kontrolloimaan ja säätelemään perheiden elämää ja käyttäytymistä. Tämä näkyy erityisesti marginaalissa elävien perheiden tukemisessa. Perheille on erilaisten tukea antavien palveluiden lisäksi tarjolla myös intensiivisempää vanhemmuutta tukevia toimintoja ja kursseja, kuten vertaistoimintaan perustuvia ryhmiä ja tukimuotoja. Sosiaalipoliittisesta näkökulmasta katsottuna hyvinvointivaltion eri instituutioiden ammattilaiset ovat lisääntyvässä määrin mukana perhe-elämässä jo jopa ennen lapsen syntymää. Siitä kertoo edellä mainittujen palveluiden tarjonnan kasvu. Palveluiden kasvussa nähdään yhteiskunnan ja hyvinvointivaltion lisääntynyt vaikutus perheiden arkeen, ihmissuhteisiin ja koko elämään. (Daly 2013, 159; Featherstone ym. 2013, 14; Gillies 2005, 71, 77, 87.)

Riittävä vanhemmuuden ja parisuhteen tuki ovat siis merkittävässä ja koko ajan lisääntyvässä roolissa puhuttaessa perheiden hyvinvoinnista. Vanhemmuuden tuki on osa perhepolitiikkaa, jonka piiriin kuuluvat erilaiset lapsia ja heidän vanhempiaan koskevat poliittiset toimenpiteet. Yhteiskunnallisesti perhepolitiikan tehtävänä on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet synnyttää, hoitaa ja kasvattaa lapsia. (Kautto 2006.) Poliittisesta kontekstista katsottuna perheiden tuella on aikaisemmin tavanomaisemmin viitattu puhtaasti materiaaliseen tukeen. Tänä päivänä vanhemmuuteen ja perheisiin tarjottava tuki voidaan jakaa 1) taloudelliseen tukeen, 2) erilaisiin palveluihin, 3) sosiaaliseen, tai 4) psykososiaaliseen tukeen. (Rautio 2016, 22.)

Pohjoismaisena hyvinvointivaltiona Suomeen liitetään keskeisenä ajatuksena universalismi ja yhdenvertaisuus. Näiden mukaan kaikilla kansalaisilla tulisi olla yhtäläinen oikeus tulla kohdelluksi yhdenvertaisesti ja vaikuttaa sekä saada tarvitsemiaan etuuksia ja palveluita. Kansalaisuus ja maassa asuminen antavat oikeuden lukuisiin etuuksiin ja palveluihin. Niiden suuruus tai saaminen eivät ole riippuvaisia saajan aiemmin maksamista suorituksista. Voidaan

todeta, että yhä useammat palvelut Suomessa eivät kuitenkaan enää vastaa niitä odotuksia ja vaatimuksia, joita hyvinvointivaltiolle on asetettu. Voidaan esittää, että universaalista sosiaalipolitiikasta on koko ajan siirrytty lähemmäs tarveharkintaista politiikkaa. Tämän muutoksen myötä kansalaisten yhteneväiset oikeudet ovat heikentyneet, vaikka palvelujen tarpeet kansalaisilla ovat lisääntyneet ja monipuolistuneet. Valtion suuntaamat resurssit näihin palveluihin ovat kuitenkin pienentyneet. Tämän johdosta julkisesti tuotettujen palveluiden rinnalle on enenemässä määrin tulossa yksityiset ja kolmannen sektorin palveluntuottajat. (Anttonen & Sipilä 2010).

Vanhemmuuden tukemista Suomessa voidaan tarkastella tai nähdä toteutuvan kolmella eri tasolla. Näitä tapoja ovat ensiksi julkiset toimijat, kuten valtio ja kunnat, jotka ovat eri lakien ja asetusten määrääminä velvoitettuja tukemaan vanhemmuutta. (Rousu 2007, 42–45.) Toisena vanhemmuutta tuetaan myös erilaisista epävirallisissa lähteissä, kuten kolmannen sektorin palveluissa. Kolmannen sektorin palveluita ovat esimerkiksi erilaiset järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat. Vanhemmuuden tuen näkökulmasta kolmannen sektorin tuottamat palvelut ovat usein varhaisessa vaiheessa tapahtuvaa vanhemmuuden tukemista. (Smolej 2017, 4–5.) Smolej (2017) toteaa kuitenkin, että palkkatyönä tehtävän järjestötyön osuus on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Parinkymmenen viime vuoden aikana järjestötyönantajien määrä on kaksinkertaistunut ja palkkatyön määrä kasvanut peräti 70 % (Ruuskanen ym. 2013, 10). Kolmannesta sektorista on kehittymässä entistä näkyvämpi sosiaalipoliittinen toimija. Palkkatyön osuuden kasvun myötä kolmannen sektorin sisällä on tapahtunut myös merkittävää ammatillistumiskehitystä. (Smolej 2017, 4–6.) Kolmantena vanhemmuudentuen toteutumisen tasona voidaan pitää myös lähiyhteisöä tai läheisverkostoa. Sukuun tai läheisverkostoon ei kuitenkaan liitetä ajatusta auttamisvelvollisuudesta samalla tavalla kuin julkiselle vallalle. (Rautio 2016, 28.)

Yhteiskunnassamme perheeseen ja vanhemmuuteen liittyviä asioita pidetään helposti yksityisyyteen kuuluvina asioina (Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen 2009, 15). Eivätkä kaikki ihmiset halua ottaa tukea vastaan julkisilta toimijoilta, vaikka ovat valmiita ottamaan vastaan yksityisen antaman tuen (Kinnunen 1998, 77). Joskus ei-toivottu tuki, kuten viranomaisilta saatava tuki voi aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia tuen saajassa positiivisten vaikutusten sijaan. Tällöin sosiaalinen tuki voi olla saajalleen jopa haitallista. (Vangelisti 2009, 43.) Tästä näkökulmasta katsottuna olisi tärkeää, että yhteiskunnassamme olisi tarjolla erilaisia vanhemmuuden tukemisen

keinoja julkisesti tuotetuista vanhemmuuden tuen keinoista kolmannen sektorin matalan kynnyksen tarjoamaan tukeen. Kolmannen sektorin tarjoama tuki vanhemmuuteen voi viranomaistukea täydentävänä tukena olla vaihtoehto vanhemmuuden tukemiseen. Kolmas sektori tarjoaa epävirallista, perheiden monimuotoisuuden huomioivaa ja usein vapaaehtoisuuteen perustuvaa tukea vanhemmuuteen.

3.2 Vanhemmuudentuen tarpeet

Tutkijat ovat todenneet, että tänä päivänä perheillä on entistä harvemmin tarvetta materiaalsiin perustarpeisiin. 2000-luvulta lähtien haasteina perheissä ovat enenemässä määrin olleet näkyvillä vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat sekä lasten tunne-elämän kehityksen vaikeudet. Tuen tarpeet liittyvät entistä useammin vanhemmuuteen, kasvatukseen ja lapsen hoitoon sekä näiden lisäksi parisuhteeseen ja verkostoihin liittyviin haasteisiin ja pulmatilanteisiin. Myös lisääntyneet päihde-, väkivalta- ja mielenterveysongelmat tuottavat enenemässä määrin tarvetta vanhemmuuden psykososiaaliselle tuelle. (Esim. Rautio 2016, 26–27; Myllärniemi 2007, 87; Vuori 2001, 33.)

Kuten edellä todetaan, tukea perheissä voidaan tarvita myös parisuhteeseen. Kahden vanhemman perheissä on vanhemmuuden rinnalla huomioitava myös parisuhde. Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009) ovat tutkineet perheiden arkielämän haasteita ja toteavat, että pikkulapsivaihe on kiistatta yksi parisuhteen haastavimmista ajanjaksoista. Parisuhteen tila vaikuttaa myös vanhempana jaksamiseen. Jaksaminen vanhempana on kiinteästi sidoksissa parisuhteen hyvinvointiin. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota vanhempien parisuhdetaitojen tukemiseen. (Rönkä & Malinen & Lämsä, 2019). Vanhempien parisuhde on lapsen keskeinen malli ihmissuhteisiin sekä vuorovaikutukseen ja sillä on oleellinen merkitys lapsen kehityksessä. Tukemalla parisuhdetta vanhemmuuden tuen rinnalla, pyritään ehkäisemään vanhempien mahdollisten ongelmien siirtymistä sukupolvelta toiselle sekä edistetään perheiden hyvinvointia. (Stm 2019.)

Salo (2011) on tutkinut parisuhteen ongelmien ja lasten psyykkisen hyvinvoinnin yhteyttä väitöskirjassaan. Hän toteaa, että vanhemmuuden tarkastelu parisuhteen tarkastelun rinnalla on erittäin tärkeää. Salo (2011) vahvistaa näkemystä parisuhteen ongelmien vaikutuksesta lapsen psyykkisiin ongelmiin sekä vanhemmuudessa ilmeneviin ongelmiin. (Salo 2011, 135.)

Aikaisemmin ulkoiset tekijät, kuten lapset tai omaisuus pitivät pariskuntaa herkemmin yhdessä. Tänä päivänä parisuhteen katkeamisen syynä pidetään entistä useammin sitä, että parisuhde ei enää tyydytä suhteen molempia osapuolia. Parisuhteen hoitamisen tärkeys vanhemmuuden tukemisen rinnalla lapsiperheissä korostuu koko ajan, koska tunteista on tullut entistä merkittävämpi tekijä suhteen jatkumisen kannalta. (Malinen & Sevon 2009, 151–154.) Parisuhteiden tukeminen perheissä on myös yhteiskunnallisesti ajankohtainen aihe. Esimerkiksi tutkielman taustalla vaikuttavassa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa on tunnistettu parisuhteen tukemisen tärkeys vanhemmuuden tukemisen rinnalla (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Huolien ja perheen tuen tarpeiden tunnistamisessa on kyse myös ammattilaisten taidoista ja kyvystä nähdä perheiden tuen tarpeita, mutta huomioida myös perheen hyvinvointia vahvistavia ja suojaavia tekijöitä. Ammattilaisten tulisi rohkeasti ottaa esille tullut huoli puheeksi perheen ja vanhempien kanssa. Huoleen olisi tärkeää reagoida ja tukea tarjota oikea-aikaisesti. Huoli perheen hyvinvoinnista toimii usein vanhemmuuden tuen käynnistäjänä. (Halme ym. 2014, 96; Erikson & Arnkil 2012; Hovi-Pulsa 2011, 69–70.)

Avun tarpeen tunnistaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa mahdollistaa perheelle avun ja tuen saamisen silloin, kun auttamisen ja tukemisen keinoja on vielä runsaasti tarjolla. Huolien puheeksi ottaminen riittävän ajoissa on tärkeää myös sen takia, että valtaosaa perheistä ja lapsista voidaan vielä varhaisessa vaiheessa auttaa perustason palveluissa ja enemmän tukea tarvitsevat voidaan ohjata eteenpäin viipymättä. (Tuominen ym. 2011.) Oikea-aikaisten ja sitä kautta vaikuttavien palveluiden saamisen kannalta oleellista olisi se, että lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevillä olisi taitoa huomata huolen aiheet ja rohkeutta ottaa ne puheeksi ajoissa. Nostaessaan esille huolen lapsen tai perheen tilanteesta työntekijä ikään kuin pyytää vanhempia pohtimaan kanssaan lapsen ja perheen tilannetta ja käytännön toimia huolen hälventämiseksi. (Begle & Dumas 2010.)

Vanhemmuutta, vanhemmuuden tukea ja vanhemmuuden tuen tarpeita on 2000-luvulla tutkittu useasta eri näkökulmasta. Seuraavaksi tuon esille joitakin aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Sihvonen (2016) on tutkinut vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukemista erilaisten perheprojektien kautta. Tutkimuksen nimi on ”Huoli kadonneesta vanhemmuudesta 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa: lasten kasvatus ja vastuullinen vanhemmuus”. Hän tarkastelee

tutkimuksessaan sitä, millaista kykyä ja kompetenssia nykyvanhemmilta katsotaan vaadittavan lasten kasvatuksessa. Hänen näkemyksensä mukaan vanhemmuuden tuen pääkäsitteitä ovat vastuu ja voimaantuminen. Tutkimuksessa tuodaan esille ajatusta siitä, että tuen kautta saatavan vanhempien voimaannuttamisen uskotaan vahvistavan vanhempien omaa asiantuntijuutta ja kasvattavan heidän vastuullisuuttaan vanhempina. (Sihvonen 2016.)

Lammi-Taskulan ja Salmen (2008) tekemän tutkimuksen ”Huoli jaksamisesta vanhempana” käsittelee jaksamista vanhempana monesta eri näkökulmasta. Tutkimus avaa näkökulmia vanhemmuuden haasteisiin ja niihin asioihin, jotka vanhempia uuvuttavat. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokivat saavansa tukea riittämättömästi. Tuen riittämättömyyttä koettiin niin konkreettisen, käytännön avun kohdalla kuin vanhemmuuteen saatavan henkisen avun kohdalla erityisesti pikkulapsivaiheessa. Kokemus riittävän tuen saamisesta myös väheni lasten kasvamisen myötä, vaikka tuen tarve perheissä ei vähentynyt. (Lammi-Taskula & Salmi 2008.)

Perälän, Salosen, Halmeen ja Nykäsen (2011) tekemässä tutkimuksessa ”Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma” ilmeni samansuuntaisia asioita. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokivat saaneensa liian vähän tukea esimerkiksi parisuhteeseen, mielenterveyteen sekä päihteisiin liittyvissä asioissa. Vanhemmat kokivat huolta omasta jaksamisestaan sekä vanhempana toimimiseen liittyvistä asioista. Tukea koettiin tarvittavan niin perheen sisäisiin kuin ulkoisiin vanhemmuutta heikentäviin tekijöihin. Tällaisia tekijöitä olivat esimerkiksi huoli yhteisen ajan riittävydestä, huoli vanhempana toimimisen taidoista sekä maltin menettämisestä ristiriitatilanteissa. Parisuhteeseen, taloudelliseen tilanteeseen sekä työttömyyteen liittyvät huolet olivat yleisimpiä perhetilanteeseen liittyviä huolia. Vanhemmat kokivat perheille tarjottavat palvelut pääasiallisesti hyvinä. Kehittämistarpeita nähtiin tuen tarpeiden tunnistamisessa ja niihin vastaamisessa sekä lasten ja perheiden huomioimisessa tasavertaisina osallistujina. (Perälä & Salonen & Halme & Nykänen 2011.)

Vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukea palveluiden näkökulmasta on 2000- luvulla tutkineet myös Halme, Vuorisalo ja Perälä (2014) tutkimuksessaan ”Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa, Työntekijöiden näkökulma”. Tutkimuksessa käsitellään työntekijöiden näkemyksiä lapsiperheiden tuen tarpeista ja avun antamisesta sekä palvelujen riittävydestä ja kehittämistarpeista. Tutkimuksessa käsitellään myös perheiden osallisuutta,

päätöksentekoa ja yhteistoimintaa. Tutkimuksen kohderyhmä ovat perheet, joissa on alle 9-vuotiaita lapsia. Tutkimuksessa tulee esille samansuuntaisia tuen tarpeita kuin edellä mainituissa tutkimuksissa. Tuen tarpeet liittyvät vanhempien jaksamiseen, ajan riittämättömyyteen, vanhempien parisuhdeongelmiin, taloudellisiin vaikeuksiin sekä syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteisiin. Tutkimuksessa tuotiin esille myös päihde- tai mielenterveysongelmat, lähisuhdeväkivalta ja yksinäisyys. Huolena nähtiin myös ongelmat lapsen tapaamisjärjestelyissä avioero tilanteissa sekä tarve tuelle myös näissä asioissa. (Halme & Vuorisalo & Perälä 2014.)

Jallinoja, Hurme ja Jokinen (2014) ovat tutkineet teoksessaan ”Perhetutkimuksen suuntauksia” erilaisia ja keskeisiä perhetutkimuksen suuntauksia. Se ei varsinaisesti käsittele vanhemmuuden tukea, mutta esittelee perheteorioita ja perhetutkimuksen lähestymistapoja. Teos käsittelee perheen yleismaailmallisuutta korostavia teorioita sekä suuntauksia, joissa korostetaan perheiden erityisesti ja perhemuotojen moninaisuutta. Perhettä tarkastellaan tutkimuksessa klassisten lähestymistapojen lisäksi erityisesti sosiaalisten suhteiden muodostelmana. Tutkimuksessa tuodaan esille perheiden tarpeita perhemuotojen moninaistumisen ja perhetutkimuksen näkökulmasta. (Jallinoja & Hurme & Jokinen 2014.)

Myös ulkomailla vanhemmuuden tukea tutkittu monipuolisesti. Rautio (2016) toteaa, että vaikka vanhemmuuden tuki ja vanhemmuuden sekä perheiden tukeminen (engl. family support, parenting support) ovat ajankohtainen julkisen keskustelunaihe sekä monien projektien ja palveluiden tavoitteena, ei näille käsitteille ole kansainvälisestikään tarkkaa määritelmää, vaan tutkimuskirjallisuudessaakin termit määritteellään laajasti. (Rautio 2016, 23). Kansainvälisistä tutkijoista esimerkiksi Daly (2013) on tutkinut ja vertaillut vanhemmuuden tukemista Iso-Britanniassa, Ranskassa, Saksassa ja Italiassa. Hänen tutkimuksessaan tuli esille että, vanhemmuuden tuki oli kaikkein kehittymättömintä Italiassa, kun taas Isossa-Britanniassa vanhemmuutta tuettiin jo monipuolisesti erilaisin kolmannen sektorin projektein ja julkisen vallan toimin. (Daly 2013.)

3.3 Vanhemmuuden tuesta läheisverkoston tukeen

Perhe on merkityksellinen sekä tärkeä ja kaikille jollain tavalla tuttu sosiaalinen ryhmä. Perheen yksinkertainen ja selkeä määrittely voi olla haastavaa. Saman perheen jäsenetkin voivat joskus

määritellä oman perheensä eri tavalla. Toisille perhe on hyvin pieni ydinperheen piiri ja toisille perhe merkitsee suurempaa sosiaalista joukkoa. Ihmisen elämänkaareen mahtuu usein monenlaisia perheitä. Näitä voivat olla lapsuuden perhe, ja myöhemmin perustettu oma perhe, joillakin näitä perheitä voi olla useita. Perhetutkijat ovat viime vuosikymmenten aikana kiinnittäneet huomiota siihen, että perheet hajoavat entistä useammin ja uusia perheitä muodostetaan. Perhemuodot myös moninaistuvat koko ajan. Syntyy uudenlaista poliittis-ideologista liikehdintää ja uudenlaisia elämäntyyplejä. (Jallinoja & Hurme & Jokinen 2014.) Jallinoja (2001) vahvistaa myös sen, että yhä useamman äidin ja isän parisuhde päättyy eroon ja eron jälkeen syntyy uusia parisuhteita. Perherakenteet muuttuvat eroissa vääjäämättä. Uusista parisuhteista voi syntyä paljon erilaisia perheenjäseniä. Uusi perheenjäsenten piiri muodostuu useimmiten äidistä, isästä ja heidän lapsistaan sekä lisäksi niistä ihmisistä, jotka liittyvät vanhempien uuden parisuhteen kautta perheeseen. (Jallinoja 2001, 193–194.)

Viimeisin perhemuotojen määrää ja laatua käsittelevä tilastokeskuksen julkaisu on vuodelta 2017. Julkaisussa todetaan, että vuonna 2017 Suomen väestöstä lapsiperheisiin kuului 39 prosenttia. Lapsiperheessä on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Yleisin perhemuoto on edelleen eri sukupuolta olevien avioparin ja lapsen tai lasten muodostama perhe, joita on noin 58 % suomalaisista lapsiperheistä. Lapsiperheistä noin viidennes oli avoparien muodostamia perheitä. Äidin ja lapsen tai lasten muodostamia perheitä oli suunnilleen saman verran, noin 19 %. Isän ja lapsen tai lasten muodostamia perheitä oli edelleen melko vähän, noin 3 % lasketuista lapsiperheistä. Samaa sukupuolta oleva aviopari oli vanhempana 388:ssä lapsiperheessä, ja rekisteröity pari oli vanhempana 345:ssä lapsiperheessä. (Tilastokeskus 2017.)

Tilastokeskuksen julkaisu 2017 tuo esille, että lapsiperheiden perhemuodot muuttuvat ja vaihtuvat koko ajan Suomessa. Julkaisu kertoo, että eri sukupuolta olevan avioparin ja lasten muodostamien perheiden määrä on pienentynyt 5 900 perheellä edellisestä vuodesta. Myös kokonaisuudessaan lapsiperheiden määrä on vähentynyt Suomessa ensimmäisen kerran Suomessa tapahtuneen perhetilastoinnin aikana. Vuonna 2017 lapsiperheitä oli yhteensä 566 000. Määrä on pienentynyt edellisestä vuodesta 3 400:lla. Lapsiperheiden määrän pieneneminen kertoo lähinnä siitä, että perheiden täysi-ikäistyvien lasten ikäluokat ovat suurempia kuin uudet syntyvät ikäluokat. Uusperheitä koskevassa tilastokeskuksen tilastoissa todetaan, että uusperheiden määrä on pysynyt prosentuaalisesti samana vuodesta 2004 lähtien. Uusperheiden määrä kaikista lapsiperheistä on

noin 9 %. Uusperheiden vanhemmista noin puolet asuvat avoliitossa ja puolet avioliitossa. (Tilastokeskus 2017.)

Perinteisiä avioliitossa eri sukupuolta olevien vanhempien ja lasten muodostamia perheitä oli vuonna 2017 Suomessa 412 102 kpl, kun taas esimerkiksi vuonna 1990 edellä mainittua perhetyyppiä oli vielä 640 062 kpl. Avoparien, samaa sukupuolta olevien pariin, uusperheiden ja yksinhuoltajien määrä perhetyyppien keskuudessa on kasvanut vuodesta 1990 vuoteen 2017. Monikulttuurisuus ja monikulttuuristen perheiden määrä kasvaa myös koko ajan suomalaisten perhetyyppien keskuudessa. Esimerkkinä tästä voidaan pitää sitä, että tilastokeskuksen mukaan ulkomaalaistaustaisten lasten määrä Suomessa on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. (Tilastokeskus 2017.)

Perherakenteiden muuttuminen ja moninaistuminen luovat uusia tuen ja avun tarpeita lapsiperheisiin. Perheiden ja vanhemmuuden tukemista ei voida enää sulkea vain ydinperheen sisäiseksi toiminnaksi, vaan huomioon on otettava se sosiaalinen piiri, jossa lapsi ja perhe elävät. Vanhemmuuden tukemisessa olisi tärkeää huomioida myös läheisverkosto. Vanhemmuutta tuettaessa tuetaan koko perhettä ja joskus perhekäsityksen ollessa laaja, tuetaan myös perheen laajempaa sosiaalista yhteisöä. Perheen sosiaalisella yhteisöllä voi olla merkittävä rooli vanhemmuudelle. (Broberg, 2010, 11–12, 54–55). Perheen ympärillä oleva sosiaalinen yhteisö voi toimia perheelle sosiaalisena pääomana. Korkiamäki (2013) toteaa väitöskirjassaan, että sosiaalinen pääoma tarkoittaa niitä voimavaroja, joita saamme itsellemme olemalla toisten ihmisten kanssa tekemisissä. Sosiaalisen pääoman avulla saavutamme asioita, joita emme saisi tai ainakin se olisi äärimmäisen vaikeaa ilman toisia ihmisiä. Sosiaalinen pääoma sijaitsee siis ihmisten välisissä suhteissa. (Korkiamäki 2013, 5.)

Tuen kohdistamisen kannalta on tärkeää huomata myös se, että vanhemmuus itsessään ei ole myöskään staattinen näkemys. Se voidaan ymmärtää hyvin moniselitteisesti ja se voi tarkoittaa montaa asiaa. Esimerkkinä voidaan pitää eroperheitä, joissa lapsia on myös vanhempien edellisestä liitosta. Tällöin uusi puoliso voi olla hyvinkin merkittävässä ja erilaisessa vanhemmuusroolissa. Tukea suunniteltaessa ja kohdennettaessa on tärkeää muistaa myös, että perheillä voi olla hyvinkin toisistaan poikkeavia elämänhallintavalmiuksia ja -resursseja. (Jokinen & Kuronen 2011, 14–19; Eirola, 2003.)

Jallinoja (2006) totesi tutkimuksessaan, että nyky-suomalaisista vanhemmuutta on käsitelty mediassa haastavaksi ja yksinäiseksi tehtäväksi yhteiskunnassa, jossa vallitsevat ajalle tyypilliset markkinatalouden ja globalisaation vaatimukset ja toimintaperiaatteet. Vanhemmuus ja erityisesti vastuullinen vanhemmuus osoitettiin yksittäisen perheen vaikeaksi tehtäväksi ja omaksi selviytymiseksi. Vastuullisen vanhemman tulisi antaa riittävästi aikaa ja vuorovaikutusta lapsilleen. Myöhemmin on kuitenkin tullut esille, että vastuullisen vanhemman ihannetta ei voidakaan sulkea pelkästään yksittäisen ydinperheen sisäiseksi tehtäväksi ja toiminnaksi. Perhe voi olla hyvin monimuotoinen ja perhe on myös aina vuorovaikutuksessa ja yhteydessä muihin samassa tilanteessa oleviin. Tämän vuoksi on tärkeää nostaa esiin useampien vanhempien ja erilaisten perherakenteiden vuorovaikutus ja yhdessä toimiminen. (Jallinoja 2006, 109–125, 154–159, 215, 270.)

Myös Piha (1999) toteaa, että perhe on muutakin kuin perheenjäsenten summa: se on systeemi, joka on avoimessa vuorovaikutuksessa muiden systeemien kanssa (Piha 1999, 16). Määritelmässä on merkittävä ero, koska toinen merkitsee toimintaa ja asettumista vuorovaikutussuhteeseen toisten kanssa, mikä puolestaan haastaa suljetun ja staattisen perhenäkemyksen (Pietilä-Hella 2010, 55).

3.4 Kolmas sektori vanhemmuutta tukemassa

Tämä kappale käsittelee kolmatta sektoria vanhemmuuden tukijana. Kappaleen alkuosassa käsittelen sitä yleisellä tasolla ja kappaleen lopussa tarkastelen hiukan tarkemmin sosiaalisen tuen käsitettä. Sosiaalinen tuki voi olla emotionaalista ja instrumentaalista. Se on muodoltaan joko virallista tai epävirallista tukea ja se liittyy sosiaaliseen verkostoon, läheisiin ihmissuhteisiin, puolisoon ja ystävyys-suhteisiin. Tutkielman tulososiossa tulee selkeästi esille MLL:n perhekahviloissa toteutuva vertaistuki sosiaalisen tuen muotona. Sosiaalisen tuen elementit näkyvät emotionaalisena ja tiedollisena tukena, jota tarjoavat ammatilliset tai vapaaehtoisuuteen pohjautuvat tahot. Virallinen sosiaalinen tuki on yleensä yhdensuuntaista, mutta esimerkiksi ammatillisesti ohjatuissa vertaisryhmissä se voi olla vastavuoroista. Sosiaalisen tuen määrä, kesto, laatu ja toimintamallit voivat vaihdella. (Rantalaiho 2006, 51, 57.)

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan markkinoiden, kotitalouksien ja julkisen sektorin väliin jäävää aluetta. Kolmannen sektorin toiminnalle ominaista on, että se on voittoa tavoittelematon taho ja sen toiminnalle ominaista on myös vapaaehtoisuus. Kolmannen sektorin toiminta on usein

paikallista. Kolmannen sektorin toiminta on myös itsenäistä ja se tapahtuu irrallaan julkisen sektorin ohjauksesta. Keskeisiä kolmannen sektorin toimijoita ovat erilaiset säätiöt ja yhdistykset, joista puhuttaessa käytetään usein yhteistä nimitystä järjestöt tai kansalaisjärjestöt. Sosiaalialalla toimivissa kolmannen sektorin palveluissa nähdään tavallisesti olevan sosiaalisia, yhteiskunnallisia tai yhteisön hyvinvointia edistäviä päämääriä ja tavoitteita. (Smolej 2017, 4-5.) Suomessa erilaiset kolmannen sektorin toimijat ja järjestötoimijat tuottavat paljon erilaisia palveluita, joilla vanhemmuutta ja parisuhdetta tuetaan.

Kolmannen sektorin palvelujen käyttö sosiaalityön muotona on lisääntynyt vahvasti 1990-luvun laman seurauksena (Alavaikko 2007, 50). Kolmannen sektorin toimintamallit ja tavat ovat monipuolistaneet julkisen puolen sosiaalipalveluita (Merenmies & Pättiniemi 2010, 179–180). Vuosien saatossa kolmannesta sektorista on tullut entistä näkyvämpi sosiaalipoliittinen toimija ja palveluiden tuottaja. Työtä järjestöissä ja muissa kolmannen sektorin palveluissa tehdään yhä enenevässä määrin palkkatyösuhteessa. (Julkunen 2007, 119–120.) Eronen ym. (1995) ja Julkunen (2001) tuovat esiin myös näkökulmaa siitä, kuinka hyvinvointi yhteiskuntaan liittyy vahvasti ajatus kolmannen sektorin tehtävästä ottaa vastuuta kansalaisten tarvitsemista palveluista julkisen toiminnan ohella. Tällöin puhutaan welfare mixistä tai hyvinvoinnin monituottajamallista. Hyvinvoinnin tuottajiksi haastetaan aikaisempaa vahvemmin niin yrityksiä, järjestöjä, kansalaisten keskinäistä huolenpitoa, vertaistoimintaa kuin perhettä ja sukuakin. (Eronen ym. 1995, 40–64; Julkunen 2001, 95–99.) Edellä mainitut asiat ovat vahvistaneet vapaaehtois- ja vertaistoiminnan uudenlaista näkyväksi tulemistä myös sosiaalialalla.

Kolmannen sektorin palvelut sosiaalialalla sijoittuvat yleensä varhaisessa vaiheessa annettavaan tukeen. Varhaisessa vaiheessa annettavien palveluiden tarkoituksena on auttaa ja tukea vanhempia kasvatustyössä ja lasten hoitoon liittyvissä haasteissa jo hyvin varhaisessa tuen tarpeen vaiheessa. Tarkoituksena on nähdä lapsen etu ja näin ollen pyrkiä antamaan mahdollisimman hyvät kasvun ja kehityksen olosuhteet sekä lisätä lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia (Törrönen & Vornanen 2004, 162). Törrönen ja Vornanen (2004) toteavat tutkimuksessaan, että perhe on lapselle merkityksellinen yksikkö. Perheen hyvinvointi vaikuttaa merkittävästi myös lapsen hyvinvointiin. Voidaksemme lisätä lapsen hyvinvointia ja huomioida lapsen etua, tulee auttaa ja tukea koko perhettä. (Törrönen & Vornanen 2004, 159.)

Leemannin ja Hämäläisen (2016) mukaan varhaisessa vaiheessa tapahtuvasta tuesta käytetään myös nimitystä matalan kynnyksen palvelut. Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan sellaisia palveluita, joissa on julkisesti tuotettuihin palveluihin verrattuna matalampi osallistumiskynnys ja palveluiden saamiseen liittyviä edellytyksiä on madallettu. Matalan kynnyksen palveluita on tarjolla erilaisille asiakasryhmille, matalan kynnyksen palveluiksi voidaan lukea myös MLL:n ylläpitämät perhekahvilat. Perhekahvilat tarjoavat lapsiperheille tukea matalalla kynnyksellä, vanhempien omaa osallisuutta vahvistamalla. (Leemann & Hämäläinen 2016.)

Vanhemmuuden tuki kolmannen sektorin palveluissa voi olla konkreettista tai aineellista tukea kuten esimerkiksi rahaa tai apuvälineitä. Tuki voi olla myös toiminnallista tukea kuten esimerkiksi kuntoutusta tai palvelua. Vanhemmuuden tukea tarjotaan myös kannustamalla, lisäämällä vanhemman tietoutta tai neuvomalla vanhempaa. Empatian ja ymmärryksen antamisella tuetaan vanhemmuutta emotionaalisesti. Henkisellä tuella taas tarkoitetaan esimerkiksi uskoa ja yhteistä aatetta. (Kumpusalo 1991, 14–16.) Kekkonen (2004) tuo esille näkemyksen siitä, että lasten- ja lapsiperheiden palveluissa tulisi tulevaisuudessa entistä vahvemmin tukea keskustelu- ja kumppanikulttuuria neuvonta- ja tiedonjakokulttuurin rinnalla. Tulevaisuudessa tulisi tukea sellaista palvelukulttuuria, jossa työntekijät voivat jakaa lasten- ja lapsiperheiden omia tarinoita ja näiden kautta tukea kumppanuuden avulla perheiden omia selviytymiskeinoja. (Kekkonen 2004, 5.)

Sosiaalinen tuki on monipuolinen käsite, jonka alle mahtuu monenlaisia teorioita sosiaalisesta tuesta. Yhteistä näille kaikille on sosiaalisen tuen linkittäminen ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. (Goldsmith & Albrechtin 2011, 335.) Kumpusalon (1991) mukaan sosiaalinen tuki vakiintui tieteelliseksi käsitteeksi 1970-luvulla. Sosiaalisen tuen käsitteen avulla aloitettiin kuvaamaan lähiyhteisön ja ihmisen välistä suhdetta. (Kumpusalo 1991, 13.) Kinnunen (1998) jakaa sosiaalisen tuen vielä viralliseen ja epäviralliseen tukeen. Ammatikseen sosiaalista tukea antavat tahot kuuluvat viralliseen tukeen, kun taas epävirallisiksi tuenlähteiksi hän nimeää henkilökohtaisten tuttavien ja vertaisuuteen perustuvien henkilöiden antaman tuen. (Kinnunen 1998, 77.)

Kinnunen (1999) määrittelee sosiaalisen tuen julkisen järjestelmän, lähiyhteisön ja ihmisen väliseksi toiminnaksi, jolla luodaan mahdollisuuksia elämänhallinnan autonomisuudelle. Näin ollen sosiaalisen tuen käsite viittaa niihin käytäntöihin, joilla edellä mainitut tahot pyrkivät

turvaamaan yksilön hyvinvoinnin. Näin määriteltynä sosiaalinen tuki on toiminnallinen käsite eli ne tavat, joilla sosiaalista tukea tuotetaan vaativat aina ihmisten välistä vuorovaikutusta ja myötätuntoisia tekoja. Sosiaalinen tuki on kulttuurisidonnaista ja se on vuorovaikutteinen tapahtuma eri tahojen välillä. (Kinnunen 1999, 103.) Emotionaaliseen tukeen liittyy tunteiden huomioiminen ja käsitteleminen. Emotionaaliseen tukeen yhdistetään myös myötätunnon, kunnioituksen, huolenpidon ja rohkaisun kokemuksia. Tiedollinen tuki liittyy informaation vaihtoon. Pelkästään informaatiota ei nähdä tiedollisena tukena, vaan tärkeää on se, että annettava tieto liittyy tarvitsevan henkilön yksilölliseen tilanteeseen. (House 1981, 39.)

3.5 Mannerheimin lastensuojeluliitto vanhemmuuden tukijana

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on toiminut valtakunnallisesti suomalaisten lasten ja vanhempien tukemiseksi jo vuodesta 1920 alkaen. MLL:n lasten ja perheiden eteen tekemällä työllä on ollut tärkeä tehtävä suomalaisen hyvinvointivaltion kehityksessä. MLL:n historiaa tarkastellessa voimme todeta, että järjestö on tukenut vanhemmuutta ja edistänyt lasten ja perheiden hyvinvointia koko historiansa ajan. Seuraavaksi tuon esille joitakin merkittäviä asioita ja keinoja, joilla MLL on tukenut tai ollut mukana tukemassa vanhemmuutta. 1920-luvulla MLL oli merkittävänä tekijänä sekä yhteistyötahona, kun Suomeen luotiin pohja äitiys- ja lastenneuvolatoiminnalle. 1920-luvulla luotiin myös pohja kasvatusneuvolalle, jota uudistettiin, kehitettiin ja tehostettiin erityisesti 1950-luvulla. 1930-luvulla MLL kehitti valtion kanssa yhteistyössä kodinhoitajatoimintaa sekä kodinhoitajien koulutusta, joka oli vuosikymmenten ajan yksi merkittävimmistä vanhemmuuden tuen muodoista Suomessa. 1940-luvun jälkeen yhdistys keskittyi sodasta perheille aiheutuneiden haasteiden ja ongelmien ratkaisemiseen ja tukemiseen.

1970-luvulla yhdistyksessä aloitettiin järjestelmällinen vanhempainkoulutus sekä pyrittiin tuomaan esille lasten tarpeita ympäristösuunnittelussa ja arkkitehtuurissa. 1980-luvulla avattiin vanhempainpuhelin, josta vanhemmat voivat kysyä neuvoa ja saada tukea vanhemmuuteensa. 1990-luvulla vanhemmuuden tukemista kehitettiin perhetoimintakeskusten, lastenhoidon kotipalvelun, sekä ratkaisukeskeisen perhe- ja kriisityön avulla. 2000-luku toi paljon uusia toimintamuotoja yhdistykselle. Monia vanhoja toimintamalleja uudistettiin nykyajan tarpeita vastaaviksi. Esimerkiksi vanhempainpuhelin on laajentunut vanhemmille tietoa ja tukea tarjoavaksi sivustoksi sekä kirje- ja chat-palveluksi. Myös erilaiset mediakasvatusprojektit sekä lastenhoitotoiminnan uudistaminen ovat tapahtuneet 2000-luvulla. (MLL, 2019.)

MLL:n vanhemmuuden tukemisessa on viime vuosina tunnistettu tarve vahvistaa vanhempien mentalisaatiokykyä. MLL kuvaa nettisivuillaan, että mentalisaatiolla vanhemmuuden tukemisessa tarkoitetaan vanhemman kykyä pohtia omaa ja toisen ihmisen näkökulmaa, sekä pohtia, millaisia tunteita, ajatuksia ja tavoitteita lapsen reaktioiden ja käyttäytymisen takana kulloinkin piilee. Lapsen tunnetaidot kehittyvät aikuisen mentalisaatiotaidon varassa, tämän takia mentalisaatiotaito on erityisen tärkeä vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa. Jokainen meistä kokee ja reagoi asioihin omalla tavallaan. Vanhempien olisi tärkeää herkistyä huomaamaan oman lapsen yksilölliset viestit ja tarpeet. MLL muun muassa kouluttaa sosiaali- terveys- ja kasvatustieteiden ammattilaisia kunnissa ja järjestöissä Vahvuutta vanhemmuuteen vauvaperhe- ja Lapsi mielessä - vanhempienryhmien ohjaajiksi. Koulutus perustuu mentalisaatioon ja perehdyttää osallistujia mentalisaatioteoriaan sekä sen vahvistamiseen vanhemmuudessa. (MLL, 2019) Mentalisaatioon liittyviä vanhemmuuden tukemisen keinoja tutkitaan myös laajemmin yhteiskunnassamme. Esimerkiksi Turun yliopistossa on meneillään laaja mentalisaation pohjautuva tutkimus, jonka tarkoituksena on 1) kehittää uusia lomakemuotoisia mittareita vanhemman varhaisen mentalisaatiokyvyn arvioimiseksi ja 2) tutkia varhaisen mentalisaatiokyvyn yhteyttä muihin vanhemmuuden riski- suojaaviin tekijöihin, vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen sekä lapsen kognitiiviseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen pitkässä seurannassa. (Turun yliopisto, 2019)

Yhtenä merkittävänä vanhemmuuden tukemisen muotona 2000-luvulla ovat MLL:n ylläpitämät perhekahvilat. Perhekahvilat ovat osa kehittymässä olevia perhekeskuksia Pirkanmaalla ja tarjoavat avoimen, vanhemmuuden tukeen ja vertaistukeen pohjautuvan kohtaamispaikan alueen vanhemmille ja lapsille. Perhekahvilat ovat poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia kaikille avoimia kohtaamispaikkoja. Ne ovat osa MLL:n paikallisyhdistysten toimintaa. Perhekahviloissa käyvät vanhemmat, hoitajat ja isovanhemmat yhdessä lasten kanssa. Perhekahviloissa vanhemmat voivat tutustua alueen muihin vanhempiin sekä saada ja antaa vertaistukea yhdessä. Vanhemmat voivat tavata ja keskustella luottamuksellisesti myös perhekahvila ohjaajien kanssa. Perhekahviloihin voidaan pyytää myös asiantuntijoita kertomaan ja keskustelemaan vanhempien kanssa vanhemmuuteen ja perheeseen liittyvistä asioista. (MLL Toimintaa lapsiperheille/perhekahvilat 2019.)

3.6 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Hallituksessa on vuosina 2017-2018 ollut menossa kärkihanke LAPE eli Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Muutosohjelman tarkoituksena on tuottaa aikaisempaa lapsi- ja perhelähtöisempiä palveluita sekä siirtää painopistettä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Tavoitteena oikea-aikaisemmat, tasalaatuisemmat, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut. Muutoksella pyritään vahvistamaan lasten, nuorten ja perheiden omia voimavaroja, elämänhallintaa sekä osallisuuden ja kohdatuksi tulemisen kokemuksia.

Muutosohjelma on kansallinen ja sitä toteutetaan valtakunnallisella, maakunnallisella ja kunnallisella tasolla. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa johtaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulla muutosohjelmassa on lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuki varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksessa. LAPE-ohjelman toimeenpanon tuesta vastaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Muutosohjelmaa on tarkoitus toteuttaa yhdistämällä sotepalvelut asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi, vahvistamalla peruspalveluita sekä siirtämällä painopistettä enemmän ennaltaehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Muutosohjelman toteuttamisessa pyritään monella tavalla ottamaan huomioon digitaalisuus kehitystyössä, esimerkiksi vahvistamalla yhteistyötä eri järjestöjen ja seurakunnan kanssa. Tarkoituksena on saada lapset, nuoret ja vanhemmat mukaan muutosohjelmaa toteuttamaan. Tarjoamalla lasten, nuorten ja perheiden parissa työskenteleville ammattihenkilöille koulutusta ja työvälineitä muutoksen tueksi sekä luomalla työskentelytapoja, jotka perustuvat tutkimustietoon ja hyvin suunniteltuihin integroituihin toimintamalleihin. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 2018).

Kansallisella tasolla Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa on neljä eri kehittämiskokonaisuutta. Pirkanmaa on valinnut näistä neljästä kehittämiskokonaisuudesta erityiseksi kehittämisen kohteeksi perhekeskustoimintamallin. Perhekeskustoimintamalliin sisältyy vanhemmuuden ja parisuhteen tuki, eropalvelut sekä maahanmuuttajapalvelut. Perhekeskusten tavoitteena on verkostoida ja sovittaa yhteen julkisia hyvinvointipalveluita sekä järjestöjen, seurakuntien ja yksityisten toimijoiden palveluita lasten ja perheiden kokonaisvaltaiseksi auttamiseksi. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma Pirkanmaa 2019.)

Perhekeskukset ovat matalan kynnyksen lähipalveluiden verkosto, jossa perheet saavat kokonaisvaltaista apua oikeaan aikaan. Perhekeskukset voivat olla joko fyysisiä rakennuksia, tai toimijoiden, palveluiden ja toimintojen sekä yhteisten sopimusten ja toimintamallien verkosto. Perhekeskusmalliin kuuluu myös kaikille lapsiperheille avoin kohtaamispaikka, jossa lapset, nuoret ja perheet voivat tavata toisiaan, osallistua vertaistoimintaan sekä halutessaan saada ohjausta ja tukea pulmatilanteisiinsa. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma Pirkanmaa 2019.) MLL:n ylläpitämät perhekahvilat ovat yksi vanhemmuuden tuen toimija Pirkanmaan kehitteillä olevissa perhekeskuksissa.

Pirkanmaan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa toiminut useita moniammatillisia työryhmiä. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen työryhmä on todennut, että ei ole olemassa yhtä yksittäistä menetelmää, joka kattaisi riittävässä määrin kaiken vanhemmuuden tuen. Ei ole myöskään yhtä yksittäistä toimijaa, joka voisi kantaa vastuun kaikesta vanhemmuuden tukemisesta. Työryhmä näki oleelliseksi määritellä ne asiat, joiden tulee millä tahansa menetelmällä, toiminnalla tai välineellä toteutua vanhemmuuden tuessa. Tähän tarpeeseen työryhmä kokosi ”Huomaa hyvä vanhemmuudessa” työhuoneentaulun (Liite 4). Tauluun koottujen minimien avulla voidaan varmistaa, että jokaisella toimialla olisi yhtäläiset ajatukset vanhemmuuden tukemisesta. Sen avulla voidaan myös varmistaa, että vanhemmuuden tuki on läsnä perhekeskuskokonaisuudessa läpileikkaavasti. Työryhmä totesi, että vanhemmuus ja vanhempana jaksaminen ovat tukemisen keskiössä. Lasten ja perheen hyvinvointi on riippuvainen vanhempien voimavaroista. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma Pirkanmaa 2019.)

Vanhemmuuden tuen minimeitä on seitsemän kappaletta, ne ovat 1) Kiireetön kohtaaminen 2) Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen 3) Vanhemmuutta ja parisuhdetta tukevat asiat puheeksi 4) Syntymätön/lapsi/nuori vanhemman mieleen 5) Vuorovaikutus ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen vahvistaminen 6) Tiedon tarjoaminen- riittävästi, helposti ja sähköisesti 7) Älä jätä yksin-sopiva tuen etsiminen yhdessä vanhemman kanssa. (Liite 4)

4 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on avata niitä vanhemmuuden tuen toteuttamisen tapoja ja keinoja, joiden avulla MLL:n Hämeen piirin paikallisyhdistysten ylläpitämissä perhekahviloissa tällä hetkellä toteutuvat vanhemmuuden tuen minimi 1) Kiireetön kohtaaminen ja minimi 2) Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen. Tutkielman tarkoituksena on myös pyrkiä tuomaan esille niitä keinoja, joilla vanhemmuuden tukemista edellä mainittujen minimien avulla voisi jatkossa kehittää MLL:n perhekahviloissa. Minimillä 1) Kiireetön kohtaaminen tarkoitetaan: *" Kuulen, kuuntelen, arvostan – näen tarpeet ja toiveet, kunnioitan niitä, vanhempi kokee tullessa kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi"*. Minimillä 2) Huomaa hyvä vanhemmassa, itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen taas tarkoitetaan: *"Positiivinen vahvistaminen on toimintani lähtökohta. Huomioin toiminnassani molemmat vanhemmat. Perhekasitykseni on laaja ja se kattaa myös vanhemman luontaisen tukiverkoston. Toimintani tavoitteena on vanhemman oman toimijuuden edistäminen"*

Tutkimuskysymyksiksi on muotoutunut kolme seuraavaa kysymystä:

1. Millä tavalla vanhemmuuden tuen minimin -Kiireetön kohtaaminen, toteutuminen näkyy tällä hetkellä MLL:n perhekahviloissa?
2. Millä tavalla vanhemmuuden tuen minimin -Huomaa hyvä vanhemmassa- itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen toteutuminen, näkyy tällä hetkellä MLL:n perhekahviloissa?
3. Millä tavalla edellä mainittuja vanhemmuuden tuen minimien toteutumista perhekahvilan toiminnassa voisi jatkossa kehittää?

4.2 Tutkimuksen menetelmä ja aineisto

Tutkielma on menetelmältään laadullinen. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on käsitellä, kuvata ja ymmärtää jotain ilmiötä. Laadullista tutkimusta tehdessään tutkija tekee omaa tulkintaansa tutkimuksessa olevasta aineistosta. Tutkimusta tehdessään tutkijan on tiedostettava tilanteeseen liittyvä subjektiivisuus sekä huomioitava subjektiivisuuden tuomat vaikutukset tutkimukselle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, että teorian merkitys laadullisessa tutkimuksessa on ilmeinen ja sitä tarvitaan välttämättä. Tieteellisessä kielessä teoriolla ei ole yhtä kattavaa selitystä tai merkitystä, vaan sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi yleisiä käsityksiä tai hyvinkin tarkkaa tieteen alalla kehitettyä systemaattista teoriaa tai tietojärjestelmää. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 22–24.)

Tässä tutkielmassa termillä teoria tarkoitetaan tutkimuksen viitekehystä, eli teoreettista osuutta. Tutkielman teoreettisessa osuudessa olen pyrkinyt tuomaan esille tutkimuksen kannalta oleellisia yhteiskunnallisia käsitteitä. Käsitteiden erilaisia tieteellisessä kirjallisuudesta löytyviä tapoja lähestyä vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukea. Tuon esille myös kolmannen sektorin toimintaa ja toimintamalleja vanhemmuuden tukemisessa, sekä muuttuvien perherakenteiden vaikutusta vanhemmuuden tukeen.

Niin teoria kuin viitekehyskin muodostuvat tutkielman kannalta merkittävistä käsitteistä ja niiden välisistä suhteista. Laadullinen tutkimus etenee yleensä jatkuvana prosessina. Tutkimus muotoutuu vähitellen uomiinsa. Näin tapahtuu yleensä esimerkiksi tutkimusmenetelmän ja tutkimustehtävän kohdalla. Tutkittavan ilmiön käsitteellistämisen taustalla vaikuttavat tutkijan valitsemat teoreettiset näkökulmat. Tästä näkökulmasta aineiston ja teorian kehittämistä voidaan pitää laadullisessa tutkimuksessa vuorovaikutteisena. (Kiviniemi 2015, 74–80.)

Tutkimuksen aineisto on kerätty MLL:n Hämeen piirin paikallisyhdistysten hallitusten jäseniltä Pirkanmaan alueella. Perhekahvilat ovat osa paikallisyhdistysten ylläpitämää toimintaa. Paikallisyhdistysten hallitusten tehtävänä on koordinoita ja kehittää perhekahviloiden toimintaa yhdessä piirin koordinaattoreiden kanssa. MLL:n Hämeen piirin ammattilaiset tukevat, ohjaavat ja kouluttavat yhdistysten vapaaehtoisia. Paikallisyhdistysten hallituksessa on jäseniä, jotka ovat pelkästään hallitusten jäseniä. Osa hallituksen jäsenistä on lisäksi myös perhekahvilavastaavia, perhekahvilaohjaajia tai itse perhekahvilassa käyviä hallituksen jäseniä. Kyselyyn vastanneiden hallitusten jäsenten roolijakaumasta olen kertonut tarkemmin kappaleessa 5.1: tulosten yleistä tarkastelua.

Tutkimusprosessin alussa lähetimme yhdessä MLL:n Hämeen piirin järjestöpäällikön kanssa kutsun osallistua tutkimukseen kymmenelle eri paikallisyhdistykselle. (Liite 1) Alun perin kyselyyn vastaajiksi ilmoittautui yhteensä kuusi paikallisyhdistystä. Kahdesta yhdistyksistä tuli myöhemmin ilmoitus, että yhdistys ei osallistu tutkimukseen resursseista johtuvista syistä. Lopulta

henkilökohtaisia vastauslomakkeita tutkimukseen tuli 32 kpl ja ryhmäkeskustelujen yhteenvetoja 4 kpl.

Empiirinen aineisto tähän tutkielmaan on kerätty kahta eri menetelmää käyttäen. Ensimmäisenä on kyselylomake (Liite 2). Kyselylomaketta käytetään pääasiassa kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat kuitenkin, että sitä on mahdollista käyttää myös laadullisessa tutkimuksessa. Kyselylomakkeen kysymykset tulee miettiä tarkasti ja lomakkeella kysytään tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten kannalta oleellisia asioita. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Kysymykset luovat pohjan tutkimuksen onnistumiselle. Kyselylomakkeessa olevien kysymysten tulee olla yksiselitteisiä, ne eivät saa olla johdattelevia tai sellaisia, joita voi helposti tulkita monella eri tavalla. Kyselylomakkeen kysymyksiä lähdetään rakentamaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien pohjalta. (Aaltola & Valli 2007, 102–105.) Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt laatimaan lomakkeen, jolla saadaan mahdollisimman kattava ja tutkimuskysymysten kannalta oleellinen tieto.

Lomakekyselyssä ei voi kysyä mitä tahansa, jota haluaisi aiheesta tietää. Kysymysten on oltava tutkimusongelman ja tutkimuksen asettelun kannalta oleellisia kysymyksiä. Toisin sanoen jokaiselle esitetylle kysymykselle tulee löytyä perustelu tutkimuksen viitekehystä, jo tutkitusta tiedosta tai tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87.) Lomake voidaan rakentaa joko niin, että aloitetaan taustakysymyksillä, kuten iällä ja sukupuolella, tämän jälkeen tulee aiheeseen johdattelevat kysymykset. Kolmantena ovat ns. arat tai vaikeat kysymykset ja lopuksi asetetaan vielä muutamia helppoja kysymyksiä. Toinen vaihtoehto on sijoittaa taustakysymykset kyselylomakkeen loppuun. Tällöin ajatuksena on, että vastaajan motivaatio hiipuu loppua kohti, etenkin jos kysely on liian pitkä. Tällöin taustakysymyksiin on helppoa vastata, vaikka motivaatio olisi jo laskenut. Lomakkeen pituus on tärkeää miettiä vastaajaryhmän perusteella. Liian pitkä lomake voi saada vastaajan luopumaan lomakkeen täytöstä jo heti alkuun. (Aaltola & Valli 2007, 102–105.) Kyselylomakkeeseen voidaan asettaa joko avoimet ja strukturoimattomat kysymykset tai formaalit ja strukturoidut kysymykset (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–90).

Tässä tutkielmassa käytän puolistrukturoitua kyselylomaketta (Liite 2). Lomakkeen kysymyksistä osaan on valmiit vastaukset, joista vastaaja valitsee omaa näkemystään lähimpänä olevan tai olevat vaihtoehdot. Osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja kirjoittaa oman näkemyksensä asiasta. Kyselylomake on kaksi sivua pitkä ja olen pyrkinyt muotoilemaan

kysymykset niin, että ne vastaisivat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin. Olen rakentanut lomakkeen niin, että alussa kysytään tutkimuksen kannalta oleellisimman kysymykset ja vasta lopussa on taustakysymykset. Henkilökohtaisten lomakkeiden vastausajan on tarkoitus olla noin 15-20 minuuttia. Henkilökohtaiseen lomakkeeseen olen lisännyt myös kysymyksen siitä, kuinka yhdistyksenne kerää ja hyödyntää vanhempien kokemuksia perhekahvilakäynneistä? (Liite 2 kohta 6). Tämä kysymys ei varsinaisesti liity tutkimuskysymyksiin, sen avulla saadaan kuitenkin tutkimuksen kannalta oleellista tietoa siitä, mistä ja millä tavalla hallitusten jäsenet saavat tietoa perhekahviloiden toiminnasta kävijöiden näkökulmasta, sekä siitä kuinka he hyödyntävät tätä tietoa toimintansa suunnittelussa.

Tutkimuksessani toisena aineistonkeruumenetelmänä on ryhmäkeskustelu. Ryhmäkeskustelussa voidaan nähdä paljon samoja piirteitä kuin ryhmähaastattelussa. Ryhmähaastatteluita voidaan käyttää joko yksilöhaastatteluiden tilalla tai niiden ohessa. (Eskola & Suoranta 2000, 94.) Tässä tutkimuksessa MLL:n paikallisyhdistysten hallituksen vapaaehtoiset vastaavat ensin henkilökohtaiseen kyselylomakkeeseen ja tämän jälkeen he käyvät ryhmäkeskustelun. Keskusteluun osallistuneet henkilöt tekevät yhteenvedon laatimalleni ryhmäkeskustelun yhteenvetolomakkeelle (Liite 2). Tässä työssä käytän ryhmähaastattelusta nimeä ryhmäkeskustelu.

Hirsijärvi ja Hurme (2001) sekä Eskola ja Suoranta (2000) toteavat, että ryhmäkeskustelun positiivisia puolia on useita. Ryhmäkeskustelun avulla saadaan esimerkiksi nopeasti tietoa useilta henkilöiltä samanaikaisesti, ryhmän jäsenet voivat auttaa toisiaan muistamaan jotain asioita tai avaamaan uusia näkökulmia, joita yksilöhaastattelussa ei välttämättä tulisi mieleen. Mikäli ryhmäkeskusteluun saadaan luotua hyvä ryhmähenki, toimii ryhmä silloin sosiaalisena tukena: puhuminen saattaa olla rennompaa ja uusia näkökulmia avaavampaa kuin yksilöhaastattelussa vieraan haastattelijan kanssa. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 61–63; Eskola & Suoranta 2000, 97–98.) Ryhmäkeskusteluun liittyy myös ongelmia ja haasteita. Ryhmän sosiaalinen paine voi vaikuttaa siihen, ketkä puhuvat, mitä puhutaan ja milloin puheenvuoroja otetaan. Rohkeimmat puhujat voivat viedä tilaa hiljaisemmilta keskustelijoilta. Ryhmässä ei välttämättä rohjeta kertoa kaikkea verrattuna kahdenkeskiseen haastatteluun.

Ryhmäkeskustelussa pyritään avoimeen keskusteluun ja siinä on tärkeää pyrkiä kohtuulliseen osallistujien määrään. mikäli osallistujia on liikaa voi osallistujien määrä toimia keskustelun innoituksen sijaan sen tyrehdyttäjänä. Myös keskustelun tallentaminen voi tuolloin olla vaikeaa.

Ryhmäkeskustelussa voi olla tarvittaessa myös keskustelun vetäjiä enemmän kuin yksi. Useampi keskustelun vetäjä voi tuoda monipuolisuutta keskusteluun sekä luoda rennompaa ilmapiiriä. (Eskola & Suoranta 2000, 96–97.) Tässä tutkielmassa ryhmäkeskustelu toteutettiin siten, että osa yhdistyksistä toteutti tutkimustehtävän omatoimisesti, eli kävi ryhmäkeskustelun itsenäisesti ja kokosi keskustelun keskeiset asiat lomakkeelle, osaan ryhmäkeskusteluista osallistui MLL:n Hämeen piirin työntekijä (koordinaattori) keskustelumuistion kirjoittaen. (Liite 3).

Edellä mainittuja ryhmäkeskustelun ja henkilökohtaisen vastauslomakkeen hyviä ja huonoja puolia pohtiessani, olen tullut siihen tulokseen, että esittämäni tutkimusongelman kannalta molemmat tavat, henkilökohtaiseen kyselylomakkeeseen vastaaminen ja ryhmäkeskustelu ovat relevantteja aineiston keräystapoja. Aineiston keräystapaa suunnitellessani pyrin miettimään sitä, kuinka tietoa voisi saada parhaalla mahdollisella tavalla ja tutkimuskysymykset huomioiden mahdollisimman kattavasti. Tämän tutkielman aineiston keräyksessä kaksi eri tapaa toimivat mielestäni hyvin. Molemmat aineiston keräystavat antoivat tutkimukseen oman näkökulmansa. Vastaajat olivat pääsääntöisesti ymmärtäneet kahden eri aineiston keräystavan tarkoituksen ja vastanneet kysymyksiin informatiivisesti. Yksilövastauksissa oli pääasiassa tuotu esille näkemyksiä siitä, kuinka vanhemmuuden tuen minimi 1 ja 2 tällä hetkellä toteutuvat. Ryhmäkeskustelu taas antoi mahdollisuuden yhteiselle pohdinnalle ja kehittämisideoille. Tutkielmasta saadun tiedon ja kehittämis ehdotusten avulla MLL:n koordinaattorit voivat suunnitella ja kohdentaa tarvittavaa lisätietoa ja ohjausta paikallisyhdistyksille, jotka hallinnoivat perhekahviloita.

4.2 Aineiston analyysi – sisällönanalyysi

Tässä tutkielmassa aineiston analyysitapa on laadullinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysillä voidaan systemaattisesti analysoida lähes mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua dokumenttia. Menetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty sanallinen kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 108.) Analysoitaessa laadullista aineistoa, on tavoitteena saada tehdyksi teoreettisesti kestävä tulkinta. Saadun tulkinnan tulisi olla liitettävissä mahdolliseen aiempaan tutkimukseen. (Karisto & Seppälä 2004, 43.)

Sisällön analyysiä pidetään yleisimmin laadullisen tutkimuksen analyysitapana, mutta sen avulla voidaan tehdä myös määrällistä tutkimusta, jossa aineistoa analysoidaan siihen sisältyvien ilmaisujen tai sanojen suhteina ja noudatetaan tilastollisen tutkimuksen logiikkaa. Tällöin puhutaan

aineiston kvantifioinnista laadullisessa tutkimuksessa. Määrällistä ja laadullista tutkimusta yhdistettäessä voidaan saada parempaa ymmärrystä tutkimusongelmiin, kuin toinen näistä toisi yksinään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 52–57.)

Tyypillisintä on jatkaa laadullisin menetelmin saadun aineiston analysointia kvantifioimalla sitä. On kuitenkin olemassa aineistoja, joissa aineiston kvantifiointi kvalitatiivisen analyysin rinnalla tuottaa lisätietoa tutkimukselle verrattuna pelkkään laatuja kuvailuun. (Patton 2015; Tuomi & Sarajärvi 2018, 120–121.) Tässä tutkielmassa pääasiallisena aineiston analyysinä on laadullinen sisällön analyysi. Olen kuitenkin käyttänyt kolmen eri vastauksen kohdalla aineiston kvantifiointia. Koen, että kvantifioimalla analyysissä kyseiset kohdat, olen voinut osoittaa havainnollisemmin tiettyjen vastausten suhteita ja määriä. Näitä kohtia tässä tutkimuksessa ovat tutkimukseen osallistujien rooli, sekä kysymykset siitä, kuinka hyvin vanhemmuuden tuen minimi 1 ja 2 toteutuvat tällä hetkellä perhekahviloissa.

Laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan jakaa teorialähtöiseen, teoriaohjaavaan ja aineistolähtöiseen analyysiin. Teorialähtöisen analyysin tunnuspiirteenä voidaan pitää sitä, että analyysiä ohjaa tietty teoreettinen tai epistemologinen asemointi. Näitä ovat esimerkiksi grounded theory, fenomenologinen tai fenomenologis-hermeuttinen analyysi. Teoriaohjaavaa ja aineistolähtöistä analyysiä ei ohjaa lähtökohtaisesti jokin tietty teoria tai epistemologia, mutta niihin voidaan soveltaa suhteellisen vapaasti monen erilaisia teoreettisia ja epistemologisia lähtökohtia. Aineistolähtöinen ja teoriaohjaava analyysi etenevät aineiston ehdoilla. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistossa ilmeneviä ilmaisuja ja käsitteitä listataan, ryhmitellään ja käsitteellistetään niin, että tutkimustehtävään saadaan vastaus. Aineistolähtöinen eli induktiivinen analyysi voidaan karkeasti jakaa kolmeen eri analyysin aikana tapahtuvaan prosessiin. Näitä ovat 1) aineiston pelkistäminen 2) aineiston ryhmittely ja 3) käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78–87.)

Aloitin analyysin ensin tutustumalla saatuun aineistoon yleisellä tasolla. Seuraavaksi erottelin aineistosta määrällisesti analysoitavissa olevat kohdat. Näitä kohtia olivat vastaajien jakauma sekä vastauslomakkeen kohdat 2 ja 5 (Liite 2). Tämän jälkeen siirryin lopun aineiston läpikäymiseen tarkemmin. Käytin analyysin tekemisen apuna Tuomen ja Sarajärven (2009) luomaa kuviota analyysin etenemisestä. Aloitin etsimällä aineistosta pelkistettyjä ilmauksia. Tämän jälkeen etsin näistä pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Kun olin saanut merkittäviä

värikoodein vastausten samankaltaisuuksia, palasin tutkimuskysymyksiini, ja pyrin löytämään oikeat käsitteet kuvaamaan vastauksista löytyneitä asioita. Seuraavaksi loin alaluokat. Lopuksi vielä yhdistelin alaluokkia ja loin niistä lopulliset yläluokat, eli pääotsikot, joiden alla käsittelem analyysin avulla löytämäni vastaukset. Tuomi ja Sarajärvi (2018) muistuttavat kuitenkin, että sisällön analyysillä saadaan aineisto järjestettyä toimivasti jäsenneltyyn muotoon, mutta tämä ei kuitenkaan ole vielä valmis analyysi. Lopullinen analyysi muodostetaan tekemällä jäsenneltyyn aineistoon perustuvia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78–79, 86.)

Analyysin tekemisessä käytin konkreettisenä apuna eri värisiä alleviivaustusseja. Tein edellä mainitun analyysiprosessin jokaisen tutkimuskysymyksen kohdalla erikseen. Luokitellessani aineistoa huomasin, että saman asian voi sanoa hyvin monella eri tavalla. Analyysiä tehdessäni minulla oli välillä vaikeuksia löytää oikeaa ja riittävän kattavaa käsitettä kuvaamaan vastauksia. Jouduin pohtimaan melko paljon, mitä vastaaja on halunnut sanoa käyttäessään jotakin tiettyä sanaa tai lausetta.

Kun olin saanut kvalitatiivisen analyysin tehtyä, siirryin läpikäymään kvantifioitavaa aineistoa. Ensiksi tutustuin aineistoon yleisesti ja tämän jälkeen laskin vastausten kappalemääriä. Vastausten pohjalta tein havainnollistavat kuviot excel-taulukko ohjelmalla. (Kuviot 1, 2 ja 3).

Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, että sisällönanalyysin avulla aineisto on tarkoitus järjestää tiiviiseen ja selkeään muotoon sen sisältämää informaatiota kadottamatta (Tuomi & Sarajärvi 2012, 91–92.) Luokittelussa päädyin 1 ja 2 tutkimuskysymysten kohdalla käsittelemään vastauksia neljän eri pääotsikon alla, saadakseni analyysistä saadun tiedon riittävän tiiviiseen muotoon. Tein jokaisesta luokittelun avulla valitsemastani pääotsikoista ajatuskartan, joka toimi minulle apuna analyysin suunnittelussa ja kirjoittamisessa. Ajatuskartta auttoi tekemään aineistoon perustuvia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Tulososiossa käsittelem vastauksia valitsemieni pääotsikoiden avulla. Tulosten lomaan tuon sitaatteja vastaajien mielipiteistä. Näiden tarkoituksena on avata lukijalle paremmin mitä pääkäsitteellä tarkoitetaan, sekä sitä miten asia on vastauksissa esitetty.

4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Luotettava tutkimus on toteutettu eettisesti kestävien periaatteiden pohjalle. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on laatinut hyvän tieteellisen käytännön periaatteet, joiden tulee toteutua luotettavassa tutkimuksessa. Näiden hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden tarkoituksena on vähentää epärehellisyyttä ja vahvistaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä esimerkiksi yliopistoissa tehtävissä tutkimuksissa. Periaatteista huokuu tutkimustyön arvokkuus ja tiedontuottamisen tärkeys. Tutkimustieto nähdään ohjeistuksessa puhtaana ja toistettavissa olevana. (TENK viitattu 28.1.2019.)

Kuulan (2006) mukaan erityisesti ihmisiä käsittelevässä tutkimuksessa on noudatettava tiettyjä eettisiä periaatteita. Näitä ovat esimerkiksi tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus, sekä yksityisyyden kunnioittaminen. Nämä periaatteet näkyvät käytännössä siten, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, tutkittavilla on tarpeeksi tietoa tutkimuksesta etukäteen, kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja tunnistettavuus poistetaan. Tutkittaville ei saa aiheutua tutkimukseen osallistumisesta minkäänlaista haittaa. (Kuula 2006, 60–65.) Tämän tutkielman aineisto koostuu MLL:n paikallisyhdistysten jäsenten mielipiteistä. Asia ei koske vastaajien henkilökohtaista elämää tai ole mielestäni muuten erityisen arkaluontoista. Olen kuitenkin pyrkinyt luottamuksella käsittelemään ja säilyttämään ihmisten mielipiteitä käsitteleviä vastauslomakkeita.

Tutkimusta tehdessään tutkija tekee lukuisia päätöksiä ja näin ollen etiikka joutuu koetukselle monta kertaa tutkimusprosessin aikana (Eskola & Suoranta 2003, 52). Tutkimusta tehdessäni olen pyrkinyt ymmärtämään ja noudattamaan Tutkimuseettisen lautakunnan laatimaa ohjeistusta hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Olen pyrkinyt huolellisuuteen lähteisiin viittaamisessa sekä toteuttamaan muita tiedeyhteisön tunnustamia eettisiä toimintatapoja. Viitatessani olen pyrkinyt löytämään aina ensisijaisen alkuperäislähteen ja viitannut siihen. Viittaamisessa olen pyrkinyt selvästi erottamaan viittaamani asiat omista mielipiteistäni. Olen myös pyrkinyt laatimaan lähdeluettelon ohjeiden mukaisesti.

Tutkimuksen alussa laadin kaksi eri aineistonkeruulomaketta sekä saatekirjeen. Lähetimme saatekirjeen yhdessä MLL:n Hämeen piirin järjestöpäällikön kanssa kymmenelle Pirkanmaalla toimivalle paikallisyhdistykselle (Liite 1). Tässä saatekirjeessä kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta ja

sen toteuttamistavoista, sekä pyydettiin paikallisyhdistyksiä osallistumaan tutkimukseen. Kirjeessä tuotiin esille se, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista sekä se, että tutkimukseen osallistuvia henkilöitä tai paikallisyhdistyksiä ei pysty tutkimuksesta tunnistamaan. Kirjeestä kävi ilmi myös, että vastauslomakkeet ovat nimettömiä ja ne käsitellään luottamuksellisesti. Tutkielman tekijä hakee henkilökohtaisesti avaamattomat vastauslomakkeita sisältävät kirjeet MLL:n Hämeen piirin toimistosta Tampereelta. Lomakkeet annetaan vain tutkielmantekijän käyttöön, joka analysoi vastauksia tutkielmassaan. Vastauslomakkeet olen pyrkinyt säilyttänyt omassa työhuoneessani muiden saavuttamattomissa. Tutkielman tekemisen jälkeen vastauslomakkeet hävitetään.

Tutkimusaiheen oikeutus eli tutkimuksen aiheen perustelu on tärkeä sen takia, että saadaan tietää, miksi kyseistä ilmiötä tutkitaan. Olen perustellut tutkimusaiheeni tärkeyttä ja ajankohtaisuutta johdannossa sekä kappaleessa 6: pohdintaa ja johtopäätöksiä. Puhuttaessa tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään termejä validiteetti (pätevyys) ja reliabiliteetti (pysyvyys). Termillä validiteetti tarkoitetaan valitun tutkimusmenetelmän kykyä selvittää sitä, mitä pitikin selvittää. Reliabiliteetillä taas tarkoitetaan tulokinnan muuttumattomuutta ja toistettavuutta tutkijasta riippumatta. (Kananen 2008, 124.) Validiteetin ja reliabiliteetin tulisi kulkea läpi leikkaavasti koko tutkimusprosessin. Tämän vuoksi tutkijan on tärkeää perustella tutkimuksessa tekemiään valintoja tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 2000.)

Tutkimusta suunnitellessani ja tehdessäni olen pohtinut sitä, mitä erityistä tutkimukseen tuo se, että vastaajiksi on valikoitu juuri hallituksen jäsenet. Vastaajiksi tutkimukseen olisi yhtä hyvin voinut valita esimerkiksi perhekahvilassa kävijät tai vaikka perhekahvilaohjaajat. MLL:ssä tehdään kuitenkin säännöllisesti kyselyjä sekä perhekahvilaohjaajille, että myös perhekahvilassa kävijöille, mutta hallitukselle kohdennettuja kyselyjä tai tietoa heidän näkemyksistään on vähemmän. Näin ollen on tärkeää tutkia sitä, mitä ja kuinka hyvin hallituksen jäsenet tietävät vanhemmuuden tuen minimeistä ja niiden toteutumisesta perhekahviloissaan. On tärkeää huomioida se, että hallitukset ohjaavat ja valvovat alueensa perhekahviloiden toimintaa, ja tämän takia heillä täytyy olla näkemys myös toiminnan sisällöistä.

Asiaa pohtiessani olen tullut siihen johtopäätökseen, että on mahdollista, että hallituksen jäsenet näkevät vanhemmuuden tuen toteutumisen ainakin joiltakin osin eri tavalla, kuin esimerkiksi perhekahvilassa kävijät tai perhekahvilan vapaaehtoiset ohjaajat. Lähes poikkeuksetta hallituksissa on kuitenkin ainakin yksi jäsen, joka on myös perhekahvilaohjaaja tai perhekahvilavastaava.

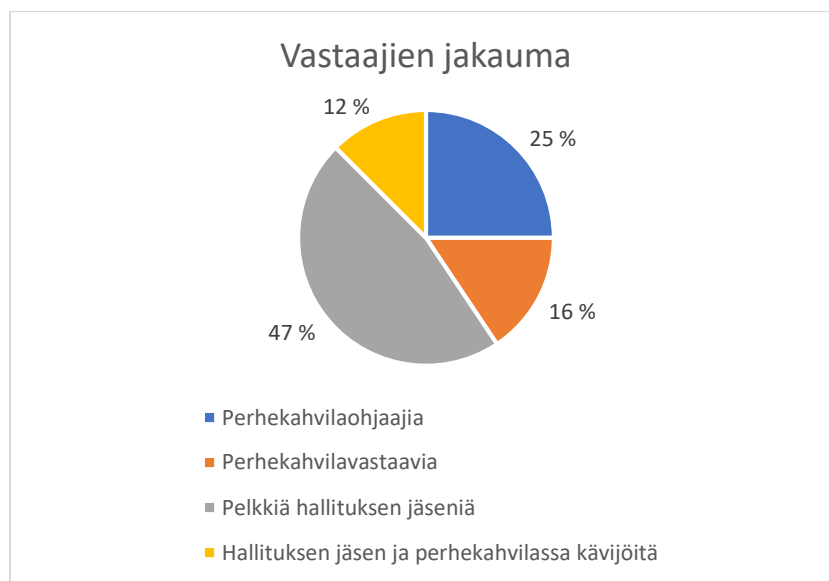
Tämän pro gradu- tutkielman avulla haluttiin herättää juuri hallitukset pohtimaan ja keskustelemaan perhekahviloiden toiminnasta ja perhekahviloissa toteutettavasta vanhemmuuden tuesta. Saatuja tuloksia voidaan myös verrata ja peilata esimerkiksi perhekahvilassa käyneiltä vanhemmilta saatuihin palautteisiin ja niiden pohjalta pyrkiä saamaan laajempaa kuvaa tämän hetkisestä vanhemmuuden toteutumisesta ja kehittämiskohteista perhekahviloissa.

Tutkimuksen edetessä olen pohtinut myös sitä, mitä meneillään oleva LAPE- hanke ja MLL:n rooli Pirkanmaan LAPE-hankkeessa vaikuttavat hallitusten jäsenten vastauksiin, vai vaikuttavatko ne? Voisiko hallituksen jäsenillä olla jokin tarve tai intressi tuoda esille todellisuutta positiivisempaa kuvaa vanhemmuuden tuen toteutumisesta perhekahviloissaan? Tähän pohdintaan ei ole olemassa selkeää tai yksinkertaista vastausta. Aiheesta käyty keskustelu Hämeen piirin järjestöpäällikön Tia Valdenin kanssa, sekä itselleni tutkielman tekemisen ja aineistoon perehtymisen myötä tullut näkökulma vahvistaa ajatustani siitä, että hallitukset enemmänkin toivovat toiminnan kehittyvän ja kumppanuuden lisääntyvän eri toimijoiden välillä. Kumppanuus lisää luottamusta sanoittaa epäkohtia ja sitä kautta on mahdollista pyrkiä kehittämään, vahvistamaan sekä lisäämään yhteistyötä. Tutkimukseen osallistujat olivat mielestäni osanneet vastauksissa sanoittaa myös epäkohtia ja kehittämisen kohteita. Ilman kehittämiskohteiden esiin tuomista ei toimintaa voida kehittää. Rehellisyydellä on tärkeä rooli siinä, että luottamus yhteistyökumppaneiden välillä säilyisi vastaisuudessakin ja yhteistyö ja kehittyminen voisivat jatkua ja saada uusia ulottuvuuksia.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Tulosten yleistä tarkastelua

Tutkielmaan sain 32 kpl yksilövastauksia ja neljä ryhmäkeskustelun yhteenvetoa. Kuviosta 1, käy esille tutkielmaan vastaajien rooli jakauma. Kaikki vastanneet ovat hallituksen jäseniä, osa vastaajista on lisäksi joko perhekahvilavastaavia, perhekahvilaohjaajia tai perhekahvilassa kävijöitä. Kuviosta 1 ilmenee, että vastaajista 47 % oli pelkästään hallituksen jäseniä. 25 % prosenttia vastaajista oli perhekahvilaohjaajia, 16 % perhekahvilavastaavia ja 12 % vastaajista oli perhekahvilassa kävijöitä. Tämä tarkoittaa sitä, että 53 % vastaajista olivat hallituksen jäsenyyden lisäksi, myös joko perhekahvilavastaavia, perhekahvilaohjaajia tai perhekahvilassa kävijöitä. 53 %:lla vastaajista oli siis omakohtaisia kokemuksia perhekahvilassa toteutettavasta vanhemmuuden tuesta. Kun taas 47 % vastaajista oli pelkästään hallituksen jäseniä. Tämä tarkoittaa sitä, että 47 % vastaajista saa tietoa vanhemmuuden tuen toteutumisesta perhekahviloissa jostain muualta kuin oman kokemuksen kautta.

Kuvio 1 Vastaajien jakauma

Osassa yksilövastauksista oli erotettavissa vastaajan rooli. Vastaajat, joilla oli omakohtaisia kokemuksia perhekahvilasta, joko kahvilassa kävijöinä, perhekahvilavastaajina tai perhekahvilaohjaajina, käyttivät vastauksissaan jonkin verran omakohtaisia kokemuksia vanhemmuuden tuesta. Heidän kuvauksensa olivat pääasiassa laajempia ja sisällöllisesti

informatiivisempia, kuin niiden vastaajien vastaukset, joilla ei ollut omakohtaista kokemusta perhekahvilan toiminnasta. Niiden vastaajien, jotka olivat pelkästään hallituksen jäseniä, vastauksissa käyttämistään sanamuodoista oli havaittavissa se, että tieto ei ollut niinkään omakohtaista, vaan eri tavoin saatua tietoa perhekahvilan toiminnasta.

Vastauslomakkeista saadun tiedon sekä MLL:n Hämeen piirin järjestöpäällikön Tia Valdenin kanssa käydyn keskustelun perusteella on ilmennyt, että hallituksen jäsenet saavat tietoa perhekahviloiden käytännön toiminnasta, sekä perhekahviloissa toteutettavasta vanhemmuuden tuesta usealla eri tavalla. Osalla vastaajista on henkilökohtaista tietoa vanhemmuuden tuen toteuttamistavoista perhekahviloissa, jota he tuovat muille hallituksen jäsenille. Tämän lisäksi MLL:n Hämeen piirin alueella on jatkuvasti avoin kävijäkysely, johon perhekahvilassa käyvät vanhemmat voivat kirjoittaa kokemuksiaan ja kehitysehdotuksiaan. MLL:llä on käytössä myös sisäinen intranet-järjestelmä Yhdistysnetti, josta avautuu tietoa ja informaatiota roolien mukaisesti. Esimerkiksi jos henkilö on hallituksen puheenjohtaja, avautuu Yhdistysnetistä sen mukaisesti aineistoa käyttöön. MLL:n keskusjärjestön sekä piirin työntekijät ohjaavat hallitusten ja vapaaehtoisten toimintaa, tekevät käyntejä hallituksiin ja perhekahviloihin sekä tiedottavat ja pitävät yhteyttä yllä monella tavalla. MLL:n keskusjärjestön sekä piirin työntekijät myös kouluttavat (mm. MLL:n oman moodlen kautta), järjestävät vertaistapaamisia ja muita ajankohtaisia tilaisuuksia. Perhekahvilaohjaajilla on lisäksi oma suljettu nettipohjainen vertaisryhmä, jossa he voivat saada lisätietoa ja vaihtaa ajatuksia keskenään.

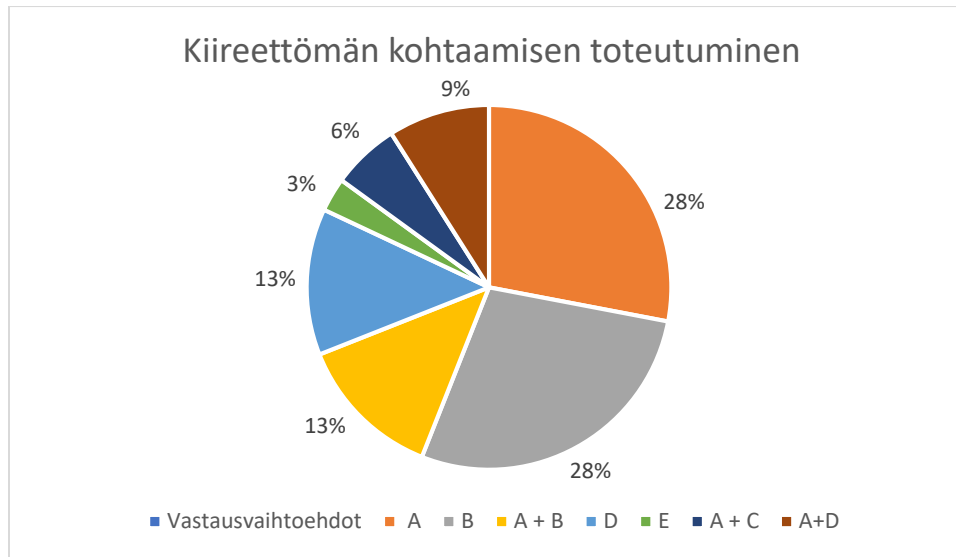
Tutkielmaa varten saadun aineiston ja tehdyn analyysin pohjalta päädyin jakamaan tutkimustulokset tutkimuskysymysten 1 ja 2 kohdalla neljään eri kategoriaan. Kategorioiden pohjalta päädyin luomaan pääotsikot, joiden avulla käsittelen tutkimuksen keskeiset tutkimustulokset tutkimuskysymys kerrallaan. Nämä pääotsikot ovat niitä vanhemmuuden tuen elementtejä, joilla minimien 1 ja 2 nähdään toteutuvan tällä hetkellä perhekahviloissa toteutettavassa vanhemmuuden tuessa. Läheisverkoston huomioimista perhekahvilan toiminnassa käsittelen erillisessä kohdassa vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden otsikon alla. Tutkimuskysymykseen 3 saatuja vastauksia käsittelen lopuksi molempien minimien osalta erikseen.

5.2 Kiirettömän kohtaamisen toteutuminen

Minimillä 1) Kiireetön kohtaaminen tarkoitetaan: *"Kuulen, kuuntelen, arvostan – näen tarpeet ja toiveet, kunnioitan niitä, vanhempi kokee tulleensa kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi."*

Alla oleva kuvio 2 pohjautuu kyselylomakkeen kysymyskohtaan 2. Kyselylomakkeen kohdassa 2 vastaajilta kysyttiin sitä, kuinka vastaajat arvioivat kiireettömän kohtaamisen toteutumista perhekahvilassaan. Vastaajille oli lomakkeessa annettu viisi eri vastausvaihtoehtoa, mutta heille oli annettu kuitenkin mahdollisuus valita halutessaan myös useampia omaa mielipidettä vastaavia vaihtoehtoja.

Kyselylomakkeen kysymyksen 2 pohjalta luodusta kuviosta 2 käy esille, että vastaajista 28 % koki, kiireettömän kohtaamisen toteutuvan hyvin perhekahviloissa. 28 % vastaajista näki kuitenkin tarpeelliseksi sen, että kiireettömän kohtaamisen ja kuulemisen taitoja tulisi jatkossa kehittää. 13 % oli sitä mieltä, että kiireetön kohtaaminen toteutuu jo nyt hyvin perhekahviloissa, mutta kokivat kuitenkin, että kiireettömän kohtaamisen ja kuulemisen taitoja tulisi jatkossa kehittää. 13 % vastaajista toivoi myös sitä, että he voisivat jatkossa jatkaa yhdistyksenä keskustelua vanhemmuuden tuen toteutumisesta ja saada koulutusta aiheeseen liittyen. 9 % oli sitä mieltä, että kiireetön kohtaaminen toteutuu jo nyt hyvin perhekahviloissa, mutta toivoivat jatkossa lisää keskustelua ja koulutusta aiheeseen liittyen. 6 % koki kiireettömän kohtaamisen toteutuvan hyvin, mutta kaipasivat lisätietoa kiireettömän kohtaamisen toteutumisen arvioimiseksi. Vastaajista 3 % oli sitä mieltä, että kiireetön kohtaaminen toteutuu muulla, kuin edellä mainituilla tavoilla. Kuviosta käy esille se, että kiireettömän kohtaamisen koettiin pääasiallisesti toteutuvan jo nyt hyvin perhekahviloissa, mutta aiheeseen kaivattiin lisätietoa ja koulutusta.

Kuvio 2 Kiireettömän kohtaamisen toteuttaminen

Seuraavaksi tarkastelen minimin 1 tämän hetkisiä toteutumisen keinoja perhekahviloissa neljän eri pääotsikon alla. Pääotsikot ovat niitä kiireettömän kohtaamisen elementtejä, joita aineistosta oli analyysin avulla löydettävissä. Näitä pääotsikoita ovat 1) Vertaistuki 2) Nähdäksi ja kuulluksi tuleminen 3) Vanhemmat aloitteen tekijöinä sekä 4) Käytännön toiminta.

5.2.1 Vertaistuki

Vastauksista ilmeni, että vertaistuki koettiin erittäin merkittävänä vanhemmuuden tuen toteutumisen tapana perhekahviloissa. Vanhempien kuulemisen, kuuntelemisen ja arvostamisen nähtiin toteutuvan ennen kaikkea vertaistuen kautta. Sen avulla nähtiin vanhempien tulevan myös kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi. Yhteisen keskustelun ja kokemusten vaihdon koettiin olevan vertaisten asiantuntijuutta ja asiantuntijuuden nähtiin syntyvän erityisesti kokemuksellisuudesta. Arjen kokemukset korostuvat vertaistuessa ja arvostamiseen liittyy ajatus siitä, että ihmiset nähdään oman elämänsä asiantuntijoina.

Vertaistuen nähtiin sisältävän kiireettömän kohtaamisen toteutumisen elementteinä pitkälti samoja asioita, joita esimerkiksi Nylund (2000) näkee vertaistuessa olevan. Hänen mukaansa vertaistuki on omaehtoista ja vastavuoroista apua ja tukea. Vertaistuki on elämäkokemusten ja tunteiden jakamista, ja sen tärkeimpiä peruselementtejä ovat yhteenkuuluvuuden tunne, yhteisöllisyys, tasa-arvoisuus ja toisen ihmisen kunnioittaminen. Vertaistuen perusajatuksen pohjalla on usko ihmisen

omiin sisäisiin voimavaroihin. Sen tarkoituksena on mm. edistää osallistujien jaksamista ja hyvinvointia sekä mahdollisesti antaa voimaantumisen kokemuksia. (Nylund 2000, 28–29.)

Vertaistuki ja vertaisryhmät ovat jo vakiintunut ja hyvin tunnistettu vanhemmuuden tukemisen tapa MLL:n toiminnassa. (Esim. MLL, toimintaa vanhemmille/vertaisryhmät 2019.) Tämä kävi esille myös tämän tutkielman aineistosta.

”Kuuleminen, kuunteleminen ja arvostaminen toteutuu toisten tukemisessa omissa kokemuksissaan. Meidän kahvilassa on aina saanut jakaa niin hyvät kuin huonot kokemukset, ilman tuomitsemisen pelkoa, useimmiten saa vain vertaistukea osakseen. Kenenkään tapaa olla äiti ei arvostella”

Vertaistuen jakajina vastauksista tuli esille molemmat vanhemmat ja osassa vastauksista erityisesti äitien koettiin olevan vertaistuen jakajia perhekahviloissa. Eija Eronen (2017) on tutkinut äitiyden tukemista vertaisryhmän avulla tutkimuksessaan ”Kohtaamisia, katkoksia ja sidoksia Tutkimus supermammojen vertaisryhmän äitiystyöstä”. Tutkimuksessa vertaisryhmän todettiin tarjoavan äideille tilaisuuden irtaantumiselle arkielämästä: tuottamalla katkoksen rutinoituneeseen arkeen. Toimintaan osallistuminen antoi äideille yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, uusia ihmissuhteita ja ryhmään kiinnittymisen elementtejä (Eronen 2017). Myös tutkielman aineistosta oli havaittavissa äitiyden erityinen rooli vertaistuen jakajana:

” Ehkäpä vanhempien kuuleminen, kuunteleminen ja arvostaminen tulee esille muiden äitien kohtaamisissa, äitien välinen vertaistuki on se juttu”

”Perhekahvilalla on ollut suunnaton rooli, kun olen etsinyt paikkaani äitinä”

”Itse olen saanut tukea perhekahvilasta, kun oman lapseni yö heräämiset ovat saaneet minut jaksamisen ääri rajoille. Muut äidit ovat jakaneet omia kokemuksiaan ja vinkkejään”

Eronen (2017) toteaa, että vertaistuen ja vertaisryhmien toiminnan mahdollisuudet ovat parhaimmillaan merkittäviä äitiyden tukemisessa. Tutkimus tuo esille, että vertaisten keskinäinen tuki on ainutkertainen auttamisen muoto. (Eronen 2017, 22.)

Puhuttaessa vertaistuesta kiireettömän kohtaamisen toteutumisen elementtinä, ilmapiirillä oli vastaajien mielestä merkittävä rooli. Positiivinen ja avoin ilmapiiri mahdollistivat vertaistuen toteutumisen ja kokemuksen siitä, että vanhemmat tulevat kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi.

Ilmapiiriä perhekahviloissa kuvattiin termeillä avoin, lämmin, aito, rento, välitön ja helposti lähestyttävä. Hyvän ilmapiirin luojina tuotiin esille toiset vanhemmat sekä perhekahvilaohjaajat. Perhekahvilaohjaajien tehtäväksi vastauksissa nähtiin erityisesti kuuluvan pyrkimys luoda ilmapiiri, joka rohkaisee ja mahdollistaa vanhempien keskinäisen vertaistuen.

” Kahvila tarjoaa avoimen, lämpimän ja aidon ilmapiirin, johon on helppo tulla. Asioista on helppo puhua, mutta pakko ei ole ”

”Perhekahvilassa on rento ja mukava ilmapiiri. Keskustelua asiasta kuin asiasta on helppo aloittaa, sillä ohjaajat ja kävijät ovat avoimia ja ystävällisiä. Ohjaajat voivat kysellä kuulumisia ja näin rohkaista puhumaan, jos itse on vaikea aloittaa keskustelua. Perhekahviloissa saa olla vapaasti, keskustella ei ole pakko, jos siihen ei koe tarvetta ”

Hyväri (2005) ja Hokkanen (2011) toteavat, että vertaisten kanssa kohtaamiset antavat mahdollisuuden kokemustiedon välittämiseksi. Kokemustieto poikkeaa asiantuntijatiedosta siinä, että kokemustieto rakentuu elettyjen tapahtumien käsittelyn tuloksena. (Hyväri 2005, 224; Hokkanen 2011, 288.) Koetun tiedon vastavuoroinen välittäminen antaa mahdollisuuden auttamiselle ja autetuksi tulemiselle, omien kokemusten reflektoinnille sekä käytännöllisten pulmien yhteiselle ratkaisemiselle. Vertaistuki käytännön pulmien ratkaisijana ja tiedon vastavuoroisena välittämisenä näkyi vastauksissa. Aineistossa vertaistuki nähtiin osaltaan arkisten käytännön asioiden jakamisena ja sen kautta vertaistuessa voi tulla autetuksi. Vertaistuen avulla nähtiin voivan saada apua myös arkisten pulmien ratkaisemisessa. Seuraavissa vastauksissa tulee esille arkisten asioiden jakamisen tärkeys vertaistuessa.

” Minusta tuntuu, että paikalla on aina joku muukin vanhempi, joka pohtii samoja arkisia asioita ja haluaa jutella niistä. Itse koen, että perhekahvilasta saa hyvää vertaistukea ”

”Perhekahvilassa saa vertaistukea muilta vanhemmilta, voi kysyä neuvoa tai vain purkaa jotain arjen tapahtumaa. Koen, että perhekahvila on ollut suuri tuki pikkulapsiarjessa. ”

Vertaisuuden avulla tapahtuvassa vanhemmuuden tukemisessa nähtiin, vertaisten kohtaavan toisensa ensisijaisesti ihmisinä, ilman asiakkaan ja ammattilaisen rooleja. Myöskään tavanomaiset sosioekonomiset määreet eivät määrittäneet kohtaamisia, eivätkä olleet olennaisia vertaistuen suhteita rakennettaessa. Erilaisuuden kunnioittaminen ja oikeus olla oma itsensä koettiin vanhemman arvostamisena.

”Perhekahvilaan voi tulla sellaisena kuin on, ketään ei katsota kieroon”

”Kaikki ovat tervetulleita eikä ns. sosiaalisella luokalla ole väliä, kaikki ovat samanarvoisia. Kaikki saavat puhua omista asioistaan, eikä kahvilassa tuomita ketään”

5.2.2 Nähdyn ja kuullun tuleminen

Nähdyn tuleminen, kuuleminen ja huomaamisen merkitykset minimin 1 toteutumisessa tulivat selkeästi esille vastauksista. Näiden vastauksien pohjalta päädyin tarkastelemaan edellä mainittuja asioita käsitteen ”nähdyn ja kuullun tuleminen” kautta. Vastauksista nähdyn ja kuullun tulemistä kiirettömän kohtaamisen elementtinä tuotiin esille esimerkiksi termeillä ”kuunteleminen, huomioiminen, tervetulleeksi toivottaminen ja huomaaminen”. Nähdyn ja kuullun tuleminen liitettiin vastauksissa erityisesti vanhemman arvostamiseen ja arvostamisen tunteen kokemiseen. Vanhempien arvostamisen perhekahviloissa nähtiin siis toteutuvan nähdyn ja kuullun tuleminen kautta. Nähdyn ja kuullun tuleminen merkityksiä oli vastauksista luettavissa niin arvostuksen tunteen näkökulmasta kuin konkreettisena huomioimisena ja kohtaamisena.

Uusien perhekahvilaan tulevien vanhempien huomioiminen nähtiin erittäin tärkeänä asiana. Jokainen pyritään kohtaamaan kiireettä ja ystävällisesti, mutta ensimmäistä kertaa perhekahvilaan saapuvat vanhemmat pyritään aina huomaamaan ja ottamaan mukaan toimintaan.

”Uusi tulija toivotetaan aina tervetulleeksi. Hänet huomioidaan ja häneltä kysellään ja hän saa kertoa haluamansa”

”Perhekahvilaan ovat kaikki tervetulleita. Perhekahvilassa ei ole tiukkoja kaveriporukoita, joiden mukaan uusi tulija ei pääsisi mukaan. Uusi tulija toivotetaan tervetulleeksi ja häneltä kysellään kuulumisia. Kuulumisia kysellään myös vanhoilta kävijöiltä. Ketään ei jätetä yksin”

Nähdyn ja kuullun tuleminen mahdollistaminen nähtiin kaikkien perhekahvilassa kävijöiden tehtäväksi. Perhekahvilaohjaajilta toivottiin kuitenkin erityistä roolia siinä, että kaikki kävijät otetaan ystävällisesti vastaan ja huomataan.

” Itse ainakin ohjaajana kysyn kävijöiltä kuulumisia, tai tartun kävijöiden kertomiin asioihin ja jatkan niistä keskustelua”

”Jokainen vanhempi pyritään huomioimaan, kun hän saapuu paikalle ja pyritään vaihtamaan kuulumisia. Keskusteluissa voidaan kysyä hiljaisemman mielipidettä, mutta annetaan omaa tilaa. Ketään ei jututeta väkisin”

5.2.3 Vanhemmat aloitteen tekijöinä

Kiireettömän kohtaamisen nähtiin toteutuvan myös siinä, että vanhempien mielipiteitä kuultiin ja vanhemmat saivat olla aloitteen tekijöinä. Vanhempien mahdollisuuden vaikuttaa toimintaan ja tuoda esille mielipiteitään nähtiin vanhemman tarpeiden ja toiveiden näkemisenä ja niiden kunnioittamisena. Näiden kautta vanhemmilla nähtiin olevan mahdollisuus tulla kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi. Vanhempien mahdollisuus vaikuttaa perhekahvilan toimintaan nähtiin tilannekohtaisena ja tulevaisuuteen suuntautuvana. Tilannekohtaisella vaikuttamisella vastauksissa tarkoitettiin esimerkiksi keskustelun aiheita ja keskustelun kulkua. Tulevaisuuteen suuntautuvan vanhempien vaikuttamisen nähtiin olevan sitä, että vanhemmilla oli mahdollisuus tehdä aloitteita esimerkiksi siitä, mitä haluaisivat he perhekahvilassa keskustella tai tehdä. Aloitteen tekemisen ja vanhempien mielipiteiden kuulemisen tapoja kuvattiin seuraavalla tavalla: ”saada äänensä kuuluviin”, ”vaikuttaa toimintaan” ja ”vanhempien toiveet pyritään toteuttamaan” tyypillisillä lauseilla.

Tilannekohtainen vaikuttaminen liitettiin yleisimmin perhekahvilassa käytävän keskustelun kulkuun. Vanhemmat saivat jakaa vertaistukea ja keskustella melko vapaasti. Vastauksista tuli kuitenkin selkeästi esille myös oikeus olla osallistumatta keskusteluun tai osallistua siihen niiltä osin, kuin he halusivat. Hiljaisempia kävijöitä rohkaistiin puhumaan, mutta myös oman tilan antaminen ja tilanteeseen osallistumisen vapaaehtoisuus näkyi vanhemman arvostamisena. Vapaaehtoinen osallistuminen liitettiin tarpeiden ja toiveiden näkemiseen ja niiden kunnioittamiseen.

”Keskusteluissa voidaan kysyä hiljaisemman mielipidettä, mutta annetaan myös omaa tilaa, ketään ei jututeta väkisin”

”Kaikkien vanhempien kanssa pyritään juttelemaan lasten leikkien lomassa tai kahvikupposen ääressä. Tämä tehdään tietenkin vanhempien ”oman tahdon” mukaan. Eli jos joku vanhempi ei halua ottaa kontaktia yrityksistä huolimatta, se suodaan hänelle”

Tulevaisuuteen suuntautuva vaikuttaminen näkyi erityisesti toiminnan suunnitteluun osallistumisena. Vanhemmat nähtiin tärkeänä ryhmänä perhekahviloiden toiminnan suunnittelussa. Vanhempien mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua toiminnan suunnitteluun nähtiin olevan yhteydessä myös perhekahvilan ilmapiiriin, ja sitä kautta vanhempien viihtymiseen perhekahvilassa. Edellä mainittua tulevaisuuteen suuntautuvaa vaikuttamista kuvattiin vastauksissa esimerkiksi seuraavasti:

”Toiminta on monipuolista ja vanhempien toiveita pyritään toteuttamaan. Meillä on ollut esimerkiksi vauvojen värikylpyjä, lelu- ja lastenvaatekutsuja vanhempien toivomuksesta”

”Vanhemmat saavat esittää toiveita kahvilan ohjelman suhteen hyvin vapaasti ja toiveet pyritään toteuttamaan mahdollisimman usein. Myös tilojen käyttöön, tarjoiluihin ja kahvilassa käytäviin teemoihin voi vaikuttaa”

”Perhekahvilassa kahvilan tekemisen sisällöstä keskustellaan yhdessä. Ideoidaan tapahtumia, puhujia yms... Asiat hoituu meillä pitkälti vapaan keskustelun kautta”

5.2.4 Käytännön toiminta

Käytännötoiminnalla ja käytännöllisillä asioilla nähtiin erityisesti olevan vaikutusta siihen, kuinka hyvin minimi 1 pystyi toteutumaan perhekahvila toiminnassa. Vastauksista voidaan tulkita, että käytännön asioiden toimivuus antoi mahdollisuuden minimin 1 toteutumiselle emotionaalisena tukena eli kuulemisena, kuuntelemisena ja arvostamisena. Käytännön asioina tässä tutkielmassa tarkoitetaan vastauksista löytyviä asioita, jotka liittyivät esimerkiksi kokoutumistiloihin, tarjoiluihin, ”vapaaehtoiseen”, perhekahvilan aukiolo aikaan tai keston.

Kokoontumistilalla nähtiin olevan merkitystä käytännön asiana perhekahviloissa. Toimiva ja asianmukainen kokoontumistila mahdollisti keskustelun ja hyvän kohtaamisen.

”Tila on järjestetty siten, että lasten leikkiessä tai syödessä vanhempien on helppo luontevasti päätyä juttelemaan.”

Lapsiperheiden käytännön arkeen liittyy paljon kiirettä, arkisia haasteita ja aikataulutusta. (Rönkä, Malinen & Lämsä, 2009.) Tämä tuli esille myös tutkielman aineistosta. Aineistosta ilmeni se, että MLL:n perhekahviloissa on tunnistettu tarve muokata käytännön toiminta lapsiperheiden tarpeita

mahdollisimman hyvin vastaaviksi, sekä tehdä niitä käytännöllisiä asioita, joilla voidaan helpottaa lapsiperheiden osallistumista perhekahviloiden toimintaan.

”Jos jollain perheellä on haasteita jo ihan vain poistua kotoa, niin perhekahvilaan lähteminen on hyvä keino harjoitella sitä, kun määränpäässä on hyvät edellytykset vauvan ja lasten tarpeiden tyydyttämiseen (löytyy mm. wc, hoitotaso, mikro, astioitakin)”

Perhekahvilan alkamisajankohta ja toiminnan kesto voivat myös olla merkittäviä tekijöitä pikkulapsi vaihetta elävän perheen mahdollisuudessa osallistua perhekahvilatoimintaan. Lapsen- tai lasten päiväunet ja ruokailut voivat vaikuttaa perheen mahdollisuuteen tai mielekkyyteen käydä perhekahviloissa. Alla olevista vastauksissa näkyy esimerkkejä arkisten asioiden huomioiminen perhekahvilan toiminnassa.

” Kävijöille tarjotaan pieni arjen helpotus= aamupala perhekahvilan aikana ”

”Toiminnan raameja (aika, kesto ja toiminta) muokataan kävijöitä kuunnellen”

Perhekahvilassa toimivan perhekahvilaohjaajan tai vapaaehtoisten merkitys arkisten asioiden helpottajana tunnistettiin perhekahviloissa. Kahvilat, joissa oli palkattu työntekijä, miellettiin hänelle rooli toimia perhekahvilassa myös apukäsinä ja -korvina sekä olla tarvittaessa myös apuna lastenhoidossa.

”Tällä hetkellä meidän osa-aikainen työntekijämme toimii perhekahvilassa apukäsinä ja -korvina. Hän menee juttelemaan mahdollisen yksinäisen vanhemman kanssa ja toimii tarvittaessa apukäsinä useamman lapsen vanhemmille”

Vastauksista oli käytännön toimintana tunnistettu myös toisten vanhempien antama apu.

” Koko kylä kasvattaa ”periaate” on toiminut mukavasti. Voi hetkeksi jättää lapsen toisten vastuulle ja luottaa yhteiseen huolenpitoon.”

Lasten läsnäolon perhekahvilassa nähtiin ajoittain olevan haaste kiireettömän kohtaamisen toteutumiselle. Vaikka lapset nähtiin luonnollisena kävijäryhmänä perhekahviloissa, koettiin heidät ajoittain haasteksi vanhemmuuden tuen toteutumiselle. Perhekahvilassa voi olla mukana monen ikäisiä lapsia ja tästä syystä täytyy miettiä tarkasti, mistä asioita voidaan puhua lasten läsnä ollessa.

”Usein haasteena keskustelu tilanteissa ovat lapset, ajatus katkeaa ja aihe vaihtuu hetkessä”

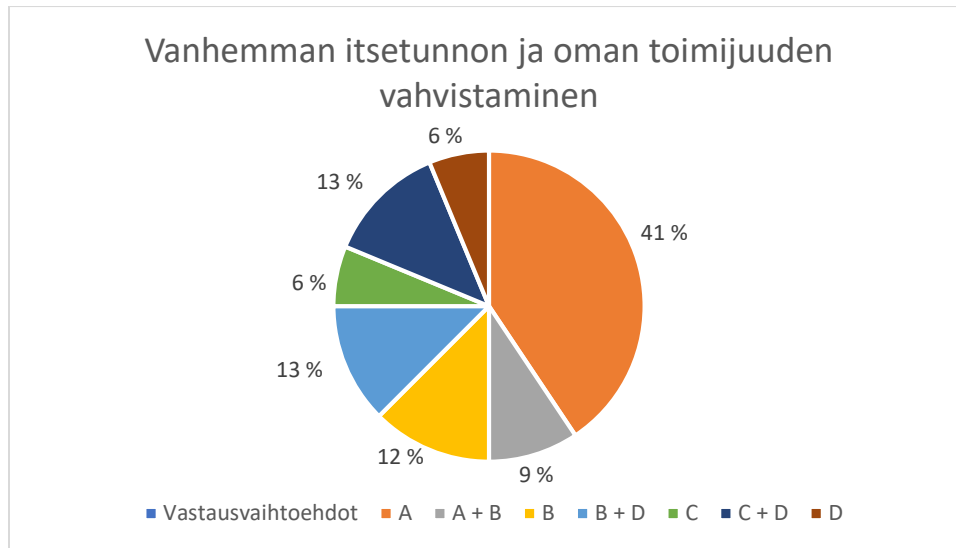
”...Mutta huomioida myös, että lapset on perhekahvilassa läsnä, mitä halutaan puhua lasten kuullen”

5.3 Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen toteutuminen

Minimillä 2) Huomaa hyvä vanhemmassa, itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen tarkoitetaan: *”Positiivinen vahvistaminen on toimintani lähtökohta. Huomioin toiminnassani molemmat vanhemmat. Perhekäsitykseni on laaja ja se kattaa myös vanhemman luontaisen tukiverkoston. Toimintani tavoitteena on vanhemman oman toimijuuden edistäminen”*

Alla oleva kuvio 3 pohjautuu kyselylomakkeen kysymyskohtaan 5. Tässä vastaajilta kysyttiin sitä, kuinka vastaajat arvioivat vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden toteutumista perhekahviloiden toiminnassa. Vastaajille oli lomakkeessa annettu viisi eri vastausvaihtoehtoa. Heille oli kuitenkin annettu mahdollisuus valita halutessaan myös useampia, omaa mielipidettä vastaavia vaihtoehtoja.

Kyselylomakkeen kysymyksen 5 pohjalta luodusta kuviosta 3 käy esille, että vastaajista 41 % koki, että vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen toteutuu tällä hetkellä hyvin perhekahviloissa. 13 % vastaajista kuitenkin koki, että vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen toteutuu hyvin, mutta kokivat, että vanhempien kiirettömän kohtaamisen ja kuulemisen taitoja tulisi kuitenkin vielä jatkossa kehittää. 13 % vastaajista kaipasi myös lisää tietoa vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen toteutumisesta sekä halusivat jatkaa keskustelua aiheeseen liittyen. 12 % vastaajista näki pelkästään tarpeen kehittää vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen taitoja. 9 % koki vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen toteutuvan jo nyt hyvin, mutta koki vielä lisää tarvetta taitojen kehittämisessä. 6 % toivoi erityisesti sitä, että yhdistys jatkaisi keskustelua vanhemmuuden tuen toteutumisesta ja saisi lisää koulutusta aiheeseen liittyen. 6% vastaajista kaipasi myös lisää tietoa tämän hetkisestä vanhemmuuden tuen toteutumisesta perhekahviloissa. Kuviosta käy esille se, että suurin osa vastaajista koki vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen toteutuvan tällä hetkellä hyvin perhekahviloissa. Aiheesta haluttiin kuitenkin jatkaa keskustelua ja saada lisää koulutusta aiheeseen liittyen.

Kuvio 3 Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen

Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen tai vahvistumisen kuvaamisessa tämän hetkessä perhekahvilan toiminnassa käytettiin myös joissakin vastauksissa termiä voimaantuminen. Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistumisessa voidaan nähdä olevan samoja elementtejä käsitteen voimaantuminen kanssa. Voimaantumisen käsitettä voidaan tarkastella joko yhteisöllisestä näkökulmasta tai yksilötasolla. Siitosen (1999) mukaan yksilötason voimaantuminen voidaan nähdä synonyyminä sisäisen hallinnan tunteelle. Yksilötason voimaantumisen nähdään pitävän sisällään mm. vapauden, vastuun, itseluottamuksen ja myönteisen asennoitumisen kategorioita. Voimaantuminen on siis hyvin inhimillinen prosessi. (Siitonen 1999, 61.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen minimin 2 tämän hetkistä toteutumista perhekahviloissa neljän eri pääotsikon alla. Nämä pääotsikot ovat niitä vanhemmuuden tuen elementtejä, joiden avulla vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden nähtiin toteutuvan tällä hetkellä perhekahvilan toiminnassa. Näitä pääotsikoita ovat 1) Positiivinen ilmapiiri 2) Vertaistuki vaikutusten näkökulmasta 3) Erilaisuuden hyväksyminen ja 4) Positiivisiin asioihin kiinnittyminen.

5.3.1 Positiivinen ilmapiiri

Ilmapiiri nousi aineistosta esille erityisesti vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen mahdollistajana. Hyvän ja positiivisen ilmapiirin nähtiin vastauksissa olevan pohja sille, että vanhemman itsetunto ja oma toimijuus voivat vahvistua. Hyvän ilmapiirin luomiseen

osallistuu jokainen kävijä ja jokainen voi omalla toiminnallaan ja puheillaan auttaa toista. Hyvää ilmapiiriä kuvattiin vastauksissa esimerkiksi termeillä ”hyvä henki”, ”positiivinen” ja ”hyväksyvä”.

”Kahvilassa on hyvä henki ja siellä on helppo puhua vaikeistakin asioista”

”Perhekahvila on mielestäni paikka, jossa muilta vanhemmilta saa tukea ja vinkkejä. Ilmapiiri on positiivinen, syyllistämistä ei tarvitse pelätä”

”Ilmapiiri pyritään luomaan välittömäksi ja helposti lähestyttäväksi”

Päivi Rauramo (2012) on tutkinut työhyvinvointia ja ilmapiirin vaikutusta hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Hän toteaa, että yhteisö olisi osallistujilleen hyvä sekä positiivisia asioita tuottava ja, että yhteisöllisyys kasvaisi, tulee ilmapiirin rakentua vahvasti luottamuksen varaan. Luottamuksen varaan rakentunut ilmapiiri mahdollistaa avoimuutta yhteisössä. Avoimuus vaikuttaa sekä vuorovaikutuksen että käyttäytymisen tasolla. Vuorovaikutuksessa siinä, että uskalletaan jakaa asioita. Käyttäytymisessä avoimuus mahdollistaa rohkeuden puuttua epäkohtiin, omien ajatusten ja mielipiteiden jakamisen, suoruuden ja erilaisten ihmisten arvostamisen. (Rauramo 2012, 105–106.) Vaikka Rauramon näkemys käsitteli työhyvinvointia, on siinä mielestäni nähtävissä samankaltaisia elementtejä kuin perhekahvioissa tunnistetussa ilmapiirissä.

Luottamuksellinen ilmapiiri rohkaisee puhumaan ja jakamaan vaikeitakin asioita. Luottamukselliseen ilmapiiriin liittyy se, että perhekahvilassa kuultuja toisten henkilökohtaisia asioita ei puhuta eteenpäin.

”Luottamuksellisuus on sitä, että toisten asioista ei juoruta, eikä myöskään omista asioita kuule kylällä jälkeensä”

Hyvään ja positiiviseen ilmapiiriin vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden toteutumisen mahdollistajana liitettiin ajatus siitä, että jokaisella on oikeus olla oma itsensä ja toteuttaa vanhemmuuttaan omalla tavallaan. Ketään ei syyllistetä.

”Emme esimerkiksi puutu toisten äitien eväisiin, vaikka itse emme antaisi vaikka esim. makeaa niin pienelle lapselle”

Syyllistävän ilmapiirin nähtiin olevan hyvän ja positiivisen ilmapiirin vastakohta perhekahviloissa. Vastauksista ilmeni, että syyllistävää ilmapiiriä pyritään kaikin keinoin välttämään

perhekahviloissa. Syyllistävä ilmapiiri nähtiin esteenä vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistumiselle.

5.3.2 Vertaistuki vaikutusten näkökulmasta

Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen nähtiin vastauksissa toteutuvan ensisijaisesti vertaistuen kautta ja se nousi selkeimpänä yksittäisenä elementtinä vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisessa perhekahviloissa. Vertaistuen merkityksellä vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisessa nähtiin olevan hyvin paljon samoja elementtejä kuin minimin 1 kohdalla. Minimillä 2 kohdalla vastauksista oli kuitenkin löydettävissä näkemyksiä vertaistuesta saatavista vaikutuksista. Olen tarkastellut vertaistukea yleisemmin minimin 1 kohdalla, ja koska minimillä 2 vastauksista löytyi hyvin paljon samoja elementtejä, päädyin minimillä 2 kohdalla tarkastelemaan vertaistukea erityisesti vaikutusten näkökulmasta. Tuon esille siis niitä asioita, joita vertaistuen toteutumisen nähtiin vaikuttavan perhekahvilan kävijöissä.

Vertaistuen vaikutuksiksi tunnistettiin aineistossa ainakin realistisuuden lisääntyminen, riittävyden tunne ja varmuus omasta vanhemmuudesta sekä arkiset keinot ja taidot vanhemmuuden toteuttamiseen. Vastaajat kuvasivat vastauksissaan, että vertaissuhteessa on mahdollista olla samanaikaisesti sekä tuenantajan että tuensaajan roolissa. Vertaistuen nähtiin tuottavan positiivisia asioita niin tuensaajassa kuin tuenantajassa.

Realistisuuden lisääntymisen vertaistuen avulla nähtiin olevan esimerkiksi sitä, että ongelmat saavat oikeat mittasuhteet. Kun asioista keskustellaan yhdessä, voidaan esimerkiksi todeta, että lapsen jatkuva kiukuttelu johtuu uhmaiästä ja menee aikanaan ohi. Vanhempien erilaisuuden, eri ikäisyyden ja vanhemmuuden eri vaiheita elävien vanhempien nähtiin tuovan vertaistukeen uusia ja erilaisia näkökulmia sekä lisäävän realistisuutta.

”Perhekahvilassa käydessä ja jutellessa omat ongelmat kotona lasten kanssa saattavat saada realistisemmat mittasuhteet, kun ongelmien kanssa ei enää paini yksin. Vertaistuen avulla huomaa toisilla olevan aivan samankaltaisia haasteita, joista on menty eteenpäin. Näin omat ongelmat eivät enää tunnukaan yhtä mahdottomilta selvitä”

Varmuus omasta vanhemmuudesta ja riittävyyden tunne liittyivät näkemykseen hyvästä ja riittävästä vanhemmuudesta. Varmuuden lisääntyminen omaa vanhemmuuttaan kohtaan lisää myös mahdollisuutta vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden kasvamiselle. Vanhemmat voivat pohtia olenko riittävä? Olenko hyvä tai huono äiti/isä? Osaavatko kaikki muut vanhemmuuden paremmin kuin minä? Vertaistuen avulla nähtiin voivan olla mahdollista vahvistaa vanhempaa ja vanhemmuutta. Vertaistuen avulla vanhemmilla nähtiin olevan mahdollisuus saada lisää varmuutta ja varmuuden tunnetta vanhemmuuteensa. Tärkeänä asiana vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisessa nähtiin esimerkiksi se, että puhumalla yhdessä vaikeista asioista, voidaan uskaltaa todeta, että kukaan ei aina pysty toimimaan järkevästi ja parhaalla mahdollisella tavalla. Jokainen on inhimillinen vanhempi ja tekee joskus virheitä.

”Itsekin ohjaajana ja äitinä olen monia kertoja turhautunut lapseni uhmaan, sitä ollaan sitten yhdessä puitu. On voinut myöntää porukalle, ettei toiminut nyt aivan järkevästi. Toivon myös sillä osoittavani esimerkkiä siitä, ettei me kaikki voida joka tilanteessa toimia niin kuin oma toive on”

Arkisten keinojen löytyminen vanhemmuuden toteuttamisen avuksi näkyi vertaistuesta saatavana vaikutuksena ja sen avulla nähtiin olevan mahdollisuus saada myös ihan arkisia neuvoja lapsen kanssa toimimiseen ja kasvattamiseen. Vanhemmuuden tämän hetkiseen tilanteeseen liittyvä asiatieto ja käytännön vinkit, jotka auttavat selviytymään paremmin arjessa, nähtiin vastauksissa tärkeitä.

”Neuvoja ja kokemuksia jaetaan, neuvoja ei kuitenkaan tyrkytetä”

”Vastavuoroisesti perhekahvila tarjoaa myös mahdollisuuden auttaa muita, mikä saa tuntemaan itsensä merkitykselliseksi”

”Ihan pienetkin vinkit voi auttaa arjessa tosi paljon”

5.3.3 Erilaisuuden hyväksyminen

Erilaisuuden hyväksymisen nähtiin yhtenä vanhemmuuden tuen elementtinä vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistumisen ja vahvistamisen kanssa. Erilaisuuden hyväksymistä kuvattiin vastauksissa esimerkiksi lauseilla ”olla sellainen kuin on”, ”oikeus olla oma itsensä”, ”erilaisuuden hyväksyminen” ja ”kahvilassa ei tuomita ketään”. Erilaisuus nähtiin

aineistossa voimavarana, voimavara syntyi uskalluksesta kuunnella ja ottaa selvää erilaisten kävijöiden mielipiteistä, tavoista ja tottumuksista.

”No just siinä, et jokainen saa olla oma itsensä eikä tuomita erilaisuutta. Aina on saatu kehittävää keskustelua aikaiseks, vaikka ihmiset ois ollu eri mieltä”

”Tietyt säännöt on olemassa siitä, kuinka perhekahvilassa toimitaan, jotta kaikilla osallistujilla on turvallista. Näitä noudatetaan ja voidaan puuttua lapsen käytökseen, mikäli vanhempi ei sitä tee. Muutoin perheillä on omat säännöt, joita kunnioitetaan”

Erilaisuuden hyväksymisen kautta voidaan luoda myös luottamuksellista ilmapiiriä, jonka nähtiin aineistossa olevan itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistumisen edellytyksenä. Tuomitsemista ja syyllistämistä pidettiin hyväksymisen kääntöpuolena. ”Ketään ei tuomita” tai ”syyllistämistä ei tarvitse pelätä” tyyppiset lausahdukset toistuivat vastauksissa usein. Näen edellä mainitun tyyppisten lausahdusten liittyvän juuri erilaisuuden hyväksymiseen, oikeuteen olla oma itsensä sekä luottamukselliseen ilmapiiriin.

Aineistossa erilaisuuden hyväksymisen nähtiin olevan jokaisen erityisyyttä ja oikeutta olla vanhempana sellainen kuin on, ilman syyllistämisen tai tuomitsemisen pelkoa. Vuorovaikutuksen sellaisten ihmisten kanssa, jotka näkevät elämän eri tavalla, nähtiin tekevän ihmissuhteista ja kokemuksista entistä rikkaampia.

5.3.4 Positiivisiin asioihin kiinnittyminen

Positiivisuuden ja positiivisiin asioihin kiinnittymisen tärkeys vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistajana näkyi vastaajien kuvauksissa. Positiivisiin asioihin kiinnittymisellä nähtiin olevan pyrkimys vähentää negatiivisten asioiden vaikutusta vanhemman itsetuntoon. Positiivisiin asioihin kiinnittymällä jätetään ikään kuin negatiivisten asioiden huomioiminen toisarvoiseksi ja pyritään nostamaan esille ne asiat, jotka toimivat ja joiden avulla vanhemman itsetunto sekä oma toimijuus voivat vahvistua.

Positiivisiin asioihin kiinnittymistä kuvattiin vastauksissa esimerkiksi vanhempien onnistumisten huomaamisena, kehumisena ja kannustamisena. Onnistumiset saattoivat liittyä esimerkiksi vanhemman itsehillintään vaikealla hetkellä, kasvatukseen, kodin siisteyteen tai lasten kanssa puuhaamiseen.

”Jos vanhempi on esimerkiksi väsynyt ja uupunut, pyritään kiinnittämään huomiota niihin asioihin, joissa vanhempi on onnistunut”

”Kannusta, kehu ja kuuntele”

Aineistosta kävi esille se, että osa vastaajista näki perhekahvila mahdollisena paikkana saada positiivista palautetta ja osa vastaajista koki, että perhekahvilalla on merkittävä rooli paikkana, jossa vanhemmat voivat saada positiivista palautetta. Nähtiin, että lapsiperhearjessa vanhempien saama positiivinen palaute voi jäädä vähäiseksi. Palautteen saaminen nähtiin kuitenkin erittäin tärkeänä asiana vanhemman itsetunnon vahvistumisen näkökulmasta. Positiivisen palautteen antamista ja saamista toivottiin lisää perhekahvilan toimintaan.

”No tuskin lapset muistaa kotona paljon äitiä kannustaa, vaikka meniskin hyvin. On tosi tärkeää, että joku sanoo sen ihan oikeasti ääneen”

”Se, että joskus saa kuulla positiivista palautetta vanhemmuudestaan ja saa kuulla, että jossain on onnistunut, auttaa kyllä varmasti vanhemman itsetunnon vahvistamisessa”

5.3.5 Läheisverkoston huomioiminen perhekahvilan toiminnassa

Minimissä 2 sanotaan, että: *”Huomioin toiminnassani molemmat vanhemmat, perhekäsitykseni on laaja ja se kattaa myös vanhemman luontaisen tukiverkoston.”* Kysymyslomakkeen kohdassa 4 vastaajilta kysyttiin, Kuinka vanhemman/vanhempien luontaiset tukiverkostot tulevat huomioiduksi perhekahvilan toiminnassa? (Liite 1, lomakkeen kysymys 4.)

Selkeimmin läheisverkoston huomioiminen nousi aineistossa esille ajatuksena siitä, että kaikki olivat tervetulleita perhekahvilaan. Vastauksissa taustalla oli ajatus, että muutkin kuin äiti ovat tervetulleita kahvilaan lapsen kanssa. ”Muiksi” vastauksissa määriteltiin isovanhemmat, mummit ja vaarit, tädit, papat, kummit ja hoitajat, myös maahanmuuttajat ja tukihenkilöt toivotettiin tervetulleiksi.

”Myös isovanhemmat tai muut tärkeät aikuiset tai muut satunnaiset vierailijat ovat tervetulleita perhekahvilaan”

”Perhekahvilaan ovat tervetulleita kaikki, esimerkiksi monesti kannustetaan isovanhempien tai hoitajienkin tulemistakin perhekahvilaan lapsen kanssa”

”Myös tädit, mummot, papat ja kaverit ja muu perhe ovat tervetulleita. Itse olen ollut ensimmäisen kerran MLL:n perhekahvilassa tätinä vuonna 2004”

Osa vastaajista koki tähän kysymykseen vastaamisen vaikeana. He kokivat vaikeana ymmärtää, mitä luontaisilla tukiverkostoilla kyselyssä tarkoitetaan. Vastauksissa kysymys kohta: Kuinka vanhemman/vanhempien luontaiset tukiverkostot tulevat huomioiduksi perhekahvilan toiminnassa oli osassa vastauksista jätetty tyhjäksi tai kysymykseen oli vastattu, että ei osaa sanoa.

”En osaa sanoa”

”En tiedä huomioidaanko tukiverkostoja erityisesti”

Aineistosta oli havaittavissa myös näkemys siitä, että perhekahvilassa kävijöitä olisi tärkeää muistuttaa läheisverkon mahdollisuudesta osallistua toimintaan. Tiedon lisääminen kävijöiden läheisverkostoon siitä, mikä perhekahvila on ja mitä siellä tehdään, nähtiin olevan keino sille, että läheisverkostot tulisivat mukaan perhekahvila ja sitä kautta paremmin huomioiduiksi.

”Vanhemmille tulee kertoa, että perhekahvilaan voi ottaa mukaan myös puolison. Perhekahvilaa voi suositella myös ystäville ja työkavereille”

Vastauksissa olleista esimerkeistä siitä, kuinka luontaiset tukiverkostot tulevat huomioiduksi perhekahvilan toiminnassa, nousi esille myös teemapäivien avulla tapahtuva luontaisten tukiverkostojen huomioiminen. Aineiston mukaan teemapäivät liittyivät esimerkiksi isovanhemmuuteen, tai erityisesti johonkin muuhun läheisverkostojen koskevaan teemaan. Myös ihan pelkkä yhteinen keskustelu läheisverkostosta, läheisverkoston puutteesta tai läheisverkoston tärkeydestä nähtiin keinona huomioida läheisverkostot.

”Isovanhemmat, kummit tms. voivat tulla joko lapsen tai lapsen ja vanhemman kanssa perhekahvilaan. Teemapäivinä voidaan pitää yllä keskustelua esim. isovanhemmuuteen liittyvistä asioista”

”Perhekahvilassa on ollut eri teemoihin liittyen ollut puhumassa myös esimerkiksi neuvolan edustaja, perheohjaaja tai muita ammattilaisia. Erityisen tervetulleita kahvilaan ovat myös kummit, mummin ja muut tutut”

Läheisverkostojen nähtiin tulevan huomioiduksi myös sillä tavalla, että lapselle tai aikuiselle tarjotaan mahdollisuus muistaa vanhempien lisäksi muita läheisiään erilaisina juhlapäivinä, esimerkiksi äitien tai isänpäivänä.

”Perhekahvilaan voi tulla myös muita kuin lapsen vanhemmat. Esimerkiksi isän- ja äitienpäivänä voi tehdä lahjan tai kortin muulle tärkeälle aikuiselle, jos perheessä on vain äiti tai isä tai ei ole esimerkiksi isovanhempia.”

Aineistosta ilmeni osan vastaajista olevan sitä mieltä, että perhekahvilat ovat juuri niitä paikkoja, joissa luontaisia tukiverkostoja luodaan ja vahvistetaan. Näissä tukiverkostojen nähtiin olevan vertaisuuteen perustuvaa verkostoitumista. Vastaajat olivat huomioineet vastauksissaan myös sen, että osalta kävijöistä puuttuu luontainen tukiverkosto. Esimerkiksi isovanhemmat voivat olla vielä töissä käyviä ja kiireisiä tai jo iäkkäitä. Tukiverkosto voi olla myös maantieteellisesti kaukana, esimerkiksi silloin, jos perhe on muuttanut toiseen kaupunkiin, vaikka työn- tai asuin olojen perässä. Näissä tilanteissa perhekahviloilla nähtiin olevan erityinen mahdollisuus toimia verkostoitumisen paikkana vanhemmille.

” Perhekahvilassa varmasti luodaan verkostoja. En usko, että luontaisia tukiverkostoja erityisesti huomioidaan toiminnassa”

”Luulen, että perhekahvila tukee suunnilleen juuri saman ikäisten lasten tai samanlaisessa elämäntilanteessa olevien vanhempien välisiä suhteita, ja parhaimmillaan suhteet voivat kehittyä koko perheiden väliseksi ystävyyyksiksi”

”Perhekahvilassa on helppo ollut luoda ystävyyssuhteita ja nähdä kävijöitä myös vapaa-ajalla. Paljon on ollut myös puhetta tukiverkostoista ja jos ei niitä ole ollut, niin on neuvottu mistä niitä voisi saada.”

Samassa tilanteessa elävien ja samanlaisten ongelmien kanssa painivien verkostoitumisen mahdollisuus perhekahviloissa nähtiin tärkeänä. Yhteyksien syntymisen vanhempien välille todettiin edellyttävän yhteisten asioiden jakamista.

5.4 Minimien 1 kehittämiskohteita

Kolmantena tutkimuskysymyksenä tutkielmassa oli kysymys ”Millä tavalla edellä mainittuja vanhemmuuden tuen minimien toteutumisen keinoja perhekahvilan toiminnassa voisi jatkossa kehittää?” Tämän tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli pyrkiä löytämään niitä asioita, joihin toivottiin muutosta tai joiden toivottiin toimivan paremmin perhekahvilan toiminnassa. Kehittämiskohteiden esiin tuominen antaa mahdollisuuden suunnitella ja kehittää toimintaa aikaisempaa paremmin perheiden tarpeita vastaaviksi, sekä kehittää toimintaa, myös vanhemmuuden tuen minimien näkökulmasta. Kehittämisen keinoja oli tuotu esille niin yksilövastauksissa, kuin myös ryhmäkeskustelujen yhteenvedossa. Osa yhdistyksistä oli ryhmäkeskustelussa kuitenkin keskittynyt erityisesti kehittämisen näkökulmaan, ja tämä näkyi heidän laatimissaan ryhmäkeskustelun yhteenvedoissa.

Aineistosta oli löydettävissä se, että minimin 1) Kiireetön kohtaaminen kehittämisen keinoiksi nähtiin erityisesti käytäntöön liittyvät asiat. Näitä asioita olivat aika, paikka, kesto, vapaaehtoisin/työntekijöihin liittyvät asiat sekä lasten ohjattu toiminta. Lisäksi ilmapiiriin liittyvät asiat nähtiin jatkuvaksi ja tärkeäksi kehittämisen kohteiksi.

5.4.1 Aikaan ja paikkaan liittyvät kehittämisen kohteet

Kahvilan aukioloon liittyvät kysymykset olivat aineiston mukaan herättäneet keskustelua siitä, kuinka ne parhaalla mahdollisella tavalla tukisivat minimin 1 toteutumista. Aineistosta ilmeni, että käytännön asioiden toimivuudella nähtiin olevan merkittävä vaikutus siihen, kuinka hyvin emotionaalinen- ja sosiaalinen tuki voivat toteutua perhekahvilassa. Vastaajien näkemyksen mukaan, esimerkiksi perhekahvilan kestolla voi olla merkitystä vertaistuen toteutumisen mahdollisuuteen.

”Perhekahvilan kestolla voi olla merkitystä siihen, kuinka hyvin minimin 1 on mahdollista toteutua. Vertaistuen toteutumisen mahdollisuuksia pohdittiin siltä kannalta että, jos kahvilan aukiolo on liian pitkä, se voi aiheuttaa sen, että kävijät tulevat enemmän ripotellen, eikä vertaistuki pysty toteutumaan samalla tavalla”

Aineistossa perhekahvilan alkamisaikaa ja aukioloa käsitteleviä asioita tuotiin esille, myös joustavuuden näkökulmasta. Aukiolojen joustavuuden nähtiin olevan osa matalaa kynnystä ja helpottavan perhekahvilaan osallistumista.

”Matala kynnys ja joustava aukiolo, saa tulla, kun pääsee ja tarvittaessa aukioloja voisi pidentää, jos ihmiset viihtyvät ja ohjaajalle sopii”

Kokoontumispaikalla nähtiin olevan tärkeä rooli vanhemmuuden tuen toteutumisessa. Vastaajat näkivät sen, että kiireetön kohtaaminen voisi toteutua parhaalla mahdollisella tavalla, tulisi kokoontumispaikan olla asianmukainen, riittävän suuri ja tarpeen mukaan muunneltavissa oleva.

” Toivotaan parempaa tilaa perhekahvilalle, sellaista, joka olisi mahdollista jakaa eri toimintoja varten, ihanaa olisi, jos lapsille olisi leikkipiha”

5.4.2 Vapaaehtoiisiin perhekahvilaohjaajiin ja työntekijöihin liittyvät kehittämisen kohteet

Aineistosta nousi selkeästi esille perhekahvilan vapaaehtoiisiin ohjaajiin sekä työntekijöihin liittyvä kehittämisen kohde. Vastauksista ilmeni, että perhekahvilat toimivat pääasiassa vapaaehtoisten voimin. Osassa vastauksista kuitenkin ilmeni, että perhekahvilassa toimi osa-aikainen työntekijä. Tämä koettiin erittäin positiivisena asiana ja sen koettiin helpottavan sitä, että perhekahvilassa kävijät tulevat kohdatuksi ja huomatuksi. Nähtiin, että työntekijöiden ja vapaaehtoisten määrällä on vaikutusta siihen, kuinka hyvin vanhemmuuden tuki pystyy toteutumaan perhekahvilan toiminnassa.

” Vapaaehtoisten määrällä perhekahviloiden toiminnassa on suuri merkitys. Jos kaikki on yhden vapaaehtoisen vastuulla, vapaaehtoisella ohjaajalla voi olla kiire. Kiire vaikuttaa siihen, kuinka hyvin hän ehtii huomioida jokaista kävijää”

”Tällä hetkellä tilanne on perhekahvilassamme hyvä. Perhekahvilassa on vapaaehtoisten lisäksi yksi osa-aikainen työntekijä. Yksi aikuinen ilman lapsia antaa paremman mahdollisuuden kiireettömään kohtaamiseen. Kiireetön kohtaaminen toteutuu paremmin, kun on enemmän lisäkäsia käytännön asioiden hoitamiseen”

”Näemme riittävän vapaaehtoisten määrän kehittämiskohteena”

Vapaaehtoisten ja työntekijöiden lisäksi perhekahviloihin toivottiin sellaisia vapaaehtoisia perhekahvilaohjaajia, joilla ei olisi omia lapsia mukana kahvilassa. Osa vastaajista koki, että omien lasten läsnäolon vaikeuttaa kiireettömän kohtaamisen toteutumista perhekahviloissa. Lapsettomalla henkilöllä olisi parempi mahdollisuus keskittyä kävijöihin ja heidän kiireettömään kohtaamiseensa. Vastaajat ehdottivat, että mukaan pyydetäisiin esimerkiksi lähihoitajaopiskelijoita, kerho mummoja- tai pappoja tai vaikka esimerkiksi aloitettaisiin kehittää korttelimummo toimintaa. Perhekahviloihin toivottiin vapaaehtoisten perhekahvilaohjaajien lisäksi myös työntekijöitä, esimerkiksi osa-aikaisia palkattuja työntekijöitä, jotka voisivat tukea ja vahvistaa kiireettömän kohtaamisen toteutumista vapaaehtoisten rinnalla.

Työntekijöiden ja vapaaehtoisten ohjaajien lisääminen perhekahviloissa nähtiin oleelliseksi myös käytännön järjestelyjen näkökulmasta. Vastauksista ilmeni, että paikkojen järjestelyvastuu voi olla vapaaehtoiselle yksin liian rankka, varsinkin omien lasten hoidon ohella. Tähän asiaan ratkaisuksi ehdotettiin aiemmin mainittujen keinojen lisäksi piirin palkkaamaa kiertävää perhekahvilatyöntekijää. Kiertävä työntekijä tulisi käytännön järjestelijäksi perhekahvilaan, jotta perhekahvilavastaavat ja ohjaajat voisivat paremmin keskittyä vanhempien kanssa käytävään hyvään, vertaisuuteen keskittyvään ja vanhemmuutta tukevaan keskusteluun.

5.4.3 Ilmapiiriin liittyvät kehittämisen kohteet

Perhekahviloiden ilmapiiri ja sopiva kävijämäärä nousivat myös kehittämisen kohteiksi. Vastauksissa perhekahviloiden ilmapiiriä pidettiin pääasiassa jo nyt hyvänä, mutta samalla todettiin, että ilmapiiri ei pysy yllä itsestään, vaan hyvää ilmapiiriä täytyy koko ajan kehittää ja pitää yllä. Perhekahvilan vapaaehtoisten ohjaajien rooli tunnistettiin ilmapiirin ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Ohjaajilta ja työntekijöiltä toivottiin aktiivista otetta ilmapiirin kehittämisessä, sekä rentoa asennetta ja helposti lähestyttävyyttä.

” Me ollaan jo nyt niin hyviä, ilmapiiriä on tarkoituksella muutettu paremmaksi, haluttu tuoda hyvää henkeä ja ilmapiiriä. Työtä pitää kuitenkin edelleen jatkaa ja kehittää ”

Ilmapiirin kehittämisessä nähtiin olevan tehtävää jokaisella kävijällä ja hyvän sekä kannustan ilmapiirin luomisen mahdollistamiseen toivottiin jokaisen kävijän osallistuvan. Nähtiin, että

jokaisella kävijällä on mahdollisuus vaikuttaa ilmapiiriin omalla toiminnallaan, puheillaan ja käytöksellään.

Perhekahviloiden kävijämäärällä koettiin olevan vaikutusta kiireettömän kohtaamisen toteutumiseen. Liian suuri määrä kävijöitä kerralla, vaikeuttaa kohtaamisen mahdollistumista ja liian pieni kävijöiden määrä taas vaikeuttaa vertaistuen toteutumista. Sopivaksi kävijämääräksi perhekahvilassa kohtaamisen näkökulmasta koettiin olevan 4-10 vanhempaa lapsineen. Perhekahvilan tilalla, lasten iällä ja lukumäärällä nähtiin olevan vaikutusta siihen, mikä on sopiva kävijämäärä. Kehittämisen näkökulmasta esimerkiksi perhekahvilan kestolla nähtiin voivan vaikuttaa kävijämäärään ja sitä kautta kiireettömän kohtaamisen toteutumiseen.

5.5 Minimien 2 kehittämiskohteita

Minimin 2 kehittämiskohteiksi tai keinoiksi, joilla vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla, nähtiin seuraavat asiat: vanhempien toiveiden kartoittaminen, yhteisvastuullisuuden lisääminen sekä kävijöiden vähemmistön erityinen huomioiminen. Vastauksista kävi esille myös sama asia kuin minimin 1 kohdalla: vapaaehtoisia ja palkattuja työntekijöitä toivottiin lisää mukaan toimintaan. Heidän lisääminen nähtiin erittäin tärkeänä kehittämiskohteena ja keinona minimin 2 paremmin toteutumiselle.

5.5.1 Vanhempien toiveiden kartoittaminen

Aineistosta kävi esille tarve kerätä systemaattisemmin vanhempien mielipiteitä ja kehittää toimintaa saadun palautteen perusteella. Vastaajat näkivät, että jo nyt vanhempia kuullaan ja heiltä kysytään mielipiteitä sekä kerätään palautetta. Toivottiin kuitenkin systemaattisempaa palautteen keräämistä ja sen pohjalta toiminnan muokkaamista. Minimien 1 kohdalla oli nähtävissä myös toiveita vanhempien toiveiden kartoittamisesta, mutta minimien 2 kohdalla tämä toive tuotiin selkeämmin esille. Vanhempien toiveiden kuulemisen ja sen mukaan toimimisen nähtiin erityisesti olevan yhteydessä siihen, että vanhemman itsetunto ja oma toimijuus voivat vahvistua.

”Meillä kuunnellaan jo nyt vanhempien toiveita, mutta ainahan sitä on hyvä kehittää, valmista ei tule koskaan”

”Kerätä systemaattisemmin kävijöiden mielipiteitä sekä toiveita sekä myös toteuttaa niitä vielä nykyistä paremmin”

Perhekahvilatoimintaan toivottiin myös lisää asiantuntijavetoista toimintaa, kuten erilaisia teemailtoja ja luentoja. Aineistosta kävi esille, että vanhempien tietoa lisäämällä voidaan vahvistaa ja tukea heidän vanhemmuuttaan. Asiantuntija vetoinen keskustelu vanhemmuudesta, kasvatuksesta tai vanhemmuuden haasteita nähtiin olevan vanhemmuutta tukevaa toimintaa. Vanhemmille suunnatun ohjelman lisäksi toivottiin ohjattua toimintaa myös lapsille.

”Toivotaan lisää vertaistuki-iltoja ja teemaluentoja vanhemmuuteen liittyvistä asioista”

”Järjestetään lapsille helppoa ja kiinnostaa puuhaa, esim. jumppaa tai jumppasaliin leluja houkuttelevasti esille, jotta vanhemmat voivat lasten leikkiessä jutella ja kohdata toisiaan hyvässä ja arvostavassa hengessä”

5.5.2 Yhteisvastuullisuuden lisääminen

Erityisesti vanhemman oman toimijuuden nähtiin lisääntyvän yhteisvastuullisuuden avulla. Perhekahvilatoimintaan toivottiin, lisää yhteisvastuullisuutta ja yhteisvastuullisuudesta keskustelemista. Yhteisvastuullisuuden nähtiin olevan ihan käytännön asioita, kuten jälkien siivoamista ja lelujen paikoilleen laittamista. Toisaalta yhteisvastuullisuuden nähtiin olevan myös sitä, että yhdessä huolehditaan kaikkien hyvinvoinnista perhekahvilassa ja tarvittaessa autetaan toista. Vastaajien mukaan yhteisvastuullisuuden lisääntyminen perhekahviloissa, lisäisi kävijöiden viihtyvyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

”Kävijöiden kanssa tulisi entistä enemmän keskustella siitä, että jokainen siivoaa omat jälkensä ja laittaa lelut paikoilleen. Yhteisvastuullisuudesta perhekahvilassa olisi hyvä keskustella yhdessä, ketään syyllistämättä.”

”Keskustelua omatoimisesta paikkojen huolehtimisesta ja siivouksesta (lasten lelut, omat astiat yms.)”

”Pyritään lisäämään yhteisvastuullisuutta myös sillä tavalla, että pidetään yhdessä huolta lapsista. Annetaan enemmän positiivista palautetta, jos lapset esimerkiksi leikkivät kivasti tai jotain muuta”

Perhekahvilalla nähtiin olevan rooli siinä, että vanhempien yhteisvastuullisuuden tunnetta ja käytännön toimintaa voisi viedä myös perhekahvilan ulkopuolelle. Perhekahvila nähtiin paikkana, jossa vanhemmat voivat luoda verkostoja ja mahdollisesti esimerkiksi toimia lastenvahteina toisten lapsille. Kehittämisen näkökulmasta toivottiin, että perhekahviloissa lisättäisi ja ylläpidettäisi keskustelua yhteisvastuullisuudesta ja toisten huomioimisesta myös perhekahvilan ulkopuolella.

5.5.3 Läheisverkoston huomioiminen ja mukaan ottaminen

Läheisverkoston huomioimisessa ja mukaan ottamisessa nähtiin kehittämisen tarpeita. Erityisesti esille tuotiin, että kahvilassa kävijöiden vähemmistöjä tulisi huomioida ja ottaa mukaan toimintaan. Kävijöiden vähemmistöllä perhekahviloissa tarkoitettiin esimerkiksi isiä ja isovanhempia, jotka ovat selkeästi vähemmistö perhekahvilan kävijöistä. Aineiston mukaan suurin osa kävijöistä nähtiin olevan äitejä lastensa kanssa. Läheisverkoston mukaan ottamisesta toivottiin käytävän keskustelua perhekahviloissa.

”Isät ja isovanhemmat tulisi huomioida erityisesti, he ovat kuitenkin kävijäkunnassa vähemmistö. Tällä voisi rohkaista myös muita isiä ja isovanhempia tulemaan perhekahvilaan, ajatuksena, että hyvä kello kauas kuuluu...”

Vastaajat tunnistivat läheisverkoston merkityksen perheiden jaksamisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Aineistosta kävi esille, että kaikilla perheillä ei ole saatavilla läheisverkostoa, tällöin perheen ympärillä olevalla sosiaalisella yhteisöllä voi olla merkittävä rooli vanhemmuudelle. Sosiaalinen yhteisö voi läheisverkoston rinnalla tukea vanhempia niin emotionaalisesti kuin käytännöllisesti. Vastaajat näkivät, että esimerkiksi perhekahvila voi olla se paikka, jossa voi tuntea kuuluvansa johonkin sosiaaliseen yhteisöön ja saada sitä kautta tarvitsemaansa apua ja tukea. Läheisverkoston huomioimisen ja tukemisen keinoihin toivottiin lisää kouluttamista ja neuvoja. Asia koettiin haastavana ja siitä haluttiin jatkaa keskustelua perhekahviloissa.

6 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tarkastellut vanhemmuuden tukemista kolmannen sektorin ylläpitämissä perhekahviloissa. Olen pyrkinyt selvittämään sitä, kuinka Pirkanmaalla tuotetut vanhemmuuden tuen minimi 1 ja 2 nähdään toteutuvan tällä hetkellä perhekahviloissa ja kuinka minimien toteutumista niiden toiminnassa voisi jatkossa kehittää. Tutkimukseni on pyrkinyt avaamaan vanhemmuuden haasteita ja vanhemmuuden tukemista yhteiskunnallisena ilmiönä sekä tuomaan esille erityisesti kolmannen sektorin roolia vanhemmuuden tukemisessa.

Tutkimukseni on toteutettu kahta eri aineiston keräys menetelmää käyttäen. Aineisto on kerätty Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen piirin paikallisyhdistysten jäseniltä. Hallituksen jäsenet vastasivat ensin henkilökohtaiseen kyselylomakkeeseen ja kävivät tämän jälkeen ryhmäkeskustelun, josta he laativat yhteenvedon.

Yhteiskunta ympärillämme muuttuu ja myös vanhempana toimimisen vaatimukset ovat jatkuvassa murroksessa. Muuttuva kulttuuri ja kasvatusympäristö luovat perheille paljon uusia mahdollisuuksia, mutta ne luovat myös uusia vaatimuksia ja stressitekijöitä vanhemmuuteen. Monet vanhemmat kokevat voimattomuutta ja väsyvät lasten hoitamisen ja kasvatuksen vaatimusten alla. Eri-ikäisten lasten vanhemmilta odotetaan eri asioita ja perhe-elämään kohdistuvat muutokset heijastuvat vanhemmuuteen ja vanhempien jaksamiseen. Vanhempien jaksamista ja vanhemmuutta uhkaavina tekijöinä pidetään esimerkiksi työn ja perhe-elämän yhteensovittamista, sosiaalisten tukiverkoston puutetta sekä perherakenteiden muuttumista ja moninaistumista. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4–7.)

Vanhemmuudessa tapahtuvat muutokset ja tämän päivän haasteet on tunnistettu myös Pirkanmaan LAPE-hankkeessa. Hankkeen käsikirjassa todetaan, että Pirkanmaalla toteutettavassa vanhemmuuden tukemisen käytännön työssä on huomattu tarve varmistaa perheille riittävät vanhemmuuden tuen palvelut ja toiminnot. Taustalla on ajatus, että asiakas olisi aina oikealla ovella ja että apua ja tukea olisi perheisiin saatavissa tasalaatuisesti ja oikea-aikaisesti. Vanhemmuuden tuen kenttä on laaja ja se kattaa niin julkiset, kuin kolmannen sektorin palvelut, hyvin varhaisessa vaiheessa tapahtuvasta vanhemmuuden tukemisesta intensiivisempään tukeen asti. Vanhemmuuden tuen kentän laajuus asettaa haasteita yhdenmukaisten ja tasalaatuisten

palveluiden tuottamiselle ja arvioimiselle. Tämän vuoksi Pirkanmaalla toiminut LAPE-työryhmä on laatinut vanhemmuuden tuen minimien työhuoneentaulun. (Lape Pirkanmaa, käsikirja 2019.)

Tutkielman laajuuden puitteissa olen pystynyt tutkimaan kahden ensimmäisen minimin toteutumista perhekahviloissa. Jatkossa myös muiden minimien toteutumista MLL:n perhekahviloiden toiminnassa voisi tutkia samalla tavalla. Vanhemmuuden tuen minimien tulisi olla vanhemmuuspuheen ydin ja näin ollen läpi leikata kaikki vanhemmuuden tuen palvelut Pirkanmaalla. Tähän ajatukseen perustuen vanhemmuuden tukemista minimien kautta tarkasteltuna tulisi voida tutkia, millä tahansa sektorilla ja missä tahansa vanhemmuuden tukea toteuttavassa paikassa Pirkanmaalla. On selvää, että jokaisella vanhemmuuden tukea tuottavalla toimijalla on omat näkökulmansa ja oma tehtävänsä vanhemmuuden tukemisessa, eikä täysin kaikille sopivaa tapaa tai toimintamallia ehkä voidakaan koskaan saavuttaa. Pohdittavaksi jää se, kuinka eri sektoreilla toimivat vanhemmuuden tukea tuottavat tahot tulevat jatkossa hyödyntämään, tarkastelemaan ja kehittämään minimien mukaista vanhemmuuden tuen toteutumista omissa palveluissaan.

Tutkimuksen tuloksista käy esille se, että MLL:n perhekahviloissa vanhemmuuden tuki toteutuu jo monelta osin minimeissä esitellyllä tavalla. Kyselyyn vastaajat tunnistivat monia käytännön asioita ja tapoja, joilla vanhemmuutta tuetaan perhekahviloissa tällä hetkellä. Vastauksista oli selkeästi löydettävissä myös niitä osa-alueita, joiden kehittämisen avulla vanhemmuuden tuki voisi toteutua vielä nykyistä paremmin minimien määrittelemillä tavoilla MLL:n perhekahviloissa.

Vastauksia tutkimalla ja kategorisoimalla päädyin luomaan molempien minimien tarkastelun helpottamiseksi pääotsikoita. Nämä pääotsikot ovat niitä vanhemmuuden tukemisen elementtejä, joilla minimien 1 ja 2 nähdään toteutuvan tällä hetkellä perhekahviloissa. Tähän tutkimukseen osallistuvat näkivät vertaistuen molempien minimien kohdalla tärkeimmäksi vanhemmuuden tukemisen keinoksi. Vertaistuen avulla vanhempien nähtiin tulevan kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi. Myös vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen nähtiin tapahtuvan ennen kaikkea vertaistuen avulla.

Vertaistuen nähtiin vahvistavan vanhemman riittävyiden tunteita, antavan käytännön vinkkejä ja neuvoja vanhempana toimimiseen, lisäävän varmuutta omasta vanhemmuudesta sekä lisäävän realistisuutta vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Vastaajat pitivät tärkeänä myös vertaistuen vastavuoroisuutta. Nähtiin, että vertaissuhteessa on mahdollista olla samanaikaisesti

sekä tuen antajan että tuen saajan roolissa ja sen nähtiin tuottavan positiivisia asioita niin saajassa kuin antajassa. Näitä tutkielmasta esiin tulleita näkökulmia vahvistaa myös Eija Erosen (2017) väitöskirja. Hän toteaa vertaistukea ja vertaisryhmiä käsittelevässä tutkimuksessaan, että vertaistuki merkitsee osallistujille usein juuri kohtaamista ja kohdatuksi tulemista. Sekä vertaistuki että ammatillinen auttaminen palautuvat usein kohtaamisiin, jotka toteutuvat tuen antamisen ja vastaanottamisen mahdollistavassa, luotettavaksi luonnehditussa ilmapiirissä. (Eronen, 2017.)

Vastauksista oli tulkittavissa, että minimin 1) Kiireetön kohtaaminen kohdalla, muita tunnistettuja vanhemmuuden tuen tapoja olivat: nähdyksi ja kuulluksi tuleminen, vanhemmat aloitteen tekijöinä ja käytännön toiminta. Nähtiin tärkeäksi että, jokainen perhekahvila kävijä huomataan ja kohdataan rauhallisesti ja kiireettömästi. Nähdyksi ja kuulluksi tuleminen liitettiin vastauksissa konkreettiseen huomaamiseen ja kohtaamiseen, sekä vanhemman arvostamiseen. Vanhempien mahdollisuuden olla aloitteen tekijöinä, nähtiin olevan yhteydessä kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi tulemisen kokemukseen. Vanhempien vaikuttamismahdollisuuksien perhekahvilan toimintaan, nähtiin olevan tilannekohtaista sekä tulevaisuuteen suuntautuvaa. Arkiset käytännölliset asiat tulivat selkeästi esille siinä, kuinka vanhemmuuden tuen minimi 1 voi toteutua perhekahviloissa. Vastauksista voidaan tulkita, että käytännön asioiden toimivuus antoi mahdollisuuden minimin 1 toteutumiseksi emotionaalisenä tukena eli kuulemisena, kuuntelemisena ja arvostamisena.

Minimin 2) Huomaa hyvä vanhemmassa, itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen kohdalla tämän hetkiseksi vanhemmuuden tuen toteutumisen elementeiksi vertaistuen lisäksi nähtiin: positiivinen ilmapiiri, erilaisuuden hyväksyminen sekä positiivisiin asioihin kiinnittyminen. Aineistosta ilmeni, että hyvän ja kannustavan ilmapiirin merkitys tunnistettiin molempien minimien mahdollistajana. Ilmapiirillä nähtiin kuitenkin olevan merkitystä erityisesti vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen mahdollistajana. Positiivisen, kannustavan ja kunnioittavan ilmapiirin nähtiin olevan edellytys sille, että vanhemman itsetunto ja oma toimijuus voivat ylipäänsä vahvistua.

Aineistosta voidaan tulkita, että jokaisen oikeus olla oma itsensä ja toteuttaa vanhemmuutta omalla tavallaan nähtiin erilaisuuden hyväksymisenä. Perhekahviloissa käy paljon erilaisia ja eri sosioekonomisen luokan omaavia ihmisiä. Erilaisuuden hyväksyminen voi jo itsessään olla itsetuntoa ja omaa toimijuutta vahvistava tekijä, eikä kävijän sosioekonominen luokka määrittänyt

kohtaamisia. Erilaisuus nähtiin voimavarana, voimavara syntyi uskalluksesta kuunnella ja ottaa selvää erilaisten kävijöiden mielipiteistä, tavoista ja tottumuksista. Positiivisiin asioihin kiinnittyminen nähtiin yhtenä elementtinä vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistumisessa. Positiivisiin asioihin kiinnittymisen nähtiin jättävän vähemmän tilaa negatiivisten ja huonosti toimivien asioiden huomioimiselle. Vastaajien mukaan kannustamalla ja positiivista palautetta antamalla voidaan vahvistaa vanhemman itsetuntoa ja kokemusta siitä, että olen riittävä ja paras vanhempi omille lapsilleni.

Läheisverkoston huomioimisen tärkeys ja perherakenteiden muuttuminen on tunnistettu, niin LAPE-ohjelmassa, kuin minimeissäkin. Broberg (2010) toteaa, että yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten seurauksena monimuotoistuvat perhesuhteet ovat arkipäivää yhä useammalle lapselle. Perheiden moninaistuminen on tuonut yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön huolen lasten hyvinvoinnista muuttuvien perheolosuhteiden keskellä. Perhe ei ole enää staattinen, vaan siihen kuuluvat oleellisena osana uudelleen määrittelyt ja neuvotteluprosessit. (Broberg, 2010.) LAPE-ohjelman lisäksi myös Brobergin (2010) näkemys haastaa niin julkisia toimijoita, kuin kolmannenkin sektorin toimijoita laajentamaan vanhemmuuden tukea perheen läheisverkostoon ja sosiaaliseen piiriin. Tutkielmassa haluttiin myös selvittää sitä, kuinka perheiden luontaiset tukiverkostot tulevat huomioiduiksi perhekahvilan toiminnassa. Vastauksista oli nähtävissä, että tällä hetkellä läheisverkoston mukaan ottaminen nähtiin pääasiallisesti tapahtuvat tiedotuksen avulla. Kahvilaan toivotettiin myös kaikki läheiset tervetulleiksi. Ennen kaikkea vastaajat toivoivat lisää keskustelua aiheesta ja koulutusta siihen, kuinka tulevaisuudessa läheisverkostoja voisi huomioida paremmin.

Toiminnan kehittämisen näkökulmasta keskeisenä johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että vastaajat halusivat jatkaa keskustelua vanhemmuuden tuen minimien toteutumisesta perhekahviloissaan sekä kaipasivat lisää tietoa ja koulutusta aiheeseen liittyen. Vastaajat olivat pääasiallisesti ymmärtäneet kysymykset ja minimien tarkoituksen, mutta vastauksista oli havaittavissa jonkin verran sitä, että vanhemmuuden tukeen ja vanhemmuuden tuen minimeihin liittyvät termit pidettiin vaikeina tai niiden tarkoitusta ei täysin ymmärretty. Esimerkiksi ”vanhemman oman toimijuuden” käsite oli joidenkin vastaajien mielestä vaikea ymmärtää. Koulutuksen kautta olisi mahdollista lisätä tietoutta vanhemmuuden tukemisesta yleisellä tasolla,

ajankohtaisesta lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmasta, perhekeskustoimintamallista sekä vanhemmuuden tuen minimeistä ja niiden tarkoituksesta ja toteutumisen seurannasta.

Koulutuksen ja tiedon lisäämisen lisäksi nähtiin tarve saada lisää vapaaehtoisia sekä muuta henkilökuntaa mukaan toimintaan. Riittävän henkilöstön nähtiin olevan yhteydessä siihen, että vanhemmuuden tuki voisi toteutua nykyistä paremmin perhekahviloiden toiminnassa. Vastaajat kokivat, että mikäli perhekahviloissa olisi enemmän vapaaehtoisia, voisi sillä olla positiivisia vaikutuksia niin ilmapiiriin, käytännön toimintaan, kuin itse mahdollisuuteen toteuttaa vanhemmuuden tukemista minimeissä esiintyvillä keinoilla. Henkilöstöön liittyvissä kehittämiskohteissa, johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että vapaaehtoiset perhekahvilaohjaajat haluaisivat kohdata kävijät paremmin ja antaa heille aikaa ja huomiota vielä nykyistä enemmän, mutta käytännön asioiden hoitaminen vie tällä hetkellä aikaa kohtaamiselta ja keskustelulta.

Ryhmäkeskustelun yhteenvetoihin vastaajat olivat sisällyttäneet myös palautetta tutkielman tekijälle. Yhdistyksiltä saadusta palautteesta käy esille, että käydyt keskustelut vanhemmuuden tuesta ja minimien toteutumisesta perhekahviloissa ovat antaneet paljon MLL:n paikallisosastoille. Yhteinen keskustelu koettiin sen haasteellisuudesta huolimatta hyväksi ja sen avulla huomattiin myös muita perhekahvilan toimintaan liittyviä kehittämiskohteita.

Eräässä kyselyyn vastanneen yhdistyksen palautteessa todettiin, että tutkimuksen aihe ja kysymykset aiheuttivat hämmennystä. Palautteessa osallistujat olivat pohtineet vapaaehtoisten perhekahvilaohjaajien vastuuta ja velvollisuuksia. Esille nousi se, että kysymykset johdattivat ajattelemaan perhekahvilan vapaaehtoisten ohjaajien vastuun ulottuvan "tavallisen jutustelun" lisäksi paljon syvempään ja tätä myötä asiantuntevamman keskustelun ja ilmapiirin vetämiseen. Yhdistyksen palautteen pohjalta voidaan herätä pohtimaan sitä, minkä verran vapaaehtoisilta voidaan odottaa systemaattista vanhemmuuden tukemista ja milloin olisi tarvetta lisätä asiantuntijavetoista työvoimaa perhekahvilatoiminnassa. Yhteiskunnassamme käytävästä keskustelusta ilmenee, että kolmannesta sektorista on kehittymässä entistä näkyvämpi sosiaalipoliittinen toimija ja lisääntyneen palkkatyön osuuden myötä kolmannen sektorin sisällä on tapahtunut myös merkittävää ammatillistumiskehitystä. (Esim. Julkunen 2007; Meremies & Pättiniemi 2010; Alavaikko 2007). Tämä haastaa kolmannen sektorin sisällä toimivia järjestöjä ja yhteisöjä pohtimaan sitä, millaista vanhemmuuden tukea he haluavat jatkossa olla kehittelemässä

ja millaisella roolilla he haluavat olla jatkossa ottamassa osaa vanhemmuuden tukemiseen yhteiskunnassamme.

Palaute herättää pohtimaan myös sitä, mihin suuntaan MLL:n perhekahviloissa tapahtuvaa vanhemmuuden tukemista halutaan jatkossa kehittää. Perhekahvilat toimivat tällä hetkellä omalla painollaan, vanhemmuuden tukeminen pohjautuu suurimmassa määrin vertaistukeen ja samassa elämäntilanteessa olevien arvostavaan kohtaamiseen. Mikäli perhekahviloissa halutaan tulevaisuudessa tukea vanhempia systemaattisemmin ja herätellä keskustelua vanhemmuudesta, arjessa selviämisestä tai tukiverkostoista, tarvitaan siihen selkeät toimintatavat ja riittävä ohjaus. Perhekahviloissa ja vapaaehtoistoiminnassa on todella paljon potentiaalia, mutta ilman riittävän vahvaa ohjausta ja koulutusta tästä potentiaalista jäisi käyttämättä paljon.

Toivon tutkielmani jatkavan ja täydentävän keskustelua tämän päivän vanhemmuuden haasteista sekä siitä, millaisilla keinoilla näihin haasteisiin yhteiskunnassamme tulevaisuudessa vastataan. Erityisesti toivon, että tutkielma tuo esille lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa sekä auttaa lukijoita hahmottamaan yksinkertaisella tavalla sitä, mitä muutosohjelmalla tarkoitetaan. Toivon työn avaavan myös kolmannen sektorin roolia vanhemmuuden tukemisessa sekä herättävän keskustelua kolmannen sektorin monista erilaisista mahdollisuuksista tukea vanhemmuutta tulevaisuudessa.

Vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukemisesta on Suomessa tutkittu laajasti ja monesta eri näkökulmasta. Sen sijaan perheiden läheis- ja tukiverkostoista sekä niiden huomioimisesta vanhemmuuden tukemisessa löytyi tutkimustietoa todella niukasti. Tämän vuoksi monipuoliselle, monimuotoistuvat perhesuhteet ja läheisverkoston merkityksen huomioonottavalle vanhemmuuden tukemisen jatkotutkimukselle olisi tulevaisuudessa erittäin hyvin tilaa.

LOPPUSANAT

Lopuksi voin todeta, että pro gradu -tutkielman tekeminen on ollut itselleni pääasiassa mielekästä, vaikkakin välillä hyvin vaikeaa. Olen kuitenkin saanut paljon apua tutkielman tekemiseen ja erityisesti haluan kiittää MLL:n Hämeen piirin järjestöpäällikköä Tia Valdenia hyvästä yhteistyöstä.

Tutkielman tekeminen on kirkastanut itselleni näkemystä siitä, mihin lapsi- ja perhepalveluiden uudistamisella yhteiskunnassamme pyritään, sekä sitä, mitä ohjelmassa ja yhteiskunnassa käytävässä keskustelussa tarkoitetaan eri sektorien välisellä yhteistyöllä. Perhe ja peruspalveluministeri Annika Saarikko on mielestäni kiteyttänyt sen osuvasti. *”Lasten ja perheiden arki on mielettömän iso kokonaisuus. Perheiden kannalta ei ole olemassa hallinnonalarajoja tai moniammatillisia toimijoita, on vain kokemus siitä, että meitä autetaan, että me kelpaamme ja että me riitämme”*. (Saarikko 2018)

Nyt voin päättää tämän oppimisprosessin kiitollisena, onnellisena ja ennen kaikkea entistä varmempana siitä, että vanhemmuuden tukeminen yhteiskunnassamme on tärkeä yhteinen asiamme. Lapsi kasvaa ja kehittyy vanhemmiltaan saamiensa rajojen, rakkauden, tiedon, taidon ja ymmärryksen avulla ja näillä asioilla on kauaskantoiset vaikutukset lapsen elämään.

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (2007) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittavalle tutkijalle. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Alavaikko, Mika (2007) Valtakunnallisen sosiaalipolitiikan loppu keskitetystä ohjauksesta alueellisiin kehittämishankkeisiin. Teoksessa Kati Rantala & Pekka Sulkunen (toim.) Projektityhteiskunnan käänköpuolia. Helsinki: Gaudeamus, 39–55.

Anttonen, Anneli & Sipilä, Jorma (2010) Universalismi Britannian ja Pohjoismaiden sosiaalipolitiikassa. *Janus* 18, (2): 104–120.

Aunola, Kaisa (2005) Kasvatus ja vanhemmuus: Tutkimuksen traditiot ja haasteet. *Psykologia*, 40: (4).

Begle, Angela & Dumas, Jean (2011) Child and parental outcomes following involvement in a preventive intervention: Efficacy of the PACE program. *The Journal of Primary Prevention*, 32 (2), 67–81.

Bettelheim, Bruno (1988) *Kyllin hyvät vanhemmat*. Kirja lastenkasvatuksesta. Juva: WSOY.

Broberg, Mari (2010) *Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi*. Helsinki: Väestöliiton tutkimuslaitos.

Coleman, John C. (1997) The parenting of adolescents in Britain today. *Children and Society* 11 (1), 47–105.

Coplan, Robert & Bowker, Anne & Cooper, Suzanne (2003) Parenting daily hassles, child temperament and social adjustment in preschool. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 376–395.

Crnic, Keith, & Low, Christine (2002) Everyday stresses and parenting. Teoksessa M. H. Bornstein (toim.), *Handbook of parenting: Vol. 5. Practical issues in parenting*, 2. painos Mahwah, NJ: Erlbaum, 243–267.

Daly, Mary (2013) Parenting support policies in Europe. *Families, Relationships and Societies* 2, (2), 159–174.

Eirola, Raija (2003) Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet: perheohjauksen arviointi. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisuja.

Erikson, Esa & Arnkil, Tom (2012) Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes, oppaita 60. Tampere: Juvenes Print.

Eronen, Anne & Hokkanen, Liisa & Kinnunen, Petri & Lehto-Pusa, Päivi & Rönnerberg, Leif & Särkelä, Riitta (1995) Hyvinvoinnin verkostoja näkyvissä. Kuntien ja järjestöjen näkemyksiä sosiaalisen tuen tuottamisesta. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto.

Eronen, Eija (2017) Kohtaamisia, katkoksia ja sidoksia. Tutkimus Supermammojen vertaisryhmän äitityöstä. Tampere: Tampere University Press.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2000) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Featherstone, Brid & Morris, Kate & White, Sue (2013) A marriage made in hell: Early intervention meets child protection. *British Journal of Social Work*.

Forssén, Katja & Laine, Kaarina & Tähtinen, Juhani (2002) Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa. Teoksessa Kirsi Juhila & Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) *Marginaalit ja sosiaalityö*. Jyväskylä: Korpilampi, 81–104.

Gillies, Val (2005) Meeting parents needs? Discourses of ‘support’ and ‘inclusion’ in family policy. *Critical Social Policy* 25, (1): 70–90.

Goldsmith, Daena J. & Albrecht, Terrance L. (2011) Social Support, Social networks, and Health. Teoksessa Thompson, Teresa L. & Parrot, Roxanne & Nussbaum, Jon F.: *The Routledge Handbook of Health Communication*. Second Edition. New York: Routledge, 335.

Halme, Nina (2009) Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Helsinki: Yliopisto paino.

Halme, Nina & Vuorisalmi, Merja & Perälä, Marja-Leena (2014) Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. Tampere: Juvenes Print

Hiitola, Johanna (2015) Sukupuoli, luokka ja etnisyys huostaanottoasiakirjoissa. Tampere University Press.

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme Helena (2001) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hokkanen, Liisa (2011) Vertaistuki ja vammaispalvelut. Teoksessa Aila Järvikoski & Jari Lindh & Asmo Suikkanen (toim.) Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 284–298.

Holland, Sally (2004) Child and family assessment in social work practice. London: SAGE Publications.

House, James (1981) Work, Stress and Social Support. Reading, M.A: Addison-Wesby.

Hovi-Pulsa, Raija (2011) Arkilähtöinen perhetyö, strukturoitua avoimuutta. Lisensiaattitutkimus. Yhteiskuntatieteen laitos. Itä-Suomen yliopisto.

Hurtig, Johanna (2003) Lasta suojelemissa. Etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.

Hyväri, Susanna (2005) Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylund Marianne & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Arvot, anti ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 214–235.

Jallinoja, Riitta (2001) Perheen aika. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Jallinoja, Riitta (2006) Perheen vastaisku. Familistisia käännteitä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.

Jallinoja, Riitta & Hurme, Helena & Jokinen, Kimmo, toim. (2014) Perhetutkimuksen suuntauksia. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Kimmo & Kuronen, Marjo (2011) Research on Families and Family Policies in Europe Major Trends. Teoksessa Uwe Uhlenhorff, Marina Rupp & Matthias Euteneuer (toim.) Wellbeing of Families in Future Europe. Challenges for Research and Policy. Familyplatform, Families in Europe Volume 1, 13–118.

Julkunen, Raija (2001) Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Tampere: Vastapaino.

Julkunen, Raija (2007) Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Stakes.

Juvakka, Essi (2005) Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote. 21–28.

Järvinen, Ritva & Lankinen, Aila & Taajamo, Terhi & Veistilä, Minna & Virolainen, Arja (2007) Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing.

Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi. (2009) Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalland Mirjam & Jari Sinkkonen (2003) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriytyminen. Vantaa: Dark.

Karisto, Antti & Seppälä, Ulla-Maija (2004) Maukas gradu. Valmistusvihjeitä tutkielman tekijöille. Tampere: Vastapaino

Kananen, Jorma (2008) Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja.

Kautto, Mikko (toim), (2006) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Helsinki: Stakes.

Kekkonen, Marjatta (2004) Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa, lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes raportteja 281/2004 Saarijärvi: Gummerrus kirjapaino.

Kerns, Kathryn & Abraham, Michelle & Schlegelmilch, Andrew & Morgan, Theresa (2007) Mother-child attachment in later middle childhoods: Assessment approaches and associations with mood and emotion regulation. *Attachment & Human Development* 1, 33-53.

Kinnunen, Petri (1998) Hyvinvoinnin ruletti. Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Kinnunen, Petri (1999) Sosiaalinen tuki ja kolmas sektori. Teoksessa Liisa Hokkanen & Petri Kinnunen & Matti Siisiäinen (Toim.) Haastava kolmas sektori. Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Jyväskylä: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 102–114.

Kivijärvi, Saira & Rönkä, Anna & Hyväluoma, Johanna (2009) Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä. Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus. 47–68.

Kiviniemi, Kari (2015) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2 Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: Bookwell. 74–88.

Korkiamäki, Riikka (2013) Kaveria ei jätetä! sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Tampere: Suomen Yliopistopaino Juvenes Print.

Kristeri, Irene (2002) Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Kumpusalo, Esko (1991) Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Helsinki: Vap- kustannus.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lammi-Taskula, Johanna & Bardy Marjatta (2009) Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen & Salme Ahlström (Toim.) Lapsiperheiden Hyvinvointi. Helsinki: Yliopiston kirjapaino. 60–67.

Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.) (2014) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Lammi-Taskula, Johanna. & Salmi, Minna. (2008). Huoli jaksamisesta vanhempana. Teoksessa Pasi Moisio & Sakari Karvonen & Jussi Simpura & Matti Heikkilä (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes. 38–60.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma Pirkanmaa (2019) <https://www.pirkanmaa.fi/wp-content/uploads/Asiakas-on-aina-oikealla-ovella-Käsikirja-Lasten-ja-perheiden-palvelujen-muutokseen.pdf>. Viitattu 20.3.2019.

Leerkes, Esther & Siepak, Kathryn (2006) Attachment linked predictors of woman`s emotional and cognitive responses to infant distress. *Attachment & Human Development* 1, 11-32.

Leeman, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija (2016) Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka* (81)5, 586-594.

Leinonen, Jenni (2004) Vanhemmuus lapsen kasvu ympäristön osana. *Psykologia* (3), 176–195.

Malinen, Kaisa & Sevon Eija (2009). Parisuhteen hoitaminen: Suhteiden arkea vai irtiottoja arjessa. Teoksessa: Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (2009) *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-kustannus. 149–176.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, (2019). <https://www.mll.fi/>. Viitattu 16.2.2019.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, (2019). <https://www.mll.fi/vanhemmille/toimintaa-lapsiperheille/perhekahvilat/> Viitattu 7.3.2019.

Marttunen, Mauri (2005) Riittävän hyvä vanhemmuus. Kansanterveyslaitoksen julkaisu. Julkaistu 24.11.2006. (9), 5–6.

Merenmies, Jaana & Pättiniemi, Jaakko (2010) Yhteisö talous ja yhteiskunnalliset yritykset. Teoksessa Heikki Hiilamo & Juho Saari (toim.) *Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin*. Tutkimuksia 27. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 172–204.

Myllärniemi, Anniina (2007) Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä - jäsenyyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Soccan ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja 6/2007. Helsinki: Heikki Waris – Instituutti.

Määttä Paula & Rantala Anja (2010) Tavallisen erityinen lapsi: yhdessä tekemisen toimintamalleja. Helsinki: PS-kustannut.

Nylund, Marianne (2000) Varieties on mutual support and voluntary action. A study of Finnish self-help groups and volunteers. The Finnish Federation for Social and Health, Helsinki.

Nätkin, Ritva (2003) Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16–39.

Patton, Michael (2015) Qualitative evaluation and research methods. Newbury Park: Sage.

Perälä, Marja-Leena & Salonen, Anne & Halme, Nina & Nykänen, Sirpa (2011) Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino.

Pietilä-Hella, Riitta (2010) Tuntemattomista vertaistuttaviksi: esikoisäitien ja -isien perhevalmennusprosessi Espoon uudentyyppisessä perhevalmennuskokeilussa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tutkimuksia, 29. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Piha, Jorma (1999) Lapsikeskeinen perheterapia. Teoksessa Jukka Aaltonen & Raili Rinne (toim.) Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituhaten vaihtuessa. Suomen mielenterveysseuran koulutuskeskus. Helsinki: Gummerus, 14–20.

Pitkänen, Miia (2011) Vastuun paikka. Vanhempien tukeminen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja nro 26. Helsinki: Yliopistopaino.

Rantalaiho, Ulla-Maija (2006) Kun ei tule kuulluksi–lapsiperheiden vanhempien kokemuksia arjesta ja avun tarpeista. Teoksessa Liisa Hokkanen & Maritta Sauvola (toim.) Puhumattomat paikat: Puheenvuoroja perheestä. Oulu: PohjoisSuomen sosiaalialan osaamiskeskus, julkaisusarja 22, 46–77.

Rauramo, Päivi (2012) Työhyvinvoinnin portaat: Viisi vaikuttavaa askelta 2, uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Rautio, Susanna (2016) Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. Jyväskylä: University Printing House.

Rousu, Sirkka (2007) Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi. Helsinki: Kuntatalon paino.

Rusanen, Erja (2011) Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell.

Ruuskanen, Petri & Selander, Kirsikka & Anttila, Timo (2013) Palkkatyössä kolmannella sektorilla. Työ ja yrittäjyys 20/2013. Helsinki: Työ- ja elinkeino ministeriö.

Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.) (2002) Perhe ja vanhemmuus, Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rönkä, Anna & Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina (2009) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salo, Sirpa (2011). Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi. Jyväskylä: University Printing House.

Siitonen, Juha (1999) Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Sihvonen, Ella (2016) Huoli kadonneesta vanhemmuudesta 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa: Lasten kasvatusta ja vastuullinen vanhemmuus. Kasvatus & Aika, 10(1), 72–86.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2019). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Smolej, Mirka (2017) Vapaaehtoistyöstä palveluntuotantoon- kasvava ammatillisuuden vaatimus kolmannen sektorin lastensuojelujärjestö Suomen Iceheart Ry:ssä. Janus lehti, (1) 2017, 4–5.

Tamminen, Tuula (2004) Olipa kerran lapsuus. Juva: WSOY.

TENK: <http://www.tenk.fi/fi/lausuntopyynto-ihmistieteiden-eettiselle-toimikunnalle> Viitattu 20.11.2018.

Tilastokeskus (2017) <https://www.stat.fi/til/perh/index.html>. Viitattu 20.2.2019.

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuominen Anne & Kettunen Tarja & Lindfors Pirjo & Hjelt, Riitta & Hakulinen-Viitanen Tuovi (2011) Varhaisen avun viiveet lasten kehityksellisissä ja psyykkisissä vaikeuksissa. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti, 48(3)

Tampereen Yliopisto (2019) <https://www.tuni.fi/fi> Viitattu 22.3.2019

Turun Yliopisto (2019)

<http://www.utu.fi/fi/sivustot/finnbrain/osatutkimukset/Sivut/mentalisaatiotutkimus.aspx>

Viitattu 19.3.2019

Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta (2004) Lastensuojelun ehkäisevätyö. Teoksessa Annamajja Puonti & Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 159–162.

YK:n Lastenoikeuksien sopimus (LOS) (2019) <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

Vangelisti, Anita (2009) Challenges in Conceptualizing Social Support. Journal of Social and Personal Relationships, 02/2009, (26)1, Lontoo: Sage Publications, 43

Vilén, Marika & Seppänen, Paula & Tapio, Nina. & Toivanen, Riikka (2014) Kohtaamisia lapsiperheissä: menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Vuori, Anne (2012) Vähävaraisten lapsiperheiden hyvä vointi ja sen tukeminen. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: University press.

Lait ja asetukset:

Adoptiolaki 20.1.2012/22

Isyyslaki 13.1.2015/11

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Liite 1

MLL:n Perhekahvilakysely opinnäytettä varten

Hyvä MLL:n paikallisyhdistyksen hallituslainen ja/tai perhekahvilaohjaaja!

Sosiaalityön maisteriopiskelija Elina Kulju on tekemässä pro gradu -tutkielmaa Tampereen yliopistoon. Gradu käsittelee vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukea. Tarkemmin tutkimusongelma rajautuu vanhemmuuden tuen toteutumisen mahdollisuuksiin MLL:n perhekahviloissa. Elina kaipaa nyt teidän asiantuntijoiden arvokkaita näkemyksiä ja ideoita.

Elina on kiinnostunut LAPE-muutosohjelmassa kootun vanhemmuuden ja parisuhteen tuen työhuoneentaulun minimien soveltamismahdollisuuksista MLL:n perhekahviloissa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kuinka minimi toteutuvat tällä hetkellä, ja kuinka tuen toteutumista voidaan jatkossa kehittää MLL:n Hämeen piirin ammatillisen ohjauksen avulla. Graduun on valittu minimeistä kaksi: 1) Kohtaa kiireettömästi ja 2) Vanhemman itsetunnon ja toimijuuden vahvistaminen. Työhuoneentaulu on liitteenä.

Aineisto gradua varten kootaan yhdistyksen hallituksen kokouksessa. On toivottavaa, että tähän kokoukseen kutsutaan mukaan myös perhekahvilaohjaaja/-ohjaajat, mikäli he eivät ole hallituksen jäseniä. Aluksi jokainen mukana oleva jäsen saa täytettäväkseen lyhyen henkilökohtaisen lomakkeen. Tämän jälkeen käydään yhdessä ryhmäkeskustelu lomakkeessa esitetyistä teemoista. Keskustelusta laaditaan muistio. Keskustelua vetämään ja muistiota laatimaan on mahdollista pyytää piiristä paikalle Tia tai Miia. Samalla voidaan jutella myös muista hallituksen ajankohtaisista asioista. Aineisto kerätään ajalla joulukuu 2018 – helmikuu 2019.

Kyselylomakkeet ovat nimettömiä ja käsitellään luottamuksellisesti. Ne välitetään vain graduntekijän käyttöön. Yksittäistä haastateltavaa tai paikallisyhdistystä ei ole mahdollista tunnistaa gradusta. Jokaisella on myös mahdollisuus olla vastaamatta kyselyyn tai olla osallistumatta keskusteluun. Jokaisen aktiivista osallistumista kuitenkin toivotaan, jotta voimme jatkossa vastata yhä paremmin vanhempien toiveisiin vanhemmuuden tuen toteutumiseksi, ja olla vahvasti mukana lapsi- ja perhepalveluiden maakunnallisessa/kunnallisessa kehittämistyössä.

Tampereella 15.11.2018

Elina Kulju

Sosiaalityön maisteriopiskelija
Tampereen yliopisto
Kulju.Elina.P@student.uta.fi

Tia Valden

Järjestöpäällikkö
MLL:n Hämeen piiri
tia.valden@mll.fi

Miia Mustalahti

Koordinaattori
MLL:n Hämeen piiri
miia.mustalahti@mll.fi

MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen yhteiskunta, jossa lapsen etu asetetaan etusijalle ja jossa lapset ja nuoret voivat hyvin.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
Hämeen piiri

Liite 2

Kyselylomake – Perhekahvilagradu 2019/ Elina Kulju

Vanhemmuuden tuen minimien toteutuminen oman paikallisyhdistyksesi ylläpitämässä perhekahvilassa.

Lapsi- ja perhepalveluiden pirkanmaalainen kehittämistyöryhmä (LAPE) on muotoillut vanhemmuuden ja parisuhteen tuen toteuttamisen perustaksi työhuoneentaulun. Taulussa on seitsemän kohtaa eli minimiä, joiden tulisi toteutua vanhemmuuden tukemisessa. Olen valinnut kaksi minimiä tutkimuksen kohteeksi ja pyydän nyt sinua kertomaan oman näkemyksesi siitä, kuinka nämä toteutuvat paikallisyhdistyksesi ylläpitämässä perhekahvilassa.

Tutkimuksen kohteena olevat minimi ovat Kiireetön kohtaaminen ja Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen. Alapuolelle olen kirjoittanut työryhmän laatimat määritelmät minimeistä vastaamisesi tueksi.

1. Minimillä - **Kiireetön kohtaaminen** tarkoitetaan, että:

"Kuulen, kuuntelen, arvostan – näen tarpeet ja toiveet, kunnioitan niitä, vanhempi kokee tullessa kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi."

2. Minimillä - **Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen** tarkoitetaan että:

"Positiivinen vahvistaminen on toimintani lähtökohta. Huomioin toiminnassani molemmat vanhemmat. Perhekäsitykseni on laaja ja se kattaa myös vanhemman luontaisen tukiverkoston. Toimintani tavoitteena on vanhemman oman toimijuuden edistäminen."

VANHEMMAN ITSETUNNON JA OMAN TOIMIJUUDEN VAHVISTAMINEN

3.) Millä tavoin sinun mielestäsi perhekahvilassa toteutuu vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen? Kerro esimerkkejä?

4.) Kuinka vanhemman/vanhempien luontaiset tukiverkostot tulevat huomioituiksi perhekahvilan toiminnassa? kerro esimerkkejä?

5.) Miten arvioisit edellisten vastaustesi pohjalta vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden toteutumisen perhekahvilassanne/-kahviloissanne (voit valita useita vaihtoehtoja)

a) tiedän, että vanhempien itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen toteutuu hyvin

b) koen, että vanhempien itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen taitoja tulisi kehittää

c) kaipaan lisätietoja vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistamisen toteutumisesta

d) toivon, että voisimme yhdistyksenä jatkaa keskustelua vanhemmuuden tuen toteutumisesta ja saada koulutusta aiheeseen liittyen

e) muulla tavoin, miten?

6.) Kuinka yhdistyksenne kerää ja hyödyntää vanhempien kokemuksia perhekahvilakäynneistä?

7.) Oletko?

(voit valita useita vaihtoehtoja)

- a) Hallituksen jäsen
- b) Perhekahvilaohjaaja
- c) Perhekahvilavastaava
- d) muu, mikä?

Lämmin kiitos vastauksistasi!

Elina Kulju

Kulju.Elina.P@student.uta.fi

Liite 3

Ryhmäkeskustelun yhteenveto – Perhekahvilagradu 2019/ Elina Kulju

Kuinka moni henkilö osallistujista oli:

- Hallituksen jäseniä _____
- Perhekahvilaohjaajia _____
- Perhekahvilavastaavia _____
- jokin muu, mikä? _____

Kaikki kysymykset listattuna, mikäli kirjoitatte vastaukset koneella. Seuraavilla sivuilla tulostettavat versiot käsin tehtävää koontia varten.

- 1.) Kuinka minimin kohta 1) *Kiireetön kohtaaminen* toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla paikallisyhdistyksenne ylläpitämän perhekahvilan toiminnassa?
- 2.) Minkälaisin toimenpitein tähän tilanteeseen voisi mielestänne päästä?
- 3.) Kuinka minimin kohta 2) *Vanhemman itsetunnon ja toimijuuden vahvistaminen* toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla paikallisyhdistyksenne ylläpitämän perhekahvilan toiminnassa?
- 4.) Minkälaisin toimenpitein tähän tilanteeseen mielestänne päästään?
- 5.) Mistä olisi luontevinta saada tarvitsemaasi tietoa vanhemmuuden tuen toteutumisesta perhekahviloiden toiminnassa?

Huomaa hyvä vanhemmuudessa - Työhuoneentaulu

Kohtaa kiireettömästi

1 Kuulen, kuuntelen, arvostan – näen tarpeet ja toiveet, kunnioitan niitä. Vanhempi kokee tulleen kuulluksi, ymmärretyksi ja autetuksi.

Vanhemman itsetunnon ja oman toimijuuden vahvistaminen

2 Positiivinen vahvistaminen on toimintani lähtökohta. Huomioin toiminnassani molemmat vanhemmat. Perhekäsitykseni on laaja ja se kattaa myös vanhemman luontaisen tukiverkoston. Toimintani tavoitteena on vanhemman oman toimijuuden edistäminen.

Vanhemmuutta japerisuhdetta tukevat asiat puheeksi

3 Miten voit/jaksat? Miten perheesi voi? Miten lapset voivat? Miten parisuhteenne voi? Keitä perheeseesi kuuluu? Keneltä saat apua sitä tarvittessasi? Miten kotona keskustellette yhteisistä asioista? Miten vuorovaikutus lasten kanssa toimii? Esitän kysymyksiä myös lapselle ja nuorelle. Ohjaan vanhemman tarvittavan tuen äärelle.

Syntymätön/lapsi/nuori vanhemman mieleen

4 Tuen toiminnallani vanhemman ymmärrystä lapsesta ja lapsen kanssa toimimisesta. Jaan asiantuntijuuteni pohjalta tietoa lapsen kehitysvaiheista ja vanhemman roolista. lapsen tärkeimpänä aikuisena. Ohjaan vanhemman tutustumaan lapseensa yhä uudelleen lapsen kehittyessä sekä jaan keinoja lapsen kuulemiseen sekä huomioimiseen.

Vuorovaikutus ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen vahvistaminen

5 Kysyn asiakkaalta puhuimmeko oikeista asioista, mistä asiasta haluaisit vielä sanoa jotain tai jalko jokin askarruttamaan? Olen luotettava ja otteeni on ohjaava, ei kaikkietävä. Edistan toiminnassani dialogia. Omalla esimerkilläni annan vanhemmalle keinoja vuorovaikutuksen vahvistamiseen.

Tiedon tarjoaminen – riittävästi, helposti ja sähköisesti

6 Ammatillisuuteni perustana on tieto ja sen tarjoaminen oikea-aikaisesti. Päivitän osaamistani säännöllisesti ja tiedän, mistä saan tietoa vanhemmille tärkeistä teemoista ja vanhemmuuden tukemisesta. Välitän vanhemmalle tietoa ja tietolähteitä sekä ohjaan omaehtoiseen tiedonhankintaan.

Älä jätä yksin – sopivan tuen etsiminen yhdessä vanhemman kanssa

7 Tunnistan oman osaamiseni tai resurssieni rajat. Kuultuani vanhempaa etsin yhdessä hänen kanssa ja hänen luvallaan tarvittavan avun. Avoimet kohtaamispaikat, vertaisryhmät ja muu vanhemmille/perheille suunnattu toiminta sekä palvelut alueellamme ovat minulle tuttuja. Ohjaan vanhemman avun äärelle ja varmistan, että apu on löytynyt – en jätä yksin.

Toimimalla näin olen osaltani varmistamassa vanhemmuuden tuen toteutumisen osana Pirkanmaan perhekeskustoimintamallia vanhempia kuullen ja auttaen, yhteistyöverkostoja luoden ja niitä vahvistaen sekä omaa osaamista ylläpitäen. Osallistun myös vanhemmuuden tavoitteellisen tukemisen seurantaan ja arviointiin.

Toimintani tuloksena vanhemmat voivat yhä paremmin ja oma työhyvinvointini lisääntyy.

